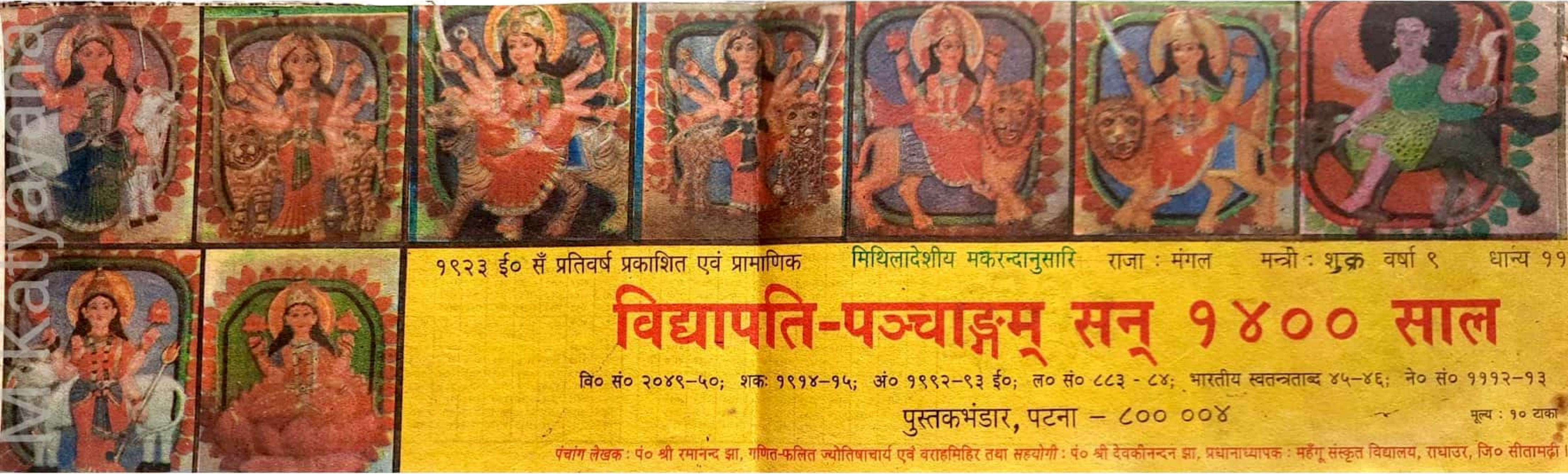

१९२३ ई० सँ प्रतिवर्ष प्रकाशित एवं प्रामाणिक मिथिलादेशीय मकरन्दानुसारि राजा : मंगल मन्त्री : शुक्र वर्षा ९ धान्य ११
विद्यापति-पञ्चाङ्गम् सन् १४०० साल
वि० सं० २०४९–५०; शक: १९१४–१५; अं० १९९२–९३ ई०; ल० सं० ८८३ - ८४; भारतीय स्वतन्त्रताब्द ४५–४६; ने० सं० १११२–१३
पुस्तकभंडार, पटना – ८०० ००४
मूल्य : १० टाका
पंचांग लेखक : पं० श्री रमानन्द झा, गणित-फलित ज्योतिषाचार्य एवं वराहमिहिर तथा सहयोगी : पं० श्री देवकीनन्दन झा, प्रधानाध्यापक : महँगू संस्कृत विद्यालय, राधाउर, जि० सीतामढ़ी।

श्रावणकृष्णपक्षः । संवत २०४६, शकः १६१४, सन् १४०० साल, प्र० जनाई १६६२ ई० ।
वर्षासु प्रबलो वायुस्तमन्निम्टादयस्त्रयः । रमा: सेव्या विशेषेण पवनस्योपशान्तये ।मधुराम्ललवणाः —भावप्रकाशे ।

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	ध. मि.	नक्षत्राणि न.	दं. प.	घं. मि.	योगाः यो.	दं. प.	करणानि क.	दं. प.	राशयः रा. दं.प.	सूर्यांशाः क.-राशौ	दि. मा. द. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	क. ले. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.	
१	बु.	४६।२५	रा. १२।५६	उ.	४२।५५	रा. १०।२५	वै.	००।१६	बा.	१७।१६	मकर	२६।२०। ३	३३।४६	५।१५	६।३५	५।१४	३१	१५	अशून्यशयनव्रतम् । मासान्तः । * वृषे कुजः २२२५ । पञ्चकारम्भ (भदवा) ४६।१५ उ.
२	बृ.	५४।१६	,, ५।५८	श्र.	४६।१५	,, १२।५७	वि.	१।२५	बै.	२१।५२	मकर	००।१७। १	३३।४४	५।१५	६।४५	क ७।३२	१	१६	कर्के रविः २६।२ याम्यायनसंक्रान्तिः पुण्यकालः दं. २६।२ या. । म. ३० फल साम्यम् । कु. २ व.*
३	शु.	५६।२५	रा. ५। १	ध.	५५।५०	,, ३।३५	प्री.	२।५६	व.	२६।५२	म. २२।३३	१।१३।१८	३३।४३	५।१५	६।४५	७।२८	२	१७	भ. २६।५२ उ. ५६।२५ या. । मासादिः ।
४	श.	६०।००	अहोरात्र	श.	६०।००	अहोरात्र	आ.	४।४०	व.	३१।४८	कुम्भ	२।१०।५५	३३।४१	५।१६	६।४४	७।२४	३	१८	श्रीगणेश ४ व्रतम् । कृत्तिकायां कुजः २२।५ । +मधुश्रावणीव्रतारम्भः । श्रावणी सोमवारव्रतम् ।
४	र.	४।१०	प्रा. ६।५६	श.	२।१०	प्रा. ६। ८	सौ.	६। ५	बा.	४।१०	कु. ५१।०७	३। ७।५२	३३।४१	५।१६	६।४४	७।२०	४	१९	पुष्ये रविः ५६।४० स्त्रीपुम्भयोर्योगः । सामान्यवृष्टिः ।
५	चं.	८।२०	दि. ८।३६	पू.	७।५२	दि. ८।२५	शो.	६। १	तै.	८।२०	मीन	४। ४।४६	३३।४०	५।१६	६।४४	७।१६	५	२०	द. ति. ८।२० उ. । मौना ५ पञ्चमी । श्रीमनसादेव्युत्थानम् ।+
६	मं.	११।३१	,, ६।५२	उ.	१२।४१	,, १०।२०	अ.	७।१७	व.	११।३१	मीन	५। १।४६	३३।३६	५।१६	६।४४	७।१२	६	२१	भ. ११।३१ उ. ४३।३४ या. । द. ति. ११।३१ या. । प्रतीच्यामस्तो बुधः ५६।३० ।
७	बु.	१३।३७	,, १०।४३	रे.	१६।२४	,, ११।५०	सु.	६।३६	व.	१३।३७	मी. १६।२४	५।५८।४३	३३।३८	५।१६	६।४४	७। ८	७	२२	भ. ४।२४ उ. १६।२४ या. । पञ्चकान्तः (भदवा) १६।२४ उ. । पश्चिमदिशि यात्रा ।
८	बृ.	१४।२६	,, ११। ३	अ.	१८।५२	,, १२।५०	धृ.	५।००	कौ.	१४।२६	मेष	६।४८।५६	३३।३५	५।१७	६।४३	७। ४	८	२३	पूर्वोत्तरयोर्यात्रा । अश्वारोहणम् । नवाम्बरधारणम् । शूद्रारम्भश्च १६।६ उ. ।
९	शु.	१३।५६	,, १०।५२	भ.	२०।००	,, ११।१८	शू.	२।२१	ग.	१३।५६	मे. ३५।००	७।४७। ८	३३।३२	५।१८	६।४२	७।००	९	२४	गण्डयोगक्षयः द. ५६।१६ । भ. ४३।४ उ. । पुष्टः शुक्रः १३।६ उ. ।+
१०	श.	१२।१३	,, १०।११	कृ.	२०। १	, ११।१८	वृ.	५४। २	बि.	१२।१३	वृष	८।४५।२०	३३।२९	५।१८	६।४२	६।५६	१०	२५	भ. १२।१३ या. । दक्षिणदिशि यात्रा रोहिण्याम् ।
११	र.	६।२०	,, ६। ३	रो.	१८।४८	,, १२।५०	ध्रु.	४८।३६	बा.	६।२०	वृ. ४७। २	९।४३।३२	३३।२६	५।१९	६।४१	६।५२	११	२६	कामदा ११ व्रतम् सर्वेषाम् । सूतीस्नानम् ।
१२	चं.	५।२८	,, ७।३१	मृ.	१५।१५	,, ११।२५	व्या.	४२।२१	तै.	५।२६	मिथुन	१०।४१।४४	३३।२४	५।१९	६।४१	६।४८	१२	२७	प्रदोष १३ व्रतम् । सोमवारव्रतम् । दक्षिणपश्चिमयोर्यात्रा वर्यादश्याम् । उमेश
१३	मं.	००।४६	प्रा. ५।३८	आ.	१३।५५	,, १०।५४	ह.	३५।३५	व.	००।४६	मि. ५६।१६	११।३६।५६	३३।२२	५।२०	६।४०	६।४४	१३	२८	चतुर्दशीक्षयः दं. ५८।५३ । भ. ००।४६ उ. ३०।१२ या. । चतुर्दशी १४ व्रतम् ।
३०	बु.	४६।३२	रा. ११। ६	पु.	१०।२५	,, ६।३०	व.	२८।२२	च.	२४।५३	कर्क	१२।३८। ८	३३।२०	५।२०	६।४०	६।४०	१४	२९	श्रावणी अमा-३० । पार्वणम् । के लडका जन्म ८।२४ मि रात्रिमे पु०

श्रा. कृ. १ बु. मि. मा. ४६।५३		
र.	२।२६।२०। ३	५६।५४
मं.	००।२६।१५।००	२६। ६
बु.	३।१७।२७।१७	१२।१०
बृ.	४।१६। २।५७	११। १
शु.	३। ६।४८।३१	७३।५८
श.	६।१६।५४।५३	१।१६
के.	२। ७।४७।४६	३।११
रा.	८। ७।४७।४६	३।११
ल.	२२।२३।५५	—

श्रा. कृ. ७ बु. मि. मा. ४६।४६		
र.	३। ५।५८।४३	५७।००
मं.	१।१ । ५।५८	२६।३०
बु.	३।१३।२८। ८	४४।५६
बृ.	४।२०।२१।३१	११।५१
शु.	३।१८।२२।२४	७३।२०
श.	६।१६।१७।५३	५।४६
के.	२। ७।२५।३०	३।११
रा.	८। ७।२५।३०	३।११
ल.	२२।२३।५६	—

श्रा. कृ. ३० बु. मि. मा. ४६।४०		
र.	३।१२।३८। ८	५७। ६
मं.	१। ५।५०।२१	२८।१९
बु.	३। ८।११।१७	३।१ ७
बृ.	४।२१।४३।००	११।४०
शु.	३।२६।५६।२६	७२।४
श.	६।१८।४५।२०	४।४
के.	२। ७। ३।१४	३।१
रा.	८। ७। ३।१४	३।१
ल.	२२।२३।५७	—

विशेष कथन—"सिंहकर्कटयोर्मध्ये सर्वा नद्यो रजस्वलाः । तासु स्नानं न कुर्वीत वर्जयित्वा समुद्रगाः ॥" "तपनस्य सुता गङ्गा गोमती च सरिद्वरा ।रजसा न दुष्यन्ति..॥ "उपाकर्मणि चोत्सर्गे प्रेतस्नाने तथैव च । चन्द्रसूर्यग्रहे चैव रजो दोषो न विद्यते ।" नदीतीरवासिनान्तु रजोयोगेऽपि सर्वदा न दीस्नाने दोषाभावमाह निगमः— "न दुष्येत्तीरवासिनाम्" । मौना पञ्चमीमे सर्पक माता मनसा देवी (बिसहरा) क पूजन कर्तव्य । मनसा देवीक पूजा कएलासँ सर्पक भय दूर होइछ । मड़रै आदि मूलक (माण्डर ब्राह्मण) किन्तु ब्राह्मण तथा शूद्रकें छोड़ि सभक हेतु इएह पंचमी होइत अछि । नागपूजाक हेतु वर्षाऋतु उपयुक्त समय, कारण जे एही ऋतुमे सर्पकें बाहर होएबाक समय होइछ । शीतकालमे तऽ सर्प बहारे नहि होइछ, प्रायः गर्मीमे बहराइछ आ वर्षामे तऽ विवर (बिएरि) मे जल प्रवेशक कारण विवश भऽ बाहर होबहि पड़ैत छैक । एहि हेतु प्रत्यक्ष नागपूजाक इएह समय उचित, एहि समयमे कतहु ने कतहु ओकर दर्शन भइए जाइछ । सर्पपूजन सदासँ प्रचलित अछि—"नमोऽस्तु सर्पेभ्यः—एहि वैदिक मन्त्रसँ ज्ञात होइछ जे नागक पूजा सेहो संस्कृति अछि ।

आकाशक बात— (काल—पश्चिममे)

याम्यायन—सौम्यगोल, ग्रीष्म ऋतु । अशुद्ध-शुद्ध समय । बृ. श. वक्री, शेष ग्रह मार्गी । बु. शु. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. २१ के बु. पश्चिमास्त, ता. २४ के शु. पुष्ट ।

मौसम—एहि पक्षकमे साधारण वर्षा होयत, प्रचण्ड वायुक प्रकोप होयत, समय साधारण रहत, कृषक वर्गमे अशान्ति रहत, मेघाडम्बर होयत ।

र. के.
मं.
बु. शु.
श. चं.
वृ.
रा.

८ अमावस्या पु: सुरेश साह के लडकी जन्म राति २।३०

श्रावणशुक्लपक्षः । संवत् २०४६, शकः १९११, सन् १४०० साल, ई० अगस्त-अगस्त१९८९ ई० । श्रावणे वर्जयेच्छाकं दधि भाद्रपदे त्यजेत् । दुग्धमाश्विनयुजे मासि कार्त्तिके द्विदलं त्यजेत् ।

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः क. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	क. ल. घं. मि.	मे. गते	प. ता.	श्रावणशुक्लपक्षः
१	बृ.	४३।२६	रा. १०।४३	पू. ६।२६	दि. ७।५५	सि. २०।५०	कि. ११।२६	कर्क	१३।३५।२०	३३।१६	५।२१	६।३६	६।३६	१५	३०	भ. ५१।१६ उ. । दीक्षाग्रहण दिनम् ।
२	शु.	३७।१३	„ ८।१४	श्ले. २।१६	प्रा. ६।१५	व्य. ३३। ८	वा. १०।२४	क. २।१६	१४।३२।३२	३३।१३	५।२१	६।३६	६।३२	१६	३१	मघाक्षयः द. ५५।४९ । ग. ६।१६ या. । चन्द्रदर्शनम् । *मघान्त ८
३	श.	३१। ३	„ ५।४७	पू. ५४। ६	रा. ३।००	व. ११३४	तै. ४। ८	सिंह	१५।२६।४२	३३।१०	५।२२	६।३८	६।२८	१७	१	परिघयोगक्षयः दं. ५२।३० भ. ५८।१० उ. । मधुश्रावणीव्रतम् । मघायां सिंहे शुक्रः १७।४० । श्री गणेश ४ व्रतम् ।* +सोमवारव्रतम् ।
४	र.	२५।१८	दि. ३।३०	उ. ५०।३१	„ १।३५	शि. ५०।५६	वि. २५।१८	सि. १४।६	१६।३६।५४	३३। ७	५।२३	६।३७	६।२४	१८	२	भ. २५।१८ या. वृक्षलतौषधीनां रोपणम् ।
५	चं.	२०। २	„ १।२४	ह. ४७।२६	„ १२।२३	सि. ४४।१५	बा. २०। २	कन्या	१७।२४। ५	३३। ४	५।२३	६।३७	६।२०	१९	३	श्लेषायां रविः ०।२६, स्त्रियोर्योगः । नाग ५ पंचमी । वासुकीनाम नागराजः रक्तवर्णः । द. ति. २०।२ उ. । +
६	मं.	१५।२६	„ ११।३४	चि. ४५।१९	„ ११।३२	सा. ३८।१७	तै. १५।२६	क. २८।५५	१८।२१।१६	३३। १	५।२४	६।३६	६।१६	२०	४	द. ति. १५।२६ या. । श्रीमङ्गलागौरीव्रतम् ।
७	बु.	११।४२	„ १०। ५	स्वा. ४३।५६	„ ११।००	शु. ३३।००	व. ११।४२	तुला	१९।१८।२७	३२।५८	५।२४	६।३६	६।१२	२१	५	भ. ११।४२ र. ४०।१९ या. । दक्षिणपश्चिमयोर्यात्रा । गृहप्रवेशः सप्तम्यामेव । दिद्या —
८	बृ.	८।५७	„ ९।००	वि. ४३।१५	„ १०।४३	शु. २८।३५	व. ८।५७	तु. २८।२६	२०।१५।४८	३२।५५	५।२५	६।३५	६। ८	२२	६	मार्गी बुधः ५६।२३ ।
९	शु.	७।२४	„ ८।२३	अ. ४४।४४	„ ११।१९	ब्र. २५। ८	कौ. ७।२४	वृश्चिक	२१।१३। ८	३२।५२	५।२६	६।३४	६। ४	२३	७	उत्तरदिशि यात्रा । गृ० दि०
१०	श.	७। ५	„ ८।१६	ज्ये. ४६।५७	„ १२।१३	ऐ. २२।४२	ग. ७। ५	वृ. ४६।५७	२२।१०।२८	३२।४९	५।२६	६।३४	६।००	२४	८	भ. ३७।३५ उ. । ग. ४०।५७ उ. ५५।५७ या. । गृहप्रवेशो वास्तुश्च । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा दि. घं ८ मि. १६ उ. ।
११	र.	८। ६	„ ८।४१	मू. ५५।२८	„ १।३८	वै. २१।१८	वि. ८। ६	धनु	२३। ७।४८	३२।४६	५।२७	६।३३	५।५६	२५	९	भ. ८।६ या. । पुत्रदा ११ व्रतं सर्वेषाम् । उत्तरफल्गुन्यां गुरुः ५६।३१ । दि०
१२	चं.	१०।१९	„ ९।३५	पू. ५५। ७	„ ३।३०	वि. २०।४४	बा. १०। १	धनु	२४। ५। ८	३२।४३	५।२७	६।३३	५।५३	२६	१०	श्रीधर १२, दूर्वादलेन पारणः । प्रदोष १३ व्रतम् । पूर्वोदितो बुधः ३५।५७ । सोमवारव्रतम् ।
१३	मं.	१३।३६	„ १०।५६	उ. ६०।००	अहोरात्र	प्री. २१। ८	तै. १३।३६	ध. १५।१०	२५। २।२७	३२।४०	५।२८	६।३२	५।५०	२७	११	चतुर्दशी १४ व्रतम् । सूतीस्नानम् ।
१४	बु.	१७।५७	„ १२।३९	उ. ००।३६	प्रा. ५।४४	आ. २३।११	व. १७।५७	मकर	२५।५६।४८	३२।३८	५।२८	६।३२	५।४६	२८	१२	भ. १७।५७ उ. ५०।२३ या. । गृ० अ०
१५	बृ.	२२।५१	„ २।३७	श्र. ६।५३	दि. ८।१४	सौ. २३।३७	व. २२।५१	म. ४०।८	२६।५७।२०	३२।३४	५।२९	६।३१	५।४३	२९	१३	श्रावणीपूर्णिमा—१५ । क्षेत्रस्नानम् । पञ्चकारम्भः (भदवा) ६।५३ उ. । रक्षाबन्धनम् । गृहारम्भदिनम् ।

श्रा. शु. ७ बृ. मि. मा. ४६।२६

र.	३।१६।१८।२७	५७।१६
मं.	५।१०।३०। १	२८।३७
बु.	३। ६।४२।५२	८।४१
बृ.	२।२३। ३।४५	१२।४६
शु.	४। ५।२६।१७	७३।५८
श.	८।१८।११।४७	४।४२
के.	२। ६।४७।५६	३।११
रा.	८। ६।४०।५६	३।११
य.	२२।२३।५८	---

श्रा. शु. १४ बु. मि. मा. ४६।१६

र.	३।२५।५६।४८	५७।२६
मं.	५।१५। ४।२८	२८।२४
बु.	३।१७। ८।२१	४८।४८
बृ.	२।२४।३५।४६	१२।५०
शु.	४।१९।४। ३।१७	७३।२४
श.	८।१७।३८।५७	४।४६
के.	२। ६।१८।४४	३।११
रा.	८। ६।१८।४४	३।११
य.	२२।२३।५६	—

विशेष कथन—मधुश्रावणीमे सौभाग्यवृद्धिक हेतु सधवा स्त्री विशेषतः नव विवाहिता स्त्रीलोकनिते श्रीगौरीक पूजन कर्तव्य । नागपंचमी दिन तिक्त तथा अन्नक क्षेपबाक विधान सेहो अछि । श्रा. शु. सप्तमीमे मेघाडम्बर रहए तऽ अनुकूल वर्षा होइछ, शुक्लपक्ष पंचमीमे दक्षिण वा पश्चिम बसात बहए तऽ दुर्भिक्ष होइछ । रक्षाबन्धनक मन्त्र—"येन बद्धो बली राजा दानवेन्द्रो महाबलः । तेन त्वां प्रति बध्नामि रक्षे, मा चल मा चल" । "भद्रायां द्वे न कर्त्तव्ये श्रावणी फाल्गुनी तथा । श्रावणी नृपतिं हन्ति ग्रामं दहति फाल्गुनी ।" देशक मुख्य चारि पावनि—रक्षाबन्धन (राखी), विजयादशमी, दीपावली, होलिकोत्सव, क्रमशः ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य और शूद्रसँ सम्बन्धित अछि, तथापि सभ पावनिमे सभक समाने समादर होइत, कारण जे संघटित समाजक कोनो अंगक कार्य समग्र समाजहिक कार्य मानल जाइछ । कहल जाइछ जे बृहस्पति द्वारा श्रावणीमे एहि रक्षा-सूत्र धारण कयलाक बादे इन्द्र, महाबली दानवराजकेँ बध कैलन्हि । रक्षाबन्धनक प्रभावसँ आयु-आरोग्यक वृद्धि होइछ । श्रावणी (पूर्णिमा) और श्रवणा (नक्षत्र) आहि श्रवणाक पति विष्णु मानल जाइत छथि जे सर्वजगतक पालक छथि, हुनक अतिरिक्त आयु-आरोग्य देनिहार के भऽसकैछ ? श्रावणी-श्रवणाक योग श्रावणीयेमे होइछ । श्रीमङ्गलागौरी व्रतं स्त्रादे-विवाहानन्तरं चाद्ये श्रावणे शुक्लपक्षे । प्रथम भौमवासरात् व्रतमेतत् कारयेत् । यस्यानुष्ठानमात्रेण अवैधव्यं प्रजायते । विवाहानन्तरं पञ्च वर्षाणि व्रतमाचरेत् ॥

आकाशक बात— (काल—पश्चिममे)

याम्यायन-याम्यगोल, वर्षा ऋतु, शुद्ध समय । बृ. पश्चिमास्त । गु. पश्चिमोदित । शेष ग्रह पूर्वोदित, बु. श. वक्री । शेष ग्रह मार्गी, शुक्र पुष्ट, ता. ६ के बु. मार्गी, ता. १० के बु. पूर्वोदित ।

मौसम—एहिपक्षमे सामान्य वर्षाक योग अछि, वायुक प्रकोप रहत, तेलहन (सरिसो) मे तेजी रहत । समय साधारण कोटिक रहत ।

भाद्रकृष्णपक्षः ।

सम्वत् २०४६, शकः १९१४, सन् १४०० साल, अं० अगस्त १९९२ ई० ।
माघे वृषे च महिषी श्रावणे वड़वा दिवा । सिंहे गाव: प्रसूयन्ते स्वामिनो मृत्युदायकाः ।

ति.	वा.	तिथयः द. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घ. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः क.-सि.राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	क. ल. घं. मि.	से. गते	अं ता.	
१	शु.	२७।५६	दि. ४।४०	ध. १३।२४	दि. १०।५२	शो. २५।१७	को. २७।५६	कुम्भ	२७।५४।५२	३२।३१	५।३०	६।३०	५।४८	३०	१४	नृपदर्शनदिनम् । गवां क्रय-विक्रयदिनम् । † भद्रारम्भश्च ५६।५५ उ. । मासान्तः ।
२	श.	३२।४८	सं. ६।३७	श. १६।४६	,, १।२६	अ. २६।४६	तै. ००। २	कुम्भ	२८।५२।२५	३२।२८	५।३०	६।३०	५।३६	३१	१५	पश्चिमदिशि यात्रा मध्यमा । स्वतन्त्रतादिवसः ।
३	र.	३७। २	रा. ५।२०	पू. २५।५०	,, ३।५१	सु. ३०।४६	व. ४।५५	कु. ६।१६	२९।४९।५७	३२।२५	५।३१	६।२९	५।३२	१	१६	भ. ४।४५ उ. ३७।२ या. । मघायां सिंहे रविः ५६।५५ मु. ४५ फलं समर्घम् । स्त्रीपुंभयोर्योगः †
४	चं.	४०।२१	,, ९।४०	उ. ३०।४५	,, ५।५०	धृ. २८। ७	व. ८।४२	मीन	००।४७।२६	३२।२२	५।३२	६।२८	सि. ७।५०	१	१७	विष्णुपदीसंक्रान्तेः पु. का. दिवा घं. १२ या. । क्षीणो गुरुः ४८।३ उ. ।
५	मं.	४२।३३	,, १०।३३	रे. ३४।४०	सं. ७।२४	शू. २७।३३	को. ११।२१	मी. ३४।४०	१।४५।१	३२।१९	५।३२	६।२८	७।४६	२	१८	पञ्चकान्तः (भदवा) ३४।४० उ. । भ. २२।४० उ. ३७।४० या. । मासादिः ।
६	बु.	४३।२९	,, १०।५७	अ. ३७।२६	रा. ८।३१	गं. २६। ७	ग. १३ ।१	मेष	२।४२।३३	३२।१६	५।३३	६।२७	७।४२	३	१९	भ. ४३।२९ उ. । मार्गी बुधः ००।२९ । श्लेषायां बुधः १३।५३ । पूर्वदिशि यात्रा ।
७	बृ.	४३। ८	,, १०।४९	भ. ३८।५४	,, ९। ८	वृ. २३।३५	वि. १३।१८	मे. ५३।७	३।४०।१७	३२।१२	५।३४	६।२६	७।३८	४	२०	भ. १३।१८ या. । श्रीकृष्णजयन्तीव्रतम् । मोहरात्रिः । मन्वादिः ।
८	शु.	४१।२१	,, १०।१०	कृ. ३९। ७	,, ९।१३	ध्रु. २०।००	बा. १२।१९	वृष	४।३८। १	३२। ८	५।३४	६।२६	७।३५	५	२१	श्रीकृष्णाष्टमीव्रतम् ।
९	श.	३८।४५	,, ९। ५	रो. ३८।१४	,, ८।५३	व्या. १५।३०	तै. १०। ८	वृष	५।३५।४५	३२। ४	५।३५	६।२५	७।३१	६	२२	द. ति. ३८।४५ उ. । दक्षिणदिशि यात्रा नवम्यामेव ।
१०	र.	३४।५९	,, ७।३६	मृ. ३६।२१	,, ८। ८	ह. १०। ९	व. ६।५२	वृ. ७।१८	६।३३।२९	३२।००	५।३६	६।२४	७।२७	७	२३	भ. ६।५२ उ ३४।५९ या. । द. ति. ३४।५९ या. ।
११	सो.	३०।२३	दि ५।४६	आ. ३२।३६	सं. ७। ३	व. ४। ६	ब. २।४१	मिथुन	७।३१।१३	३१।५६	५।३७	६।२३	७।२३	८	२४	सिद्धियोगक्षयः वं ५३।४७ । अजा ११ व्रतं सर्वेषाम् ।
१२	मं.	२५। ७	,, ३।४१	पु. ३०।१३	दि. ५।४३	व्य. ५०।१०	तै. २५। ७	मि. १४।१०	८।३८।५७	३१।५२	५।३८	६।२२	७।२०	९	२५	प्रदोष १३ व्रतम् । उ. फ. २ च. कन्यायां भृगुः ४७।३३ । मृगशिरसि कुजः ५०।४० ।
१३	बु.	१९।२१	,, १।२२	पु. २६।२५	,, ४।१०	व. ४२।३७	व. १९।२१	कर्क	९।२६।४१	३१।४८	५।३८	६।२२	७।१६	१०	२६	भ. १९।२१ उ. ४५।३३ या. । चतुर्दशी १४ व्रतम् । महाभरं १४ । श्रीभैरवपूजा । द्वापरयुगादिः ।
१४	बृ.	१२।४५	,, १०।४५	श्ले. २२।१४	,, २।३३	प. ३४।५५	श. १२।४५	क. २२।१४	१०।२४।३८	३१।४४	५।३९	६।२१	७।१२	११	२७	गं. ११।१४ उ. २६।१४ या. ।
३०	शु.	७। ६	,, ८।३१	म. १८।११	,, १२।५६	शि. २७।१०	ना. ७। ६	सिंह	११।२२।३४	३१।४१	५।४०	६।२०	७। ८	१२	२८	भाद्री—अमा—३० । पार्वणम् । कुशी—अमावस्या (कुशोत्पाटनम्) । मघायां सिंहे बुधः २४।५४ ।

भा. कृ. ६ बु. मि. मा. ४६। ८

र.	४। २।४२।३३	५७।३८
मं.	१।१६।३१।३७	३०। ४
बु.	३।१७।३६।४९	४५। १
बृ.	४।२६। ३।५५	१२।४६
शु.	४।२२।३७। २	७३।२०
श.	९।१७। ५। ५	४।४९
के.	२। ५।५६।२२	३।११
रा.	८। ५।५६।२२	३।११
ल.	२२।२३।५९	—

भा. कृ. १३ बु. मि.मा. ४५।५४

र.	४। ९।२६।४१	५७।५२
मं.	१।२३।१३। ४	२८। ३
बु.	३।२७।२४।१२	६०। २
बृ.	४।२७।३३।५७	१३।४५
शु.	५। १।१०।३१	७३।२०
श.	९।१६।३५।२५	४।५१
के.	२। ५।३४।१४	३।११
रा.	८। ५।३४।१४	३।११
ल.	२२।२४।१	

विशेष कथन—बहुला गणेश-चतुर्थी-व्रत कएलासँ अनेक शुभ मनोरथ सिद्ध होइछ । श्रीकृष्णाष्टमी व्रत प्रत्येक नर-नारीकेँ कर्तव्य थिक—"नरो वा यदि वा नारी कृष्णजन्माष्टमीव्रतम् न करोति तदा घोरा व्याली भवति कानने" (भविष्य पुराण) ॥ कुशीअमावस्यामे उपाड़ल कुश वर्ष पर्यन्त शुद्ध रहैछ । चिता-स्थान, रास्ता, यज्ञभूमि, शय्या, आसन तथा पिण्ड एहिठाम सभक कुश अशुद्ध मानल गेल अछि । कुशोत्पाटन मन्त्र—"कुशाग्रे वसते रुद्रः कुशमध्ये तु केशवः । कुशमूले वसेद् ब्रह्मा कुशान्मे देहि मेदिनि !" ॥ कुशप्रतिनिधीनाह स्नानसूत्रभाष्ये—कुशाः काशमया दूर्वा उशीराश्च सकुन्दराः ॥ इति कुशाः कुशकार्यकरिणः । कुश स्वयं उपाड़बाक चाही—अन्य द्वारा शूद्र द्वारा च कुशग्रहणमनुचितमुक्तं हारीतेन —"समित्पुष्पकुशादीनि ब्राह्मणः स्वयमाहरेत् । शूद्रानीतैः क्रयक्रीतैः कर्म कुर्वन् पतत्यधः" ॥ काल विचार—मार्गे पौषे तथा माघे पूर्वस्यां राहुसंस्थितिः । फाल्गुने च तथा चैत्रे वैशाखे दक्षिणे भवेत् ॥ ज्येष्ठे मासि तथाषाढे श्रावणेऽपि च पश्चिमे । भाद्रे तथाश्विने मासे कार्तिके चोत्तरे भवेत् ॥ दक्षिणे सम्मुखे राही स्त्रीयात्रा परिवर्जयेत् । गृहारम्भप्रवेशौ च सम्मुखे चैव वर्जयेत् ॥ (ज्यो. च. ८७ श्लो.) ।

आकाशक बात— (काल—पश्चिम-उत्तरमे)

याम्यायन—सौम्यगोल, वर्षा-ऋतु । शुद्ध-अशुद्ध समय । बृ.शु. वक्री, शेष ग्रह मार्गी । बृ. शु. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित । ता. १७ के बृ. क्षीण, ता. १९ के बुध मार्गी ।

मौसम—एहि पक्षमे साधारण वर्षाक योग अछि, साधारण रोगप्रकोप रहत । समय साधारण रहत ।

मं. ४ के बु. श. र. बृ. शु. रा.

भाद्रशुक्लपक्षः ।

संवत् २०४६, शकः १९१४, सन् १४०० साल, अं० अगस्त--सितम्बर १९६० ई० ।
पञ्चा गावां महिष्यश्च ब्राह्मणो च प्रसूतिका । दश रात्रेण शुध्यन्ति भूमिस्ठ च नवोदकम् ।

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घ. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः सि. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	मि. ल. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.	
१	श.	१।००	प्रा. ६। ४	पू. १३।५५	दि. ११।१४	सि. १६।३८	ब. १।००	सि. २७।५७	१२।२०।३०	३१।३८	५।४०	६।२०	७। ५	१३	२९	द्वितीयाक्षयः द. ५४।१४ । चन्द्रदर्शनम् । *छन्दोगानामृषितर्पणम् । श्रीगणेश-४ व्रतम् ।
३	र.	४६।५६	रा. १२।३४	उ. १०। ५	,, ६।४३	सा. १२।१६	तै. २२। ५	कन्या.	१३।१८।२७	३१।३५	५।४१	६।१९	७। १	१४	३०	हरितालिकाव्रतम् (तीज) । पूर्वफल्गुन्यां रविः ४७।४५ स्त्रियोयोगः । मन्वादिः ।
४	चं.	४५।१९	,, ११।५०	ह. ६।५६	,, ८।३०	शु. ५।४०	व. १७।३७	क. ३५।४८	१४।१६।२३	३१।३२	५।४२	६।१८	६।५८	१५	३१	शुक्लयोगक्षयः द. ५३।२७ । भ. १७।३७ उ. ४५।१९ या. विनायक-४ चतुर्थी (चौठ-चन्द्र) चन्द्रादर्शनम् । *
५	मं.	४१।३६	,, १०।२०	चि. ४।३७	,, ७।३३	ब. ५३।४६	ब. १३।२८	तुला	१५।१४।१९	३१।२९	५।४२	६।१८	६।५४	१६	१	पश्चिमास्तो गुरुः ४८।३ । सितम्बर-१ । ऋषिपंचमी-५ । हस्ते भृगुः २०।२५ ।
६	बु.	३८।४६	,, ९।१५	स्वा. ३। ३	,, ६।५६	ऐ. ४९। ५	कौ. १०।१३	तु. ४७।३६	१६।१२।१५	३१।२६	५।४३	६।१७	६।५०	१७	२	लोलार्क (सूर्य) षष्ठी-६ व्रतम् ।
७	बृ.	३७।१५	,, ८।३८	वि. २।३०	,, ६।४४	वै. ४५।२२	ग. ८। २	वृश्चिक	१७।१०।२६	३१।२२	५।४४	६।१६	६।४६	१८	३	भ. ३७।१५ उ. । †श्रीराधाष्टमीमहोत्सवम् ।
८	शु.	३६।५६	,, ८।३०	अ. ३। ६	,, ७।१२	वि. ४३।४९	वि. ७। ५	वृश्चिक	१८। ८।३७	३१।१८	५।४४	६।१६	६।४२	१९	४	भ. ७।५ या. गोपाष्टमी-८ । श्रीमहालक्ष्मीव्रतारम्भः । पूर्वास्तो बुधः २३।४४ । भ. ५९।५ उ. ।†
९	श.	३७।२१	,, ८।५३	ज्ये. ५।५	,, ७।४७	प्री. ४०।५५	बा. ६।२३	वृ. ५। ५	१९। ६।४८	३१।१४	५।४५	६।१५	६।३८	२०	५	द. ति. ३७।५१ उ. । ग. १४।५ या. ।
१०	र.	४०। ६	,, ९।४८	मू. ८।१८	,, ९। १	आ. ४०।१०	तै. ८।५०	धनु	२०। ४।५९	३१।१०	५।४६	६।१४	६।३४	२१	६	द. ति. ४०।६ या. । मिथुने कुजः २०।१ । कन्यायां गुरुः ४८।३५ ।
११	चं.	४३।५८	,, ११।१०	पू. १२।३६	,, १०।४९	सौ. ४१।१६	व. ११।४७	ध. २८।५५	२१। ३।१०	३१। ६	५।४७	६।१३	६।३१	२२	७	भ. ११।४७ उ. ४३।२८ या. । श्री हरेः पार्श्वपरिवर्तनम् । कर्मा-धर्मा-११ व्रतम् सर्वेषाम् ।
१२	मं.	४७।५२	,, १२।५७	उ. १७।५८	,, १२।५९	शो. ४१। ८	ब. १५।४०	मकर	२२। १।२०	३१। २	५।४८	६।१२	६।२७	२३	८	श्री हृषिकेश द्वादशी । कुष्माण्डेन पारणा ।
१३	बु.	५२।४१	,, २।५२	श्र. २४। १	,, ३।२४	अ. ४२।३१	कौ. २०।१६	म. ५७।१६	२२।५९।३०	३०।५८	५।४८	६।१२	६।२३	२४	९	प्रदोष-१३ व्रतम् । पञ्चकारम्भः (भदवा) २४।१ उ. ।
१४	बृ.	५७।५२	दि. ४।५८	ध. ३०।३०	,, ६। १	सु. ४४। ५	ग. २५।१०	कुम्भ	२३।५७।२३	३०।५४	५।४९	६।११	६।१९	२५	१०	भ. ५७।५२ उ. । चतुर्दशी-१४ व्रतम् । श्रीअनन्त-१४ चतुर्दशी व्रतम् ।
१५	शु.	६०।००	अहोरात्र	श. ३७।००	रा. ८।३८	धृ. ४५।३४	वि. ३०।२१	कुम्भ	२४।५६।१४	३०।५०	५।५०	६।१०	६।१५	२६	११	भ. ३०।२१ या. । ☐ चित्रायां भृगुः १६।११ ।
१५	श.	२।४६	प्रा. ६।५६	पू. ४३।००	,, ११। २	श. ४६।३८	ब. २।५०	कु. २६।३०	२५।५४।३८	३०।४६	५।५१	६। ६	६।११	२७	१२	भाद्री-पूर्णिमा-१५ । क्षेत्रस्नानम् । अगस्त्यार्घदानम् । महालयारम्भश्च २।४६ उ. । सत्ययुगान्तः । ☐

भा. शु. ६ बु. मि. मा. ४५।४३		
र.	४।१६।१२।१५	५८। ४
मं.	१।२८। ७।३७	३१।४०
बु.	४। ८।३५। ७	९९।३१
बृ.	४।२९। ६। ३	१२।५०
शु.	५। ९।४४।३५	७३।२०
श.	९।१६। ६।३४	४।५१
के.	२। ५।११।५९	३।११
रा.	८। ५।११।५९	३।११
ध.	२२।२४। २	

भा. शु. १३ बु. मि. मा. ४५।२६		
र.	४।२२।५९।३०	५८।१६
मं.	२। २।१३।२१	१६।१४
बु.	४।२०।३५।४७	१०५।००
बृ.	५।००।४०।१५	१३।४०
शु.	५।१८।११।५२	७३।२०
श.	९।१५।४१।५९	३।५४
के.	२। ४।४९।४४	३।११
रा	८। ४।४९।४४	३।११
ध.	२२।२४। ३	—

विशेष कथन—महर्षि नारद कृष्णकें कहलथिन्ह जे अहाँ भाद्रशुक्ल चतुर्थीचन्द्रकें देखने छी, तै अहाँकें व्यर्थ कलंक लगल । हुनक कथनानुसार भाद्रशुक्ल गणेश चतुर्थीमे गणेशजीक व्रत-पूजनसँ मिथ्या अपवादक शुद्धि होइछ । "सिंहः प्रसेनमवधीत् सिंहो जाम्बवता हतः । सुकुमारक, मारोदीस्तव ह्येष स्यमन्तकः" एहि मन्त्रसँ चन्द्रमा के दर्शन फल फूल पक्कान्नपूरित वंश पात्र (चङेरा) लय करबाक विधान अछि, 'दधिशंखतुषाराभं क्षीरोदार्णवसम्भवम् । नमामि शशिनं भक्त्या शम्भोर्मुकुटभूषणम् । एहिमन्त्रसँ दधिपात्र समर्पण कएलाक बाद-'रूपं देहि यशो देहि भाग्यं भगवन् प्रदेहि मे । पुत्रान् देहि धनं देहि सर्वान् कामान् प्रदेहि मे' —प्रार्थना करी । अगस्ति-अर्घ—कुम्भयोनिसमुत्पन्न मुनीनां मुनिसत्तम । उदयं ते लङ्काद्वारे अर्घोऽयम्प्रतिगृह्यताम् । शंखं पुष्पं फलं तोयं रत्नानि विविधानि च ॥ उ. ॥ काशपुष्पप्रतीकाश-वह्निमारुतसम्भव ॥ उ. ॥ आतापीभक्षितो येन वातापी च महाबलः । समुद्रः शोषितो येन स मेऽगस्त्यः प्रसीदतु ॥

आकाशक बात— (काल—उत्तरमे)

याम्यायन—सौम्यगोल, वर्षा ऋतु, अशुद्ध समय । शनि वक्री, शेष ग्रह मार्गी । बुध-शुक्र पश्चिमोदित । शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. १ कें बृ. पश्चिमास्त, ता. ४ बु. पूर्वास्त ।

मौसम--एहि पक्षमे खण्डवृष्टिक योग अछि । मेघाडम्बर सेहो किछु होयत । तापमान सेहो रहत । समय साधारण रहत ।

मं. के. श. बु. वृ. र. चं. रा. शु.

आश्विनकृष्णपक्षः ।

संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १४०० साल, सं० सितम्बर १९९२ ई०।

सूर्ये कन्यांगते श्राद्धं यो न कुर्याद् गृहाश्रमी । धनं पुत्राः कुतस्तस्य पितृनिःश्वासपीडनात् ।।

तिथयः ति.	वा.	दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न.	दं. प.	घं. मि.	योगाः यो.	दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः सि.-क.राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. प. घं. मि.	सि. ल. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.	आश्विनकृष्णपक्षः
१	र.	७।१०	दि. ८।४३	उ.	४८।१५	रा. १।१०	गं.	४७।१६	को. ७।१०	मीन	२६।५२।५८	३०।४२	५।५२	६। ८	६। ७	२८	१३	याम्यायनगस्त्योदयः । उत्तरफल्गुन्यां रविः ३०।२७ स्त्रीपुम्भयोर्योगः । पितृपक्षारम्भः (पार्वणारम्भश्च) ।
२	चं.	१०।३८	,, १०। ७	रे.	५२।२५	,, २।५०	वृ.	४६।३७	ग. १०।३८	मी. ५२।२५	२७।५१।२१	३०।३८	५।५२	६। ८	६। ३	२९	१४	भ. ४१।५५ उ. । पञ्चकान्तः (भदवा) ५२।२५ उ. । गं. ४०।२५ उ. ५४।२५ या. ।
३	मं.	१२।५६	,, ११। ३	अ.	५५।२९	,, ४।४	ध्रु.	५५।१८	वि. १२।५६	मेष	२८।४९।४३	३०।३५	५।५३	६। ७	५।५९	३०	१५	भ. १२।५६ या. । उ. फ. २ च. कन्यायां बुधः ४।१५ । श्रीगणेश ४ व्रतम् । उत्तराम्बिना यात्रा । चुल्हिकास्थापनम् ।
४	बु.	१४। १	,, १०।३०	भ.	५७।१६	,, ४।४८	व्या.	४२।५५	वा. ४।११	मेष	२९।४८। ५	३०।३२	५।५४	६। ६	५।५४	३१	१६	कन्यायां रविः २७।२९ मु. ३० फलं साम्यम् । मासान्तः ।
५	बृ.	१३।४६	,, ११।२४	कृ.	५७।४६	,, ५।००	ह.	२९।३२	तै. १३।४६	मे. १२।२३	००।४६।५०	३०।२८	५।५४	६। ६	८।९	१	१७	षडशीतिसंक्रान्तेः पुण्यकालः दि. घ. १२ गा. । विश्वकर्मापूजा । आर्द्रायां कुजः ३६।५६ ।
६	शु.	१२।१७	,, १०।५०	रो.	५६। ६	,, ४।२१	व.	३५।१०	व. १२।१७	वृष	१।४५।३५	३०।२४	५।५५	६। ५	८। ५	२	१८	भ. १२।१७ उ. ४०।५७ या. । तुलायां शुक्रः ३०।१९ । पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा ।
७	श.	९।३७	,, ९।४७	मृ.	५५।२४	,, ४। ५	सि.	२९।५८	व. ९।३७	वृ. २५।४५	२।४४।२०	३०।२०	५।५६	६। ४	८। १	३	१९	जीमूतवाहनव्रतम् (जितिया) । श्रीमहालक्ष्मीव्रतम् । द. ति. ९।३७ उ. ।
८	र.	५।५७	,, ८।२०	आ.	५२।५२	,, ३। ६	व्य.	२३।५९	को. ५।५७	मिथुन	३।४३। ४	३०।१६	५।५७	६। ३	७।५८	४	२०	द. ति. ५।५७ या. । शाकाष्टका–८ । जीमूतवाहनव्रतस्य पारणा दिवा घ. ८ मि. २० उ. । मातृनवमी (मातृकृत्यम्) ।
९	चं.	१।२६	प्रा. ६।३२	पु.	४९।३४	,, १।४६	व.	१७।२१	ग. १।२६	मि. ३५।२३	४।४१।४८	३०।१२	५।५८	६। २	७।५४	५	२१	दशमीक्षयः द. ५४।४९ । भ. २८।५१ उ. ५४।४९ या. । हस्ते बुधः ४०।११ । पश्चिमदक्षिणयोर्यात्रा ।
११	मं.	५०।३३	रा. २।११	पु.	४५।५१	,, १२।१८	प.	१०।१०	व. २२।४१	कर्क	५।४०।३२	३०। ८	५।५८	६। २	७।५०	६	२२	इन्दिरा ११ व्रतं सर्वेषाम् । पश्चिमदिशि यात्रा ।
१२	बु.	४४।३४	,, ११।४८	श्ले.	४१।४२	,, १०।४०	शि.	२।३९	को. १७।३३	क. ४१।४२	६।३९।१६	३०। ४	५।५९	६। १	७।४६	७	२३	सिद्धयोगक्षयः दं. ५२।१७ । भ. ३०।४२ या. । स्वात्यां शुक्रः १२।३९ ।
१३	बृ.	३८।१७	,, ९।१९	म.	३७।२७	,, ८।५९	सा.	४७। ८	ग. ११।२५	सिंह	७।४८।१३	३०।००	६।००	६।००	७।४२	८	२४	भ. ३८।१७ उ. । प्रदोष १३ व्रतम् ।
१४	शु.	३२।२७	,, ७।००	पू.	३३।२१	,, ७।२१	शु.	३९।२७	वि. ५।२२	सि. ४७।२४	८।३७।१०	२९।५६	६। १	५।५९	७।३८	९	२५	भ. ५।२२ या. ।, चतुर्दशी १४ व्रतम् । शस्त्रादिहतानामत्रैव श्राद्धम् ।
३०	श.	२६।४५	दि. ४।४४	उ.	२९।३२	दि. ५।५१	शु.	३२।३	ना. २६।४५	कन्या	९।३६। ७	२९।५२	६। २	५।५८	७।३५	१०	२६	आश्विनी–अमा–३० । पार्वणम् । महालयान्तश्च २६।४५ उ. ।

धा. कृ. ४ बु. मि. का. ४५।१६		
र.	४।२६।४८। ५	५८।३२
मं.	२। ६।११। ८	२६।३५
बु.	५। ०। २। ६	१०८। ७
बृ.	५। २। ६।५८	१३।४०
शु.	५।२७।५१।४०	७३।१६
श.	९।१५।२५।२५	२।५६
के.	२। ४।२७।२६	३।११
रा.	८। ४।२७।२६	३।११
ध.	२२।२४। ४	—

धा. कृ. १२ बु. मि.का. ४५।२		
र.	५। ६।३८।१६	५८।४६
मं.	२।१०।१३।५८	३०।५८
बु.	५।१५।३१।४१	१०९।४०
बृ.	५। ३।४१।२०	१३।४०
शु.	६। ५।२४।५३	७४।१२
श.	९।१५। ३।११	१।५९
के.	२। ४। ५।१४	३।११
रा.	८। ४। ५।१४	३।११
ध.	२२।२४। ५	—

आश्विनकृष्णपक्षः

विशेष कथन—जितियामे पारणक दिन पारणसँ पूर्व असमर्थावस्थामे दूध-शरबत आदि पेय पदार्थ ग्रहण कयल जा सकैछ, भविष्योत्तरमे एहन प्रमाण भेटैछ । "शालिवाहनराजस्य पुत्रो जीमूतवाहनः । तस्यां पूज्यः स नारीभिः पुत्रसौभाग्यलिप्सया ।"—ई व्रत पुत्रवती स्त्रीगणसँ अवश्य कर्तव्य । कथाक सारांश—नर्मदा नदीक पश्चिम बाहुटाक नामक मरुस्थलमे पुष्पाकड़िक खोधड़िमे गिदरनी एवं झरिपर एक चिल्होड़ि रहैत छलि । स्त्रीगण द्वारा जितिया व्रत-पूजादि करैत देखि ओहो दूनू व्रत कैलक । गिदरनी चुपे मुर्दाक मांस खा लेलक आ चिल्होड़ि नियमानुसार नवमीमे पारण कैलक । दोसर जन्ममे गिदरनी मलयकेतुक रानी (कर्पूरावती) भेलि आ चिल्होड़ि बुद्धिसेनक रानी शीला भेलि । जितियाव्रतक प्रभावसँ शीलकेँ क्रमशः सात पुत्र भेलैन्ह जे जीवित रहलन्हि आ कर्पूराकेँ सेहो सात टा पुत्र भेलैन्हि मुदा व्रत भंगक दुष्प्रभावसँ सातो पुत्र नष्ट भऽ गेलैन्ह । ईर्ष्यासँ कर्पूरा पारणक दिन शीलाक सातो पुत्रक मूड़ी कटवा कऽ बाँसक डालामे वस्त्रसँ झाँपि शीलाक सातो पुतोहुकेँ पारणक हेतु पठौलथिन्ह, मुदा जीमूतवाहन, अपन व्रतक प्रभावसँ सातो पुत्रकेँ जीवित कए देल ।

आकाशक बात— (काल—उत्तरमे)

याम्यायन–सौम्यगोल, वर्षा-शरद् ऋतु । अशुद्ध समय । शनि वक्री, शेष ग्रह मार्गी । बुध पूर्वास्त, बृहस्पति पश्चिमास्त, शुक्र पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित ।

मौसम—एहि पक्षमे खण्ड वृष्टिक योग अछि । वात प्रकोप अधिक रहत, पक्षक पूर्वार्धमे वर्षाक योग नीक अछि । समय सुखद ।

के. मं. | चं. | श. | र. | रा. | बु.बृ.शु.

आश्विनशुक्लपक्षः ।

संवत् २०४६, शाक: १९१४, सन १४०० साल, ई० सित-अक्टू. १९९२ ई० ।
"स्नानं कृत्वा तु ये केचित् पुष्पं त्रोटयते यदि । देवतास्तन्न गृह्णन्ति पूजा भवति निष्फला ॥"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः क. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	क. ल. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.	आश्विनशुक्लपक्षः ।
१	र.	२१।३०	दि. २।३८	ह. २६।१५	दि. ४।३२	ब्र. २५।१	ब. २१।३०	क. ५४।५६	१०।३५। ५	२६।४८	६। २	५।५८	७।३१	११	२७	शारदीय नवरात्रारम्भः । दुर्गोत्सवः । कलशस्थापनम् । गजवाहनम् । फलम् शुभम् । चन्द्रदर्शनम् । ↓
२	चं.	१६।५५	,, १२।४६	चि. २३।२८	,, ३।३०	ऐ. १८।३४	कौ. १६।५५	तुला	११।३४। १	२६।४४	६। ३	५।५७	७।२७	१२	२८	लतापादपादिरोपणम् । नृपदर्शनदिनम् । ↓हस्ते रविः ९।३७ स्त्रियोर्योगः ।
३	मं.	१३।१५	,, ११।२२	स्वा. २१।५१	,, २।४८	वै. १२।४७	ग. १३।१५	तुला	१२।३२।५८	२६।४०	६। ४	५।५६	७।२३	१३	२९	भ. ४१।५३ उ. ।
४	बु.	१०।३०	,, १०।१७	वि. २१।१२	,, २।३४	वि. ७।५२	वि. १०।३०	तु. ६।२२	१३।३१।५४	२६।३६	६। ५	५।५५	७।२०	१४	३०	भ. १०।३० या. । चित्रायां बुधः १०।५१ ।
५	बृ.	८।५८	,, ९।४१	अ. २१।३०	,, २।४२	प्री. ३।४९	बा. ८।५८	वृश्चिक	१४।३७।१०	२८।३२	६। ६	५।५४	७।१६	१५	१	अक्टूबर–१० । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा दि. घं. ९, मि. ४१ या. । *तुलायां बुधः १।४९ ।
६	शु.	८।४०	,, ९।३४	ज्ये. २३। ९	,, ३।२२	आ. ००।३४	तै. ८।४०	वृ. २३। ९	१५।३७।२०	२६।२८	६। ६	५।५४	७।१२	१६	२	सौभाग्ययोगक्षयः द. ५८।६ । पूर्वोदितो गुरुः २३।१९ । बिल्वाभिमन्त्रणम् । गं. १७।९ उ. ३२।९ या. ।*
७	श.	९।४१	,, ९।५९	मू. २६। १	,, ४।३१	सौ. ५७।३८	ब. ९।४१	धनु	१६।२९।३३	२६।२४	६। ७	५।५३	७। ८	१७	३	भ. ९।४१ उ. ४०।४९ या. । द. ति. ९।४१ उ. । पत्रिकाप्रवेशः । निशापूजा । महारात्रिः ।
८	र.	११।५७	,, १०।५५	पू. ३०। २	सं. ६।१९	शो. ५७।२७	ब. ११।५७	ध. ४६।१९	१७।२८।४५	२६।२०	६। ८	५।५२	७। ७	१८	४	द. ति. ११।५७ या. । महाष्टमी–८ व्रतम् । विशाखायां शुक्रः २५।१५ ।
९	चं.	१५।२५	,, १२।१९	उ. ३५।११	रा. ८।१३	सु. ५८। ४	कौ. १५।२५	मकर	१८।२७।५७	२६।१६	६। ९	५।५१	७।००	१९	५	महानवमी–९ व्रतम् । त्रिशूलिनी पूजा । बलिदानादिकृत्यम् । मन्वादिः । †(भदवा) ४१।६ उ. ।
१०	मं.	१९।४३	,, २। ३	श्र. ४१। ६	,, १०।३६	धृ. ५९।१३	ग. १९।४३	मकर	१९।२७। ९	२६।१२	६।१०	५।५०	६।५६	२०	६	भ. ५२।५४ उ. । विजयादशमी । अपराजितापूजा । देवीविसर्जनम् । स्वात्यां बुधः ५८।०० । पञ्चकारम्भः †
११	बु.	२४।४५	,, ४। ४	ध. ४७।३१	,, १।१०	शू. ६०।००	वि. २४।४५	म. १४।१८	२०।२६।२१	२६। ८	६।१०	५।५०	६।५२	२१	७	भ. २४।४५ या. पाशांकुशा–११ व्रतम् सर्वेषाम् ।
१२	बृ.	३०।००	रा. ६।११	श. ५४।१	,, ३।४८	शू. २।१४	बा. ३०।००	कुम्भ	२१।२५।५०	२६। ४	६।११	५।४९	६।४८	२२	८	पद्मनाभ–१२ । गुडेन पारणा । पश्चिमदिशि यात्रा मध्यमा ।
१३	शु.	३५। ४	,, ८।१४	पू. ६०।००	अहोरात्र	गं. २।१०	कौ. २।३१	कु. ४३।१८	२२।२५।१८	२६।००	६।१२	५।४८	६।४४	२३	९	प्रदोष १३ व्रतम् ।
१४	श.	३९।३२	,, १०। २	पू. ००।१०	प्रा. ६।१७	वृ. ३।१०	ग. ७।१८	मीन	२३।२४।४६	२८।५६	६।१३	५।४७	६।४०	२४	१०	भ. ३९।३२ उ. । चतुर्दशी–१४ व्रतम् । चित्रायां रविः ४०।५ स्त्रीपुं भयोर्योगः । हस्ते–१ च. गुरुः ३१।१० ।
१५	र.	४३।५	,, ११।२७	उ. ५।३९	दि. ८।३०	ध्रु. ४।३२	वि. ११।१८	मीन	२४।२४।१३	२८।५२	६।१४	५।४६	६।३६	२५	११	आश्विनी–पूर्णिमा–१५ । गं. ५८।८ उ. । क्षेत्रस्नानम् । कोजागरा । प्रदोषे लक्ष्मी पूजनम् ।

आ. शु. ४ बु. मि. मा. ५४।४८		
र.	५।१३।३१।५४	५९। ५
मं.	२।१३।३४।२६	३०।२४
बु.	५।२७।४६।३६	१०३।३१
बृ.	५। ५।१४।००	१३।४०
शु.	६।१३।५७। १	७२।४२
श.	९।१४।५१। २	१। २
के.	२। ३।४२।५८	३।११
रा.	८। ३।४२।५८	३।११
च.	२२।२४। ६	—

आ. शु. ११ बु. मि. मा. ४४।३४		
र.	५।२०।२६।२१	५९।२०
मं.	२।१६।५९।१०	२७।३१
बु.	६। ९।२८।३५	९७।२५
बृ.	५। ६।४४।३७	१२।४६
शु.	६।२२।२९।४८	७३।१९
श.	९।१४।४८।५७	००। ५
के.	२। ३।२०।४२	३।११
रा.	८। ३।२०।४२	३।११
च.	२२।२४।७	—

आश्विनशुक्लपक्षः

विशेष कथन—खञ्जन दर्शन-मन्त्र—नीलकण्ठ, शुभग्रीव, सर्वकामफलप्रद ! पृथिव्यामवतीर्णोऽसि खञ्जरीट नमोऽस्तु ते ॥ त्वं योगयुक्तो मुनिपुत्रकल्पमदृश्यतामेषि शिखोद्गमेन । संदृश्यसे प्रावृषि निर्गतायां त्वं खञ्जनाश्चर्य ! नमोनमस्ते ॥ दर्शन-फल—पूर्वमे कार्यसिद्धि, अग्निकोणमे भय, दक्षिणमे अग्निभय, नैऋत्यमे कलह, पश्चिममे लाभ, वायव्यमे अन्न-वस्त्र, उत्तरमे दिव्यांगनाक प्राप्ति, ईशानमे अनिष्ट, उड़ैत खञ्जन-दर्शनसँ अर्थागम । कमल, गाय, घोड़ा, हाथी, सर्प आ पवित्र भूमि पर देखलासँ आरोग्य, अर्थागम; छाउर, हड्डी, काष्ठ, केश, नख, (लौह) आर भुस्सा पर देखलासँ दुःख । अशुभफल-शान्ति आदि कृत्यसारमे देखी । दुर्गाक पाठ—यथाश्वमेधः क्रतुराड् देवानां च यथा हरिः । स्तवानामपि सर्वेषां तथा सप्तशती स्तवः । "वन्ध्याः शतावृतिपाठात् सर्वाः सिद्ध्यन्ति सिद्धयः" नवरात्र भगवानक सबसँ पैघ शक्ति काल मानल जाइछ— "सोऽनन्तोऽन्तकरः कालोऽनादिरादिकृदव्ययः । जनं जनेन जनयन् मारयन्मृत्युनान्तकम्" भगवानहिक समय रूप शक्तिक अनुभूयमान स्वरूप ऋतुचक्र (संवत्सर) जे सामान्यतः ३६० मानल जाइछ, ताहिमे ४० (४० x ९ = ३६०) नवरात्र होइछ, ताहिमे चैत्रशुक्ल आओर आश्विनशुक्ल नवरात्र शक्ति-पूजाक हेतु प्रधान मानल जाइछ ।

आकाशक बात— (काल—उत्तरमे)

याम्यायन—सौम्यगोल, शरद-ऋतु । अशुद्ध समय, बु. पूर्वास्त, वृ. पश्चिमास्त, शु. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. २ के बृ. पूर्वोदित, ता. ६ के बु. पश्चिमोदित । श. वक्री, शेष ग्रह मार्गी ।

मौसम— एहि पक्षमे साधारण वर्षाक योग अछि । वातप्रकोप अधिक रहत, समय साधारण । (मूलेनावाहयेद्देवीं श्रवणेन विसर्जयेत् ।)

के. मं. | श. | शु. | रा. | र. बु. वृ. | चं.

कार्तिककृष्णपक्षः।

संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १३०० साल, अं० अक्टूबर–१९९२ ई०

समित्पुष्पकुशादीनि ब्राह्मणः स्वयमाहरेत् । शूद्रानीतैः क्रयक्रीतैः कर्मकुर्वन् पतत्यधः ॥

ति.	वा.	तिथयः द. प.	तिथयः घं. मि.	न.	नक्षत्राणि द. प.	नक्षत्राणि घं. मि.	यो.	योगाः द. प.	करणानि क.	करणानि द. प.	राशयः रा.	राशयः द. प.	सूर्यांशाः क.-सु.राशौ	दि. मा. द. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	क. ल. घं. मि.	गते	घं. ता.	
१	चं.	४५।२६	रा. १२।२६	रे.	१०।८	दि. १०।१७	व्या.	३।२६	वा.	१४।१७	मी.	१०। ८	२५।२३।४१	२८।४८	६।१४	५।४६	६।३२	२६	१२	पञ्चकान्तः (भदवा) १०।८ उ.। घं १३।८ या.। मार्गी शनिः १६।२१।
२	मं.	४६।४०	,, १२।५५	अ.	१४।१५	,, ११।५७	ह.	२।१८	तै.	१५।३५	मेष		२६।२३।१०	२८।४४	६।१५	५।४५	६।२८	२७	१३	वृश्चिके शुक्रः ५४।२१। उत्तराश्विना यात्रा दि. घं ११ मि. ५७ या.। सूतीस्नानम्।
३	बु.	४६।३१	,, १२।५२	भ.	१५।३३	,, १२।२९	व.	००।८	व.	१६। ६	मे.	३०।४५	२७।२२।३८	२८।४०	६।१६	५।४४	६।२४	२८	१४	सिद्धियोगक्षयः दं. ५६।४९। भ. १६।३ उ. ४६।३१ या.। पुनर्वसौ कुजः ३२।१५।
४	बृ.	४५। ७	,, १२।२०	कृ.	१६।२२	,, १२।५०	व्य.	५२।४८	व.	१५।४६	वृष		२८।२२।२२	२८।३६	६।१७	५।४३	६।२१	२९	१५	विशाखायां बुधः २३।३३। अनुराधायां भृगुः १०।१५।
५	शु.	४२।३३	,, ११।१९	रो.	१६। १	,, १२।४२	व.	४८।४७	कौ.	१३।५०	वृ.	४७।१६	२९।२२। ६	२८।३२	६।१८	५।४२	६।१८	३०	१६	मासान्तः। *शूद्रारम्भश्च २३।१६ उ.। भ. ३८।५७ उ.।
६	श.	३८।५७	,, ९।५३	मृ.	१४।३२	,, १२। ७	प.	४१।५६	ग.	१०।४५	मिथुन		००।२१।५०	२८।२८	६।१८	५।४२	तु. ८।२३	१	१७	तुलायां रविः २२।४५। मु. १५ फलं महर्घम्। अयनविषुवसंक्रान्तेः पु. का. घं. २२।४५ उ.। पुष्टो गुरुः*
७	र.	३४।३३	,, ८। ८	आ.	१२।१७	,, ११।१४	शि.	३५।२६	वि.	६।४५	मि.	५४।५८	१।२१।३४	२८।२४	६।१९	५।४१	८।१९	२	१८	भ. ६।४५ या.। मासादिः। +ध्वजारोपणम्। दिवाऽभोजनम्। यमदीपदानम्।
८	चं.	२९।२५	सं. ६। ६	पु.	९।११	,, १०।००	सि.	२८।२०	वा.	१।५६	कर्क		२।२१।१८	२८।२०	६।२०	५।४०	८।१५	३	१९	पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा। ** स्थिरयोगः। धन्वन्तरि जयन्ती (धन–१३) श्री हनुमत् जयन्ती। श्री हनुमत्+
९	मं.	२३।४६	दि. ३।५१	पु.	५।३२	,, ८।३४	सा.	२०।४६	ग.	२३।४६	कर्क		३।२१। १	२८।१७	६।२१	५।३९	८।११	४	२०	भ. ५०।४८ उ.। गं. ५०।२७ उ.। श्रवणायां शनिः ५१।१५। पश्चिमदिशि यात्रा।
१०	बु.	१७।५०	,, १।२९	श्ले.	१।२७	प्रा. ६।५६	शु.	१३। ५	वि.	१७।५०	क.	१।२७	४।२०।४४	२८।१४	६।२१	५।३९	८। ७	५	२१	मघानक्षत्रक्षयः दं ५५।३७। भ. १७।५० या.। ग. ५।२७ या.।
११	बृ.	११।३८	,, ११। १	पू.	५३। ५	,, ३।३६	शु.	५।१४	वा.	११।३८	सिंह		५।२०।४३	२८।१०	६।२२	५।३८	८। ३	६	२२	ब्रह्मयोगक्षयः दं. ५२।१४। द. ति. ११।३८ उ.। रम्भा–११ व्रतं सर्वेषाम्।
१२	शु.	५।५०	,, ८।४३	उ.	४९।११	,, २। ३	ऐं.	४९।५३	तै.	५।५०	सिंह.	७। ६	६।२०।४२	२८। ६	६।२३	५।३७	७।५९	७	२३	दं. ति. ५।५० या.। प्रदोष १३ व्रतम्।
१३	श.	००।१५	प्रा. ६।३०	ह.	४५।४२	,, १२।४१	वै.	४२।३८	व.	०।१५	कन्या		७।२०।४१	२८। २	६।२४	५।३६	७।५५	८	२४	चतुर्दशीक्षयः दं. ५४।४९। भ. ००।१५ उ. २७।४० या.। चतुर्दशी–१४ व्रतम्। स्वात्यां रविः ६।४७।**
३०	र.	५०।३६	रा. २।३८	चि.	४२।५३	,, ११।२३	वि.	३५।५८	च.	२२।२८	क.	१४।३	८।२०।४०	२७।५८	६।२४	५।३६	७।५१	९	२५	कार्तिकी–अमा–३०। पार्वणम्। दीपमालिका। सुखरात्रिः। प्रदोषे लक्ष्मीपूजनम्। उल्का भ्रमणम्। पितृ-*** ***विसर्जनम्। निशीथे श्यामापूजा। रात्रिशेषे शूर्पवादनम् दरिद्रानिःसारणम् च।

का. कृ. ३ बृ. मि. भा. ४४।२०		
र.	५।२७।२२।३८	५९।३६
मं.	२।२०। ६।४९	२५।२९
बु.	६।२०।१३। ९	८६।५४
बृ.	५। ८।१५।३४	१२।४६
शु.	७। १०।०।३७	७३।३७
श.	९।१४।४२।४०	१। २
के.	२। २।५८।२७	३।११
रा.	८। २।५८।२७	३।११
ल.	२२।२४। ८	—

मा. कृ. १० बृ. मि. मा. ४४। ७		
र.	६। ४।२०।४४	५९।११
मं.	२।२३। ४। ७	२३। २
बु.	६।२९।२५।१६	६७।५२
बृ.	५। ९।४५।१५	११।५१
शु.	७। ९।३९।१९	७२।३७
श.	९।१४।४७। ९	१।५०
के.	२। २।३६।१२	३।११
रा.	८। २।३६।१२	३।११
ल.	२२।२४। ९	

कार्तिककृष्णपक्षः

विशेष कथन—देशमे सर्वोत्तम ऋतु दुइएटा अछि—शरद् तथा वसन्त । अतएव शरद् ऋतुमे राजासँ रंक तक लक्ष्मीक पूजन करैत छथि । इजोरिया राति दीपावली हेतु तेहन उपयोगी नहि, जतेक अमावास्याक घोर अन्धकार ; कारण जे एहिमे रोगक कीटाणुक प्राचुर्य रहैछ, जे दीपावलीक प्रकाशसँ अनायासे नष्ट भऽ जाइछ । एहि दिन सन्ध्यामे सर्वत्र दीपमालक आयोजन करक चाही । कारण, एहि अर्द्धरात्रिमे लक्ष्मी भ्रमण करैत छथि एवं जे घर सभ प्रकाश, धूप-दीप आदिसँ अलंकृत रहैत अछि, ततए निवास करैत छथि । अतः, सम्पूर्ण रात्रि दीपादि प्रकाशसँ गृहादिकेँ जगमगौने रहक चाही । रात्रिक चतुर्थ प्रहरमे सूप आदि बजाकऽ दरिद्राकेँ बहार करबाक प्रथा चलि अबैत अछि । उल्का भ्रमण—"शस्त्राशस्त्रहतानां च भूतानां भूतदर्शयोः । उज्ज्वलज्योतिषा देहं निर्दहे व्योमवह्निना ॥ अग्निदग्धाश्च ये जीवा येऽप्यदग्धाः कुले मम । उज्ज्वलज्योतिषा दग्धास्ते यान्तु परमाङ्गतिम् । यमलोकं परित्यज्य आगता ये महालये । उज्ज्वलज्योतिषा वर्त्म प्रपश्यन्तो व्रजन्तु ते ।" पितर लोकनिके मार्ग दर्शनार्थ उंक भौजल जाइछ ।

आकाशक बात— (काल–उत्तरमे)

याम्यायन–सौम्यगोल, शरद् ऋतु, अशुद्ध–शुद्ध समय । मं. बृ. श. पूर्वोदित, बु. शु. पश्चिमोदित, सब ग्रह मार्गी ।

मौसम—एहि पक्षमे खण्ड-वृष्टिक योग अछि । वात-प्रकोप अधिक रहत । समय साधारण ।

चं. | मं. के. | श. | बु. | रा. | र. बृ. | शु.

कार्त्तिकशुक्लपक्षः।

संवत् २०४६, शकः १९११, सन् १[illegible] साल, अं० अक्टूबर–नवम्बर १९८९ ई०।
ईक्षवः शालयो मुद्गाः सरोऽम्भः क्वथितं पयः। जरयन्ति पथ्यानि प्रदोषे चेन्दुरश्मयः।

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः दं. प.	सूर्यांशाः तु. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	तु. ल. घ. मि.	नं. गते	अं. ता.	
१	चं.	४७। १	रा. १।१३	स्वा. ४०।५६	रा. १०।४७	प्री. २६।५८	कि. १८।४६	तुला	६।२ ।३६	२७।५४	६।२५	५।३५	७।४७	१०	२६	गोक्रीडा–गोपूजा च। ज्येष्ठायां भृगुः १२।५७। दक्षिण-पश्चिमयोर्यात्रा।
२	मं.	४४।२०	,, १२।१०	वि. ३६।४६	,, १०।२२	आ. २४।४१	बा. ११।४०	तु. २५। ६	१०।२०।३८	२७।५१	६।२६	५।३४	७।४३	११	२७	चन्द्रदर्शनम्। भ्रातृद्वितीया–यमद्वितीया च। चित्रगुप्तपूजा।
३	बु.	४२।५५	,, ११।३६	अ. ३६।५४	,, १०।२४	सौ. २०।१६	तै. १३।३७	वृश्चिक	११।२०।३६	२७।४८	६।२६	५।३४	७।३६	१२	२८	कटमहूर्ताः–३।
४	बृ.	४२।४५	,, ११।३४	ज्ये. ४१।१२	,, १०।५७	शो. १६।५१	ब. १२।२०	वृ. ४१।१२	१२।२०।५०	२७।४२	६।२८	५।३२	७।३५	१३	२९	भ. १२।२० उ. ४२।४५ या.।
५	शु.	४३।५०	,, १२। १	मू. ४३।४७	,, १२।००	अ. १४।२४	ब. १३।१७	धनु	१३।२१। ४	२७।३७	६।२९	५।३१	७।३१	१४	३०	प्रतिहार षष्ठीव्रतस्य पूर्वदिनकृत्यम् (खरना)। सानापूजारम्भ। पूर्वोत्तरयोर्यात्रा।
६	श.	४६।१४	,, १२।५६	पू. ४७।२३	,, १।३१	सु. ९।३। २	कौ. १५। २	धनु	१४।२१।१८	२७।३२	६।३०	५।३०	७।२७	१५	३१	प्रतिहारषष्ठी–६ व्रतम् (छठि)। सायंकालीनार्घदानम्।
७	र	४६।४७	,, १।३८	उ. ५२।२७	,, ३।३०	धृ. १२।३०	ग. १८।००	ध. ३।४६	१५।२१।३२	२७।२७	६।३१	५।२९	७।२३	१६	१	भ. ४६।४७ उ.। प्रातःकालीनार्घदानम्–पारणञ्चेति।
८	चं.	५४।११	,, ४।१२	श्र. ५८।११	,, ५।४८	शू. १२।४६	वि. २१।५८	मकर	१६।२१।४६	२७।२२	६।३२	५।२८	७।२०	१७	२	भ. ३१।५६ या.। गोपाष्टमी–८। पञ्चकारम्भः (भदवा) ५८।११ उ.। यमदंष्ट्रारम्भः। दक्षिणपश्चिमयोर्यात्रा।
९	मं.	५९।२१	,, ६।१३	ध. ६०।००	अहोरात्र	गं. १३।४५	बा. २६।४६	म. ३१।२१	१७।२२।००	२७।१७	६।३३	५।२७	७।१७	१८	३	अक्षय–९ (नवमी)। त्रेतायुगादिः।
१०	बु.	६०।००	अहोरात्र	ध. ४।३१	दि. ८।२२	वृ. १५। १	तै. ३१।५६	कुम्भ	१८।२२।१४	२७।१२	६।३४	५।२६	७।१४	१९	४	वक्री बुधः ४०।५६।
१०	बृ.	४।३७	दि. ८।२५	श. ११। ५	रा. ११।००	ध्रु. १६।२४	ग. ४।३७	कुम्भ	१९।२२।४०	२७।१०	६।३४	५।२६	७।११	२०	५	भ. ३३।१२ उ.। *द. नि. ६।४७ उ.।
११	शु.	६।४७	,, १०।२६	पू. १७।२१	,, १। ०	व्या. १७।३१	वि. ६।४७	कु. ००।४७	२०।२३। ६	२७। ९	६।३४	५।२६	७। ७	२१	६	भ. ६।४७ या.। विशाखायां रविः २०।४८। देवोत्थान-११ व्रतं सर्वेषाम्। एकादशीव्रतोद्यापनम्।*
१२	श.	१४।१४	,, १२।१४	उ. २३।००	,, ३।४६	ह. १८। ६	बा. १४।१४	मीन	२१।२३।३२	२७। ८	६।३४	५।२६	७। ४	२२	७	श्रीदामोदर-१२। तुलसीदलेन पारणा। प्रदोष १३ व्रतम्। द. ति. १४।१४ या.। गृहप्रवेशोवास्तुश्च त्रयोदश्याम्।
१३	र.	१७।५२	,, १।४४	रे. २७।४५	स. ५।४१	व. १८। ७	तै. १७।५२	मी. २७।४५	२२।२३।५७	२७। ७	६।३५	५।२५	७। १	२३	८	प्रतीच्यामस्तो बुधः १५।२२। मूले धनुषि शुक्रः ४३।२६। उत्तरदिशि यात्रा।
१४	चं	२०।२०	,, २।४३	अ. ३१।२३	रा. ७। ८	सि. १७।११	ब. २०।२०	मेष	२३।२४।२२	२७। ६	६।३५	५।२५	६।५८	२४	९	भ. ५०।५८ उ.। †सामाविसर्जनम्। मू. १ च राहुः मू. ३ च केतुः ००।१।
१५	मं	२१।३४	,, ३।१२	भ. ३३।५०	,, ८। ७	व्य. १५।१८	ब. २१।३४	मे. ४९। ६	२४।२४।४८	२७। ५	६।३५	५।२५	६।५५	२५	१०	भ. २१।३५ या.। कार्तिकी-पूर्णिमा-१५। श्रीहरिहरक्षेत्र मेला। (सीनपुर मेला)। सर्वदेवोत्थानम्।†

का. शु. ३ बु. मि. मा. ८३।५४		
र.	६।११।२०।३६	६०। ६
मं.	६।२५।४०। ८	३१। ५
बु.	७। ५।४३।३७	७८।१५
बृ.	५।११।१२।१०	११।५१
शु.	७।१७।२२।१६	४८। ७
श.	८।१४।५६।२२	१।५०
के.	२। २।१३।५७	३।११
रा.	८। २।१३।५७	३।११
ल.	२२।२४।१०	—

का. शु. १०. बृ. मि. मा. ८३।३६		
र.	६।१८।२२।१४	६०।२०
मं.	६।२७।५४।१७	३६।२५
बु.	७। ८।२१।११	१।५५
बृ.	५।१२।३६। ८	११।५१
शु.	७।२६।४६।२२	४८। ७
श.	८।१५।१०।२५	१।५०
के.	२। १५।१४७	३।११
रा.	८। १५।१४७	३।११
ल.	२२।२४।११	—

कार्तिकशुक्लपक्षः

विशेष कथन—यमद्वितीयायाम्—या तु भोजयते नारी भ्रातरं युग्मके तिथौ। अर्चयेच्चापि ताम्बूलैर्न सा वैधव्यमाप्नुयात्॥ भ्रातुरायुः क्षयो राजन् न भवेत्तत्र कर्हिचित्। **भगिन्या पठनीयो मन्त्रः**—भ्रातस्तवानुजाताऽहं भुंक्ष्व भक्तमिदं शुभम्। प्रीतये यमराजस्य यमुनायाः विशेषतः। ज्येष्ठभगिन्यास्तु—"भ्रातर्ज्येष्ठाऽनुजाताऽहम्।" इति शेषः॥ **छठिमे संकल्प**—नमोऽद्येत्यादि इह जन्मनि जन्मान्तरे वा सकलदुःखदारिद्र्यसकलपातकक्षयअपस्मारकुष्ठादिमहाव्याधिसकलरोगक्षयचिरजीविपुत्रपौत्रादिलाभगोधनधान्यादिसमृद्धि-सुखसौभाग्यअवैधव्यसकलकामावाप्तिकामा अद्य त्वत्स्व सूर्यायार्घमहं दास्ये इति संकल्प्य नमो भगवते सूर्य इहागच्छ इहतिष्ठेत्यावाह्य पूजनादिकं कुर्यात्॥ एकादश्यां रात्रौ **देवोत्थापनम्**—ब्रह्मेन्द्ररुद्रैरभिवन्द्यमानो भवानृषिर्वन्दितवन्दनीयः। प्राप्ता तवेयं किल कौमुदाख्या जागृष्व जागृष्व च लोकनाथ॥ मेघा गता निर्मलपूर्णचन्द्र शारद्यपुष्पाणि मनोहराणि। अहं ददानीति च पुण्यहेतोर्जागृष्व जागृष्व च लोकनाथ। उत्तिष्ठोत्तिष्ठ गोविन्द, त्यज निद्रां जगत्पते। त्वया चोत्थीयमानेन उत्थितं भुवनत्रयम्॥

आकाशक बात— (काल—पूर्व–उत्तरमे)।

याम्यायन–याम्यगोल, शरद् ऋतु। शुद्ध समय। सब ग्रह मार्गी। मं. बृ. श. पूर्वोदित, बु. शु. पश्चिमोदित। ता. ४ के बु. वक्री, ता. ८ के पश्चिमास्त।

मौसम—[illegible] पक्षमे वर्षाक योग साधारण। पक्षान्तमे वातप्रकोप अधिक। समय प्रतिकूल।

मार्गकृष्णपक्षः ।

संवत् २०४६, शकः १९१४, सन् १४०० साल, अं० नवम्बर १९९२ ई० ।

"तपः परं कृतयुगे त्रेतायां ज्ञानमुत्तमम् । द्वापरे यज्ञमेवाहुर्दानमेकं कलौ युगे ॥"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः तु. वृ. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	तु. ल. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.	मार्गकृष्णपक्षः ।
१	बु.	२१।२६	दि. २।४७	कृ. ३४।५२	रा. ८।३२	व. १२।२२	कौ. २१।२६	वृष	२५।२५।१३	२७। ४	६।३५	५।२५	६।५२	२६	११	पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा–रोहिण्याम् ।
२	गु.	२०। ७	„ २।३९	रो. ३४।४६	„ ८।१२	प. ८।२८	ग. २०।७	वृष	२६।२५।५२	२७।००	६।३६	५।२४	६।४९	२७	१२	भ. ४८।५२ उ. । पूर्वदिशि यात्रा । मूर्तीस्नानम् । गृहारम्भदिनम् । द्वि०
३	शु.	१७।३६	„ १।३६	मृ. ३३।३५	„ ८।३	शि. ३।३८	वि. १७।३६	वृ. ४।१२	२७।२६।३२	२६।५६	६।३७	५।२३	६।४९	२८	१३	सिद्धयोगक्षयः दं. ५४।२१ । भ. १७।३६ या० । कर्के कुजः ८।५१ । दक्षिणदिशि यात्रा । गृहारम्भदिनम् । द्वि०
४	श.	१४। ३	„ १२।१५	आ. ३१।३२	„ ७।२७	सा. ५१।४१	बा. १४। ३	मिथुन	२८।२७।१२	२६।५२	६।३८	५।२२	३।४३	२९	१४	चुल्लिकास्थापनम् । *१५।२० या. । मृ. ३० फलं साम्यम् ।
५	र.	९।४०	„ १०।३०	पु. २८।३७	„ ६। ५	शु. ४४।४३	त. ९।४०	मि. १४।२१	२९।२७।५१	२६।४९	६।३८	५।२२	६।४०	३०	१५	मासान्तः । श्रीमनसादेवीशयनम् ।
६	चं.	४।३६	„ ८।२९	पु. २५। २	दि ४।४०	श. ३७।१७	व. ४।३६	कर्क	०।२८।३०	२६।४६	६।३९	५।२१	बु.-८।५६	१	१६	सप्तमीक्षयः दं० ५४।२७ । भ. ४।३६ उ. ३४।८ या. । वृश्चिके रविः १५।२१ विष्णुपदीसंक्रान्तिः पु. का द.*
८	मं.	५८।४०	रा. ३।४३	श्ले. २१। २	„ ३। ४	वृ. २४।२४	बा. ३३।२८	क. २१।३	१।२९।९	२६।४३	६।३९	५।२१	८।५२	२	१७	मासादिः । गं. १०।३ उ. २५।३ या. ।
९	बु.	४७।१०	„ १।३२	म. १६।५२	„ १।२५	ऐं. २९।४२	तै. १९।५५	सिंह	२।२९।४८	२६।४०	६।४०	५।२०	८।४८	३	१८	द. ति. ४७।१० उ. ।
१०	बृ.	४१।१७	„ ११।१२	पू. १२।४१	„ ११।४५	वै. १३।५०	व. १४।१३	सि. २६।४१	३।३०।२८	२६।३७	६।४१	५।१९	८।४४	४	१९	भ. १४।१३ उ. ४१।१७ या. । अनुराधायां रविः ३२।५७, नि. विवाहः । द. ति. ४१।१७ या. ।
११	शु.	३५।४५	„ ८।५६	उ. ८।४१	„ १०।९	वि. ६। ७	व. ८।३१	कन्या	४।३१।२८	२६।३४	६।४१	५।१९	८।४०	५	२०	प्रीतियोगक्षयः द. ४६।२४ । उत्पन्ना ११ व्रतं सर्वेषाम् । नि. विवाहः ।
१२	श.	३०।४२	„ ६।५६	ह. ५। ३	„ ८।४३	प्री. ५९।४८	कौ. ३।१३	क. ३३।३३	५।३२।१८	२६।३१	६।४२	५।१८	८।३५	६	२१	प्रदोष १३ व्रतम् ।
१३	र.	२६।२१	दि. ५।१४	चि. २। २	प्रा. ७।३१	सौ. ४५।३२	व. २६।२१	तुला.	६।३३। =	२६।२८	६।४२	५।१८	८।३१	७	२२	स्वातीक्षयः । दं. ५७।५२ । भ. २६।२१ उ. ५४।३६ या. । चतुर्दशी १४ व्रतम् । उत्तरदिशि यात्रा । द्विवाहि
१४	चं.	२२।५२	„ ३।५२	वि ५८।३४	रा. ६।८	शो. ३६।५७	श. २२।५२	तु. ४३।५४	७।३३।५८	२६।२६	६।४३	५।१७	८।२७	८	२३	नृपदर्शनदिनम् ।
३०	मं.	२०।२१	२।५१	अ. ५८।२०	„ ६। ३	अ. ३५।१३	ना. २०।२१	वृश्चिक	८।३४।४८	२६।२४	६।४३	५।१७	८।२३	९	२४	मार्गी–अमा–३० । पार्वणम् । पूर्वोदितो बुधः १४।११ ।

मा. कृ. १ बु. मि. बा. ४३।३२		
र.	६।२५।२५।१२	६०।३४
मं.	२।२९।४३।४२	११।२८
बु.	७। ५।४४।५८	४६।२०
बृ.	५।१३।५७।१९	१०।५७
शु.	८। ४।५२।५९	४९।२६
श.	९।१५।२९।२४	२।४९
के.	२। १।२९।२७	३।११
रा.	८। १।२९।२७	३।११
अ.	२२।२४।१२	—

मा. कृ. ९ बु. मि. बा. ४३।२०		
र.	७।०२।२९।४८	६०।४४
मं.	३। ११।०।५८	७।५८
बु.	७। ०।१०। ५	५४।१६
बृ.	५।१५।१६।·९	१०।५७
शु.	८।१३।१३। ९	५०।००
श.	९।१५।५४।२५	३।४७
के.	२। ११ ७।१२	३।११
रा.	८। ११ ७।१२	३।११
अ.	२२।२४।१३	—

विशेष कथन—पञ्चोपचार पूजासामग्री—चानन, फूल, धूप, दीप, नैवेद्य । षोडशोपचार—"आसनं स्वागतं चार्घ्यं पाद्यमाचमनं तथा । मधुपर्काचमनस्नानवसनाभरणानि च ॥ गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यं वन्दनं तथा ॥" पञ्चगव्य—"गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् । पञ्चगव्यमिदं प्रोक्तं महापातकनाशनम् ॥" जैमिनीक मतानुसार आयुसाधन—१. लग्नेश-अष्टमेशसँ, २. लग्न-चन्द्रमासँ, ३. लग्न-होरालग्नसँ । चन्द्रमा लग्न वा सप्तममे होथि त लग्न-चन्द्रसँ, अन्यथा शनि-चन्द्रसँ । दीर्घायु–चरे लग्नेशः चरे अष्टमेशः, स्थिरे लग्नेशः द्विस्वभावेऽष्टमेशः द्वि० लग्नेशः स्थिरेऽष्टमेशः । मध्यायु—चरे लग्नेशः स्थिरेऽष्टमेशः, स्थिरे लग्नेशः चरेऽष्टमेशः द्वि० लग्नेशः द्वि० अष्टमेशः । अल्पायु—चरे लग्नेशः द्वि० अष्टमेशः, स्थिरे लग्नेशः अष्टमेशश्च, द्वि० लग्नेशः चरेऽष्टमेशः । तीन प्रकारसँ वा दू प्रकारसँ आयु आबए से ग्रहण करी, तीनू प्रकारसँ भिन्नता भेने लग्न-होरा लग्नसँ जे आयु प्राप्त सएह ग्राह्य । होरा लग्न—पलात्मक इष्टमे ५ भागसँ लब्धि अंशादि, तकरा राशि आदि बना सूर्यमे जोड़लासँ होरा लग्न होइछ । विषमेऽर्के रवौ योज्यं समेऽर्के लग्नभादितु ।" दीर्घायु ९६, १०८, १२०, मध्यायु ६४, ७२, ८०, अल्पायु ३२, ३६, ४० वर्ष ।

आकाशक बात— (काल—उत्तर-पूर्वमे)

याम्यायन–याम्यगोल, शरद्–हेमन्त ऋतु, शुद्ध समय । बृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, बु. पश्चिमास्त, शु. पश्चिमोदित, शेषग्रह पूर्वोदित, ता. २४ के बु. पूर्वोदित ।

मौसम—एहि पक्षमे मेघाडम्बर, वात प्रकोप अधिक, समय सुखद नहि ।

चं. मं. के. श. शु. रा. ८ बृ. बु.

मार्गशुक्लपक्षः ।

संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १४०० साल, प्र० नवम्बर–दिसम्बर १९९२ ई० ।

बेलपत्र तोड़बाक मंत्र–अमृतोद्भव श्रीवृक्ष शंकरस्य सदा प्रिय । क्षमस्व शिवापूजार्थं बिल्वपत्रं चिनोम्यहम् ॥

ति.	वा.	तिथयः दं. प.		घं. मि.	नक्षत्राणि न.	दं. प.		घं. मि.	योगाः यो.	दं. प.	करणानि क.	दं. प.	राशयः रा.	दं. प.	सूर्यांशाः वृ.-राशौ	दि. मा. द. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	च. ल. घ. मि.	ने. गते	अं. ता.	मार्गशुक्लपक्षः
१	बु.	१९। १	दि.	२।२०	ज्य.	५९।१९	रा.	६।२७	सु.	३१।२५	व.	१९।१	वृ.	५९।१९	९।३५।३७	२६।२२	६।४४	५।१६	८।१८	१०	२५	चन्द्रदर्शनम् । पश्चिमादिशि यात्रा ।= प्र० चन्द्रग्रहण फलः मेष–व्यय, वृ.–घात, मिथुन–क्षति, कर्क–लक्ष्मी, सिंह–व्यथा,‡
२	बृ.	१९।००	..	२।२०	मू.	६०।००	अहोरात्र		धृ.	२८।३३	कौ.	१९।००	धनु		१०।३६।४१	२६।२०	६।४४	५।१६	८।१३	११	२६	पूर्वोत्तरयोर्यात्रा । नि. विवाहः । गं. ५२।३६ उ. द्वि. द्वि. ‡कन्या–चिन्ता, तुला–सुख, वृश्चिक–स्त्री में द्वेष, धनु–मरण,‡
३	शु.	२०।१५	,	२।५०	मू.	१।३६	प्रा.	७।२२	शू.	२६।४८	ग.	२०।१५	धनु		११।३७।४४	२६।१८	६।४४	५।१६	८। ९	१२	२७	भ. ५१।३१ उ. । श्रीगणेश ४ व्रतम् । मार्गी बुधः १२।११ । ग. ७।३६ या. । द्वि०
४	श.	२२।४७	..	३।५२	पू.	५। ६	दि.	८।४७	गं.	२५।५५	वि	२२।४७	ध.	२१।१६	१२।३८।४६	२६।१६	६।४५	५।१५	८। ५	१३	२८	भ. २२।४७ या. । उत्तराषाढे भृगुः १५।१५ । ‡मकर–मानहानि, कुम्भ–सुख, मीन–लाभ
५	र.	२६।२६	रा.	५।१९	उ.	९।४४	,,	१०।३८	वृ.	२५।५४	वा.	२६।२६	मकर		१३।३९।४८	२६।१५	६।४५	५।१५	८। १	१४	२९	विवाहपञ्चमी । षाड्मासिकरविव्रतारम्भः । नि. विवाहः । नवान्नपार्वणम्, †द्वि. द्वि.
६	च.	३१।००	रा.	७। ९	श्र.	१५।१७	..	१२।५२	ध्रु.	२६।१४	तै.	३१।००	म.	४८।२४	१४।४०।५०	२६।१४	६।४५	५।१५	७।५७	१५	३०	पारस्करमतेन नि. विवाहः । पञ्चकारम्भः (भदवा) १५।१७ उ. । तृ. द्वि.
७	मं.	३६। ९	..	९।१३	ध.	२१।३०	..	३।२१	व्या.	२७।४२	ग.	३।३४	कुम्भ		१५।४१।४२	२६।१३	६।४५	५।१५	७।५२	१६	१	भ. ३६। ९ उ. । दिसम्बर–९२ ।
८	बु.	४१।३३	..	११।२२	श.	२८। १	म.	५।५८	ह.	२९।५	वि.	९।२१	कुम्भ		१६।४२।५४	२६।१२	६।४६	५।१४	७।४८	१७	२	भ. ९।२१ या. । ज्येष्ठायां रविः ४०।१५ । मकरे शुक्रः ५६।५९ ।
९	बृ.	४६।४४	..	१।२८	पू.	३४।३०	रा.	८।३१	व.	३०।१६	बा.	१४।९	कु.	१७।४८	१७।४४। ४	२६।१०	६।४६	५।१४	७।४४	१८	३	द. ति. ५१।१७ या. । *(भदवा) ४५।१६ उ. । गृहप्रवेशो वास्तुश्च ।
१०	शु.	५१।१७	..	३।१७	उ.	४०।१३	..	१०।५१	सि.	३१। ५	तै.	१९। १	मीन		१८।४५।१५	२६। ८	६।४६	५।१४	७।४०	१९	४	भ. ३०।५ उ. ५४।५३ या. । मोक्षदा ११ व्रतम् स्मार्त्तानाम् । पञ्चकान्तः* द्वि.
११	श.	५४।५३	..	४।४४	रे.	४५।१६	.	१२।५३	व्य.	३१।१८	व.	२३। ५	मी.	४५।१६	१९।४६।२३	२६। ६	६।४७	५।१३	७।३५	२०	५	वैष्णवानां ११ व्रतम् । केशव १२ । गोमूत्रेण पारणा ।= नि. विवाहः । – द्वि. ८
१२	र.	५७।२४	..	५।४५	अ.	४९। ९	..	२।२६	व.	३०।३४	ब.	२६। ९	मेष		२०।४७।३२	२६। ५	६।४७	५।१३	७।३०	२१	६	प्रदोष १३ व्रतम् । वक्री कुजः १०।६ । चि. द्वि. द्वि. †पारस्करमतेन नि. विवाहः ।
१३	च.	५८।३६	..	६।१३	भ.	५१।५२	..	३।३२	प.	२९। ५	कौ.	२८।००	मेष		२१।४८।४१	२६। ४	६।४७	५।१३	७।२५	२२	७	भ. ५८।२९ उ. । चतुर्दशी १४ व्रतम् ।
१४	मं.	५८।२९	प्रा.	६।११	कृ.	५३।१९	..	४। ७	शि.	२६।२९	ग.	२८।३२	मे.	७।१४	२२।४९।५०	२६। ३	६।४७	५।१३	७।२०	२३	८	भ. २७।३१ या. । मार्गी–पूर्णिमा–१५ । क्षौरस्नानम् ।
१५	बु.	५७। ७	रा.	५।३९	रो.	५३।३०	..	४।१२	सि.	२२।५४	वि.	२७।३१	वृष		२३।५०।००	२६। २	६।४८	५।१२	७।१९	२४	९	ग्रस्तास्तः खग्रासश्चन्द्रग्रहणं स्पर्शः रात्रौ घं. ३ मि. ३० मोक्षः प्रातः घं. ६** **मि. ५९ । गृहारम्भ दिनम् ।

मा. शु. १ बु. मि. मा. ४३।११		
र.	७। ९।३५।३८	६०।५७
मं.	३। २।१०। ८	१।३०
बु.	६।२६।२८।२६	१५।५७
बृ.	५।१६।२६। ९	१०।५७
शु.	८।२१।३२।५१	५१।१०
श.	९।१६।२३।३०	३।४७
के.	२।००।४४।५७	३।११
रा.	८।००।४४।५७	३।११
म.	२२।२४।१४	—

मा. शु. १५ बु. मि. मा. ४३।१		
र.	७।२३।५०।५९	६१।१४
मं.	३। २। ७।४१	१०।१७
बु.	७। २।५८। ५	४७।४९
बृ.	५।१८।४१।४२	९। ८
शु.	९। ७।३०।१५	५२।५६
श.	९।१७।२८।४८	५।३९
के.	२।००।००।२६	३।११
रा.	८।००।००।२६	३।११
म.	२२।२४।१६	—

मा. शु. ८ बु. मि. मा. ४३।६		
र.	७।१६।४२।५४	६१। ५
मं.	३। २।२५।१४	३। १
बु.	६।२७।३३।५३	३२।५९
बृ.	५।१७।३८।१२	१०। २
शु.	८।२९।४८। १	५१।४५
श.	९।१६।५४।३३	१५।३९
के.	२।००।२२।४२	३।११
रा.	८।००।२२।४२	३।११
म.	२२।२३।५७	—

विशेष कथन—मार्गमासीय शुक्लपक्षीयप्रथमरविवासरादौ रविव्रतारम्भः । वैशाखमासे तच्छुक्लपक्षीयान्तिमरविवासरे तद्व्रतविराम इति स्मृतिप्रमाणम् । नवान्नभोजन निर्णय—कृत्यसार परिशिष्टमे कोनो मतसँ १३ अंश, कोनोसँ १५ और कोनोसँ २३ वृश्चिकांश ग्राह्य, मृगनेत्रासँ पूर्वहि कर्तव्य लिखल अछि । ध्रुवतारा द्वारा लग्नक ज्ञान—ध्रुवक चारू कात १ श्वेत आ १ कारी (शुल्निी) नामक तारा २४ घंटामे मेषसँ मीन धरि घुमैत अछि । ध्रुवसँ पश्चिममे वृ., वायव्यमे मि., उत्तरमे कर्क, सिं., ईशानमे कन्या, पूर्वमे तु. वृ., आग्नेयमे धनु., दक्षिणमे म. कु., नैऋत्यमे मीन । शुल्निी पश्चिमादि हो तँ क्रमशः मेष-वृषादि लग्न जानी । लग्नमान—घं. मि. से. मेष-मीन—१।२७।१५, वृष-कुम्भ—१।४०।२४, मिथुन-मकर—२।१।१२, कर्क-धनु—२।१७।१२, सिंह-वृश्चिक—२।१८।४९, कन्या-तुला—२।१४।१२, चन्द्रोदयास्त साधन-तिथिगुणितं रजनीपरिमाणं यमरहितं सहितं सितपक्षे । विषयशशाङ्कविभाजितलब्धं भवति विधूदयमस्तमयं च ॥ उदाहरण—कोनो कृष्णपक्ष पंचमीक रात्रिमान ३०। ३०×५=१५०, १५० – २=१४८, १४८÷१=१।५२ लब्ध चन्द्रोदयमान ।

आकाशक बात— (काल—पूर्वमि)

याम्यायन–सौम्यगोल, हेमन्त ऋतु । शुद्ध समय । शुक्र पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित । बृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, ता. २७ के बु. मार्गी । ता. ७ के मं. वक्री ।

मौसम– एहि पक्षमे मेघाडम्बर होयत, वात प्रकोप सेहो रहत, शीतलहरीक कारण समय प्रतिकूल रहत।

के. मं. श. बु. शु. रा. बृ. र. चं.

मार्गशुक्लपक्षः

९= २५।१२।९२ × प्रमनारायण शर्मा के जन्म लड़का जन्म ११ राशि प्रधान लग्न

पौषकृष्णपक्षः संवत् २०४६, शकः १६१४, सन् १४०० साल, अं० दिसम्बर १६६२ ई० । "गोमूत्रक संग पौसि व्यवहार करी । "कस्तूरीवरकुङ्कुमागुरुयुतामुष्णाम्बु शौचं तथा स्निग्धं स्त्रीपु मृदं नकमनवसनं सेवेत हेमन्तके ।" मकडाक विषमे प्रामिन*

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः सू. अ. राशी	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	च. अ. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.	पौषकृष्णपक्षः
१	बु.	५४।३८	रा. ४।३६	मृ. ५२।३४	रा. ३।४६	सा. १८।२२	बा. २८।३२	वृ. २३। २	२४।५२।१५	२६।००	६।४८	५।१२	७।१२	२५	१०	नि. विवाहः । पश्चिमदिशि यात्रा । अनुराधायां अ: २३।२३ । श्रवणायां मृगु: ३०।२१ ।
२	गु.	५१। ५	" ३।१४	आ. ५०।४२	" ३।५	शु. १२।५६	तै. २२।५१	मिथुन	२५।५३।३१	२५।५८	६।४८	५।१२	७। ८	२६	११	दक्षिणदिशि यात्रा रात्रौ घं. ३ मि. १४ उ. ।
३	शु.	४६।४४	" १।३१	पु. ४७।५७	" १।५६	शु. ६।५१	व. १८।५५	मि. ३४।८	२६।५४।५७	२५।५६	६।४६	५।११	७। ६	२७	१२	भ. १८।५५ उ. ४६।४४ या. । दक्षिण-पश्चिमयोर्यात्रा ।
४	र.	४१।४२	" ११।३०	पु. ४४।५६	" १२।३८	ब्र. ००। ३	व. १४।१३	कर्क	२७।५६। ३	२५।५५	६।४६	५।११	६।५८	२८	१३	ऐन्द्रयोगक्षय: दं. ५२।४० । श्रीगणेश ४ व्रतम् ।
५	चं.	३६। ६	" ६।१७	श्ले. ४०।३६	" ११। ५	ऐं. ४५। ५	कौ. ८।५६	क. ४०।३६	२८। ५।१६	२५।५४	६।४६	५।११	६।५४	२६	१४	ग. २६।३६ उ. ४४।२६ या. ।
६	मं.	३०।२१	" ६।५७	म. ३६।३२	" ६।२६	वि. ३७।३४	ग. ३।१५	सिंह	२६।५८।३५	२५।५३	६।४६	५।११	६।५०	३०	१५	मूले धनुषि रविः ४४।१४ । ऋणद्वारम्भश्च । भ. ३०।११ उ. ५७।२३ या । मासान्तः ।
७	बु.	२४।२६	दि. ४।३६	पू. ३२।२०	" ७।४६	प्री. २६।१६	व. २४।२६	सि. ४४।१६	००।५६।५१	२५।५२	६।५०	५।१०	घ.६। ७	१	१६	षडशीतिसंक्रान्ते: पु. दं. १२।५६ या. ।
८	बृ.	१८।३६	" २।१८	उ. २८।१८	" ६। ६	आ. २१।२६	कौ. १८।३६	कन्या	२। १।१४	२५।५०	६।५०	५।१०	६। २	२	१७	अपूपाष्टका–८ । मासादि: ।
९	शु.	१३।११	" १२। ६	ह. २४।३६	दि. ४।४०	सौ. १३।५६	ग. १३।११	क. ५३।१	३। २।३६	२५।४६	६।५०	५।१०	८।५७	३	१८	भ. ४०।४३ उ. । अन्वष्टका–६ । लता-पादपादिरोपणम् । नृपदर्शनम् । अश्वारोहणम् । क्रय-विक्रयं-दर म्याम् ।
१०	श.	८।१४	" १०। ८	चि. २१।२६	" ३।२४	शो. ६।४६	वि. ८।१४	तुला	४। ३।५८	२५।४८	६।५०	५।१०	८।५२	४	१९	भ. ८।१४ या. । दक्षिणपश्चिमयोर्यात्रा ।
११	र.	३।३०	" ८।१५	स्वा. १६।१८	" २।३०	अ. ००।१४	बा. ३।३०	तुला	५। ५।२०	२५।४७	६।५१	५। ६	८।४७	५	२०	सुकर्माक्षय: दं. ५४।७ । वक्रगत्या मिथुने कुज: ३६।५५ । सफला–११ व्रतम् नवपाम् ।
१२	चं.	००।३७	प्रा. ७। ६	वि. १७।२६	" १।५३	धृ. ४६।१७	तै. ००।३७	तु. २।५६	६। ६।४२	२५।४६	६।५१	५। ६	८।४२	६	२१	त्रयोदशीक्षय: दं. ५७।३६ । भ. ५७।३६ उ. । प्रदोष १३ व्रतम् । ज्येष्ठायां अ: १२।५१ ।
१४	मं.	५७। ३	रा. ५।४०	अ. १७।७	" १।४२	शू. ४५। ६	वि. २७।१६	वृश्चिक	७। ८। ४	२५।४५	६।५१	५। ६	८।३७	७	२२	भ. २७।१६ या. । चतुर्दशी १४ व्रतम् । धनिष्ठायां भृगु: ३६।२५ । पश्चिमदिशि यात्रा ।
३०	बु.	५७। ८	" ५।४२	ज्ये. १७।५३	" २।००	गं. ४१।५५	च. २७। ५	वृ. १७।५३	८। ६।२६	२५।४४	६।५१	५। ६	८।३२	८	२३	पौषी-अमा–३० । पार्वणम् । दशताराकारम्भ: १७।५३ उ. । गं. ११।५३ उ. २६।५३ या. ।

पौ. कृ. ७ बु. मि. मा. ४२।५६		
र.	८।००।५६।५५	६१।१८
मं.	३। १।११। २	१७।५६
बु.	७।११।२६।२६	८८।८४
बृ.	५।१६।३६।३८	८।१३
शु.	६।१६। २।३१	५४।१६
श.	६।१८।१०।३४	६।३८
के.	१।२६।३८।१०	३।११
रा.	७।२६।३८।१०	३।११
प्र.	२३।२४।१७	—

पौ. कृ. ३० बु. मि. मा. ४२।५२		
र.	८। ८। ६।२८	६१।२४
मं.	२।२६।३४।५७	-२१।१२
बु.	७।२१।४०।५१	८६।२५
बृ.	५।२०।२६।५१	६।२४
शु.	६।२३।५७।३३	५४।४१
श.	६।१८।५४। ६	६।३८
के.	१।२६।१५।५५	३।११
रा.	७।२६।१५।५५	३।११
प्र.	२३।२४।१८	—

पौषकृष्णपक्ष

विशेष कथन—एहि वर्ष पौषी अमा, शुभ दिनमे तथा दीपावली आ होलिका शुभ दिनमे पड़ल अछि जकर फल—दुर्भीक्ष तथा सुभीक्ष कहल गेल अछि । मूसकु पछबा बसात नीक नहि मानल गेल अछि, एहिसँ उपज स्वल्प होइछ । पौषकृष्ण सप्तमीमे घटा मात्र भेलासँ आर्द्रा एवं श्रावणीमे नीक वर्षा होइछ । पौषकृष्ण त्रयोदशीमे घटा भेलासँ श्रावणी अमा आर, पूर्णिमामे नीक वर्षा होइछ । "पूस अमावस मूल को सरसैं चारों वाय (वायु) । निश्चय बाँधो झोपड़ी, वर्षा होय सवाय ।" "सोम, शुक्र, गुरु दिवस, पौष अमावस होय । घर-घर बाजे बधावड़ा, दुखी न देखे कोय" ॥ गोचरमे शनिक सुवर्णादि पादविचार–शनिक राशि-संचार समय चन्द्रमा जन्म राशिसँ १।६।११ मे होथि त सुवर्णपाद, २।५।९ मे रजतपाद, ३।७।१० मे ताम्रपाद, आ ४।८।१२ मे लौहपाद, गोचरीमे शनि अशुभ रहितहुँ सुवर्णपादमे शुभ, रजतपादमे मध्यम, ताम्रपादमे न्यून अशुभ, लौहपादमे पूर्ण अशुभ । साढ़े साती शनिक ९० मासक विवरण—मस्तकमे ७ मास, नेत्रमे ९ मास हानि, मुखमे ८ मास, कण्ठमे ६, हृदयमे १०, उदरमे ११ मास सर्वत्र लाभे, नाभिमे ४ मास, गुह्य स्थानमे ५ मास हानि, जानुमे १४, आँखमे ११, पैरमे ५ मास कष्ट ।

आकाशक बात— (काल—पूर्वमे)

याम्यायन–याम्यगोल, हेमन्त ऋतु, शुद्ध-अशुद्ध समय । मं. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, श. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित ।

मौसम– एहि पक्षमे वात-प्रकोप, शीतलहरी, खण्ड वृष्टिक योग अछि । समय साधारण रहत ।

पौषशुक्लपक्षः । संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १४०० साल, अं० दिसम्बर-जनवरी १९९२–९३ ई० ।

"त्रिदलं त्रिगुणाकारं त्रिनेत्रं च त्रयायुधम् । त्रिजन्मपापसंहारं बिल्वपत्रं शिवार्पणम् ।" एहिमन्त्रसँ बेलपत्र चढ़ावी ।

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं.प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः घ. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं.मि.	सू. अ. घं. मि.	इ. ल. घं. मि.	से. गते	अं. ता.	
१	बृ.	५८।३२	रा. ६।१५	मू. १९।५०	दि. २।४६	वृ. ३६।४२	कि. २७।४८	धनु	९।१०।५१	२५।४७	६।५०	५।१०	८।२७	९	२४	द. ति. ५८।३२ उ. । पूर्वोत्तरयोर्यात्रा । वृक्षलतादीनाम् रोपणम् ।
२	शु.	६०।००	अहोरात्र	पू. २३। ७	„ ४। ५	ध्रु. ३८।३२	बा. २६।५१	ध. ३६।१२	१०।११।१६	२५।५०	६।५०	५।१०	८।२२	१०	२५	द. ति. ६०।०० या. । चन्द्रदर्शनम् ।
२	श.	१। ९	प्रा. ७।१८	उ. २७।२८	म. ५।४९	व्या. ३८।१२	कौ. १। ९	मकर	११।१३।४१	२५।५३	६।४९	५।११	८।१७	११	२६	द. ति. १।९ या. वृक्षलतारोपणम् ।
३	र.	४।५६	दि. ८।४७	श्र. ३२।५६	रा. ७।५९	ह. ३८।४१	व. ४।५६	मकर	१२।१४। ६	२५।५६	६।४९	५।११	८।१२	१२	२७	भ. ३७।१६ उ. । पूर्वास्तो बुधः १३।५२ । पञ्चकारम्भः (भद्रा) ३२।५६ उ. । पश्चिमां विना यात्रा ।
४	चं.	९।३६	„ १०।३८	ध. ३९।३	„ १०।२५	व. ३९।४१	वि. ९।३६	म. ५।५९	१३।१६।३१	२५।५८	६।४८	५।१२	८। ७	१३	२८	भ. ९।३६ या. । पूर्वाषाढे रविः ४६।३१ । कुम्भे भृगुः ४६।१० । मूले धनुषि बुधः ५९।९ ।
५	मं.	१४।५२	„ १२।४५	श. ४५।३४	„ १। २	सि. ४०।५९	वा. १४।५२	कुम्भ	१४।१७।५६	२६।००	६।४८	५।१२	८। २	१४	२९	वृक्ष-लतौषधीनाम् रोपणम् । मद्यनिर्माणदिनम् ।
६	बु.	२०।२३	„ २।५७	पू. ५२। २	„ ३।३७	व्य. ४२।१६	तै. २०।२३	कु. ३५।२५	१५।१९।२०	२६। २	६।४८	५।१२	७।५७	१५	३०	पश्चिमदिशि यात्रा मध्यमा ।
७	बृ.	२५।२९	स. ४।५९	उ. ५७। २	„ ५।३६	व. ४३।१७	व. २५।२९	मीन	१६।२०।४६	२६। ३	६।४७	५।१३	७।५२	१६	३१	भ. २५।२९ उ. ५७।४५ या. ।
८	शु.	३०।००	रा. ६।४७	रे. ७।००	अहोरात्र	प. ४३।४२	बु. ३०।००	मीन	१७।२२।१२	२६। ४	६।४७	५।१३	७।४७	१७	१	ग. ५१।२२ उ. । उत्तरदिशि यात्रा । जनवरी १९९३ ई० प्रारम्भः ।
९	श.	३३।३३	„ ८।१२	रे ३।२२	दि. ८। ८	शि. ४३।२१	बा. १।४६	मी. ३।२२	१८।२३।३८	२६। ४	६।४७	५।१३	७।४२	१८	२	पञ्चकान्तः (भद्रा) ३।२२ उ. । ग. ६।२२ या. । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा ।
१०	र.	३५।५८	„ ९।१०	अ. ७।३१	„ ९।४७	सि. ४२। ९	तै. ४।४३	मेष	१९।२५। ४	२६। ४	६।४७	५।१३	७।३७	१९	३	दशतारकान्तः ३।२२ उ. । पूर्वोत्तरयोर्यात्रा । दिवा घं. ९ मि. ४६ या. । सूतीस्नानमपि ।
११	चं.	३७। २	„ ९।३६	भ. १०।३५	„ ११। १	सा. ३९।५४	व. ६।३०	मे. २६। १	२०।२६।२०	२६। ४	६।४७	५।१३	७।३२	२०	४	भ. ६।३० उ. ३७।२ या. । पुत्रदा–११ व्रतं सर्वेषाम् ।
१२	मं.	३६।५१	„ ९।३१	कृ १२।२१	„ ११।४३	शु. ३६।३९	व. ६।५६	वृष	२१।२७।५५	२३। ४	६।४७	५।१३	७।२७	२१	५	नारायण- १२ । गोमयेन पारणा । पूर्व-दक्षिणयोर्यात्रा रोहिण्याम् । सूतीस्नानमपि ।
१३	बु.	३५।२४	„ ८।५७	रो. १२।५४	„ ११।५७	शु. ३२।२६	कौ. ६। ७	वृ. ४२।३४	२२।२९।२०	२६। ४	६।४७	५।१३	७।२२	२२	६	प्रदोष १३ व्रतम् । पूर्वाषाढे शः ४२।१६ ।
१४	बृ.	३२।५०	„ ७।५४	मृ. १२।१४	„ ११।४०	ब्र. २७।२१	ग. ४। ७	मिथुन	२३।३०।४४	२६। ६	६।४६	५।१४	७।१७	२३	७	भ. ३२।५० उ. । चतुर्दशी–१४ व्रतम् ।
१५	शु.	२९।१६	„ ६।२८	आ. १०।३२	„ १०।५९	ऐ. २१।२५	वि. १। ३	मि. ५३।४०	२४।३२। ७	२६। ८	६।४६	५।१४	७।१२	२४	८	भ. १।३ या. । पौषी–पूर्णिमा–१५ । कौशिकी-स्नानम् ।

जितेन्द्र भारती के लड़का जन्म ११।५० मि रात्रिमे ५ः पुत्र (ओमप्रकाश)

पौ. शु. ६ बु. मि. मा. ४३।१

र.	८।१५।१९।२०	६१।२६
मं.	२।२७।३१।४२	२७।१५
बु.	८। ३। ३। ८	१०२।४६
बृ.	५।२१।१२।५५	३।३५
शु.	१०। ११।३।५८	५५।५१
श.	९।१९।३८।४३	६।३८
के.	१।२८।५३।४०	३।११
रा.	७।२८।५३।४०	३।११
प्र.	२२।३४।१९	—

पौ. शु. १३ बु. मि. मा. ४३।२

र.	८।२२।२९।२०	६१।२५
मं.	२।२४।५६।५६	२८।१७
बु.	८।१५। ५। ८	१०५।५६
बृ.	५।२१।४६।४४	४।३५
शु.	१०। ९।१६।४७	५८।११
श.	९।२०।२४।२५	६।३८
के.	१।२८।३१।२५	३।११
रा.	७।२८।३१।२५	३।११
प्र.	२२।२४।२०	—

पौषशुक्लपक्षः

विशेष कथन—कौशिकीस्नान मन्त्र—"गाधिराजसुते देवि, विश्वामित्रमुनेः स्वसः । कृचीकभार्ये, सत्यार्ये पापं मे हर, कौशिकि ! सामान्य स्वप्न विचार—श्रुत, अनुभूत, प्रार्थित, कल्पित, भावित, दोषज, एहिसभमे भावित (अदृश्य ओ अश्रुत एहि दूनू विलक्षण), स्वप्नक फल ठीक घटित होइछ । सामान्यतः उज्ज्वर वस्तु देखब नीक (भात, कपास, अस्थि छोड़िकए), कारी पदार्थ देखब अशुभ (ब्राह्मण, हाथी, गायके छोड़िकए) । अंगस्फुरण फलादि (आँखि और बाँहिमे स्त्रीगणक हेतु विपरीत) हृदय—इच्छापूर्ति, कटि—प्रमोद, नाभि—भार्या-पीड़ा, छाती—विजय, भग—पतिलाभ, पेट—प्रेम, उर-धन, लिंग-पत्नीप्राप्ति, गुदा—वाहन प्राप्ति, वृषण—सन्तानलाभ, ओष्ठ—अन्न, हनु—भय, मस्तक—भूमिलाभ, ललाट—स्थानलाभ, स्कन्ध—भोग, भ्रूमध्य—सुख, कपोल—शुभ, दक्षिणनेत्र ऊपर-चिन्ता, वामनेत्र ऊपर-प्रिय लाभ, दक्षिणनेत्र अधस—धनागम, वामनेत्र अधस—प्रिय हानि, नेत्रसमीप-मिलन, नेत्रकोण—भार्यालाभ, हस्त-द्रव्यलाभ, पृष्ठ्य—सौख्य, कण्ठ—ऐश्वर्य, ग्रीवा—शत्रु-भय, पृष्ठ—पराजय, मुख—सुभोजन, दक्षिणबाहु—विजय, वामबाहु—हानि, जंघा—स्वामीप्राप्ति, पादोपरि—स्थानलाभ, पादतल—नृपत्व, पादद्वय—शुभ, बाहुमध्य—धनागम, नासिका—प्रीति ।"

आकाशक बात— (काल—पूर्वमे)

याम्यायन– याम्यगोल, हेमन्त ऋतु । मगुड नमय । मं. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, शु. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित । ता. २७ के. बु. पूर्वास्त ।

मौसम–एहि पक्षमे वात प्रकोप अधिक । शीतलहरी । समय सुखद नहि ।

के. चं. शु. मं. श. र. बु. बृ. रा.

		तिथयः		नक्षत्राणि			योगाः	करणानि	राशयः	सूर्यांशाः	दि.मा.	सू. उ.	सू. अ.	ध. ल.	मे.	अं.	माघकृष्णपक्षः। संवत् २०४६, शकः १६१४, सन् १४०० साल, अं. जनवरी–१६६३ ई०। "सर्वे वै सुखिनः सन्तु सर्वे सन्तु निरामयाः। सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद् दुःखभाग्भवेत्॥"
ति.	वा.	दं. प.	घं. मि.	न.	दं. प.	घं. मि.	यो. दं. प.	क. द. प.	रा. दं. प.	ध.म. राशौ	दं. प.	घं. मि.	घं. मि.	घं. मि.	गते	ता.	
१	श.	२४।५०.	दि. ४।४२	पु.	८। २	दि. ६।५६	वै. १४।५०	कौ. २४।५०	कर्क	२६।३३।३०	२३।१०	६।४६	५।१४	७। ७	२५	६	द. ति. २४।५० उ.। पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा।
२	र.	१६।४६	,, २।४२	पु.	४।४६	,, ८।४२	वि. ७।४०	ग. १६।४६	कर्क	२६।३४।५६	२६।११	६।४६	५।१४	७। २	२६	१०	प्र. ४७।२ उ.। द. ति. १६।४६ या.। गं. ५०।४ उ.। उत्तराषाढे रविः ४६।३७। पश्चिमां विना यात्रा।
३	चं.	१४।१४	,, १२।३८	श्ले.	१। ४	प्रा. ७।१२	प्री. ०। ६	वि. १४।१४	क. १। ४	२७।३६।१६	२६।१२	६।४६	५।१४	६।५७	२७	११	मघाक्षयः च. ५५।५३। आयुष्मान्क्षयः बं. ५२।१२। भ. १४।१४ या.। ग. ५।४ या.। श्री गणेश–४ व्रतम्।
४	मं.	८।२५	,, १०। ८	पू.	५२।४५	रा. ३।५२	सौ. ४४।२६	वा. ८।२५	सिंह	२८।३७।४२	२६।१३	६।४६	५।१४	६।५२	२८	१२	पूर्वदिशि यात्रा मध्यमा।
५	बु.	२।३२	प्रा. ७।४६	उ.	४८।४२	,, २।१४	शो. ३६।३५	तै. २।३२	सि. ६।४४	२६।३६। ५	२६।१४	६।४५	५।१५	६।४७	२६	१३	षष्ठीक्षयः द. ५४।१५। भ. ५६।४७ उ.। मासान्तः। †बं. ३।३४ उ.।
७	बृ.	५१।१२	रा. ३।१२	ह.	४४।५७	,, १२।४४	अ. २८।५७	वि. २४। ५	कन्या	०।४०।२५	२६।१६	६।४५	५।१५	म. ८।४६	१	१४	भ. २४।५ या.। मकरे रविः ३।३४ मु. ३० फलं साम्यम्। शुद्धारम्भः ३।३४ उ.। सौम्यायनसंक्रान्तेः पु.†
८	शु.	४६।२८	,, १।२०	चि.	४१।४२	,, ११।२६	सु. २१।१८	वा. १८।५५	क. १३।१६	१।४१।४५	२६।१७	६।४५	५।१५	८।४२	२	१५	मासादिः। मकरे बुधः १३।७। शाकाष्टका–८।
६	श.	४२।२०	,, ११।४१	स्वा.	३६। ७	,, १०।२४	धृ. १४।५५	तै. १४।२४	तुला	२।४३। ५	२६।१८	६।४५	५।१५	८।३२	३	१६	अन्वष्टका–६। दक्षिण-पश्चिमयोर्यात्रा। *३६।४५ उ.। पूर्वोत्तरयोर्यात्रा रात्रौ घं. ६ मि. २६ या.।
१०	र.	३६। ३	,, १०।२१	वि.	३७।२५	,, ६।४२	शू. ८।४६	व. १०।४१	तु. २२।५१	३।४४।२५	२६।१६	६।४४	५।१६	८।३४	४	१७	भ. १६।४१ उ. ३६।३ या.। नि: विवाहः। पूर्वभाद्रे भृगुः ३२।५।
११	चं.	३६।४६	,, ६।२६	अ.	३६।४२	,, ६।२५	गं. ३।२८	व. ७।५४	वृश्चिक	४।४५।४५	२६।२०	६।४४	५।१६	८।३०	५	१८	वृद्धिक्षयः दं. ५५।३१। पश्चिमास्तः शनिः १७।१०। षट्तिला ११ व्रतं सर्वेषाम्। नि.विवाहः। द. ति: *
१२	मं.	३५।४५	,, ६। २	ज्ये.	३७।१३	,, ६।३७	ध्रु. ५५।३१	कौ. ६।१५	वृ. १६।२४	५।४७। ५	२६।२१	६।४४	५।१६	८।२६	६	१६	गं. ३१।१३ उ. ४६।१३ या.। द. ति. ३५।४५ या.। पूर्वदिशि यात्रा। रात्रौ घ. ६ मि. २ उ.।
१३	बु.	३५।५७	,, ६। ७	मू.	३८।५७	,, १०।१६	व्या. ५३।००	ग. ५।५१	धनु	६।४८।२३	२६।२२	६।४४	५।१६	८।२२	७	२०	भ. ३५।५७ उ.। प्रदोप १३ व्रतम्। नि. विवाहः।
१४	बृ.	३७।३१	,, ६।४३	पू.	४०।५६	,, ११। ५	ह. ५१।३४	वि. ६।४४	ध. ५७।१२	७।४६।३६	२६।२६	६।४३	५।१७	८।१८	८	२१	भ. ६।४४ या.। चतुर्दशी १४ व्रतम् (नरकनिवारण–चतुर्दशी)।
३०	शु.	४०।१२	,, १०।४७	उ.	४६। २	,, १। ७	व. ५०।५५	च. ८।५२	मकर	८।५०।५१	२६।२६	६।४२	५।१८	८।१४	६	२२	माघी–अमा। मौनी–३०। पार्वणम्। नि. विवाहः रात्रौ घं. १० मि. ४७ उ.।

मा. कृ. ५ बु. मि. मा. ४३। ७		
र.	८।२६।३६। ५	६१।२२
मं.	२।२२।१५।२८	२८।१४
बु.	८।२७।२६।२५	१०६।४०
बृ.	५।२२।१३।३४	३।४०
शु.	१०।१६।३४।११	५६। ८
श.	६।२१।१०।४३	६।३२
के.	१।२८। ६।१०	३।११
रा.	७।२८। ६।१०	३।११
ध.	२२।२४।२१	—

मा. कृ. १३ बु. मि. मा. ४३।११		
र.	६। ६।४८।२३	६१।१७
मं.	२।१६।३३।३२	२७। ७
बु.	६। ६।५२।१८	१०४।१५
बृ.	५।२२।३१।२२	१।५२
शु.	१०।२३।३३।२७	५७।४३
श.	६।२२। १।३४	७।३४
के.	१।२७।४६।१५	३।११
रा.	७।२७।४६।१५	३।११
ध.	२२।२४।२२	—

माघकृष्णपक्षः

विशेष कथन—शिवलिङ्गपूजातः प्राक् कीर्तिमुखपूजा कर्तव्या—पद्मपुराणे॥ शिवप्रदक्षिणा विधिः—'आसन्नप्रसवा नारी जलपूर्णघटं यथा। उद्वहन्ती शनैर्याति तथा कुर्यात् प्रदक्षिणाम्। तथा—शिवस्यार्द्धप्रदक्षिणा॥ 'गृहे लिङ्गद्वयं नार्च्यं शालग्रामद्वयन्तथा' (पूजा पङ्कजभास्करे) शिवपूजार्थ शिव-वास-विचार—शुक्लादि तिथिसंख्याकेँ द्विगुणित करी, ५ ओहिमे जोड़ि दी और सातसँ भाग दी—शेष १-२-३ मात्र शुभ। नष्ट वस्तु लाभालाभ ज्ञान—रो, पुष्य तथा उ. फ., वि. पूषा. ध. रे. अन्धाक्ष, पूर्वमे शीघ्र लाभ। मृ. श्ले. ह. अनु. उषा. श. अश्वि. मन्दाक्ष, दक्षिणमे यत्नसँ लाभ। आ. म. चि. ज्ये. अभि. पूभा. भ. मध्याक्ष, पश्चिम दूरमे श्रवण, अलाभ। पुन. पू. फ. स्वा. मू. श्र. उभा. कृ. स्वक्ष, उत्तर, न श्रवण न लाभ। नक्षत्र भेदसँ ज्वरारम्भक फल—स्वा. ज्ये. पू. ३, आ. श्ले. अत्यन्त कष्टकारक; रे. अनु. स्थिरता; ध. श्र. श. चि. ११ दिन; वि. ह. ध. १५ दिन; मू. कृ. अश्वि. ९ दिन; म. २० दिन; उ. भा. उ. फ. पु. पु. रो. ७ दिन; मृ. उषा. ३० दिन। सप्त-नाड़ी चक्र—कृ. वि. अनु. भ.—चण्डा, रो. स्वा. ज्ये. अश्वि—वायु, मृ. वि. रे.—अग्नि; आ. ह. पूषा. उभा.—सौम्या; पुन., उफ. उषा. पूभा.—नीरा; पुष्य, पूफ. अभि. श.—जला; श्ले, म. श्र. ध.—अमृता।

आकाशक बात— (काल—पूर्वम)

याम्यायन–सौम्यायन, याम्यगोल। हेमन्त-शिशिर ऋतु। अशुद्ध-शुद्ध समय। शु. पश्चिमोदित, बु. पूर्वास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित; ता. १८, के श. पश्चिमास्त, मं. वक्री. शेष ग्रह मार्गी।

मौसम— एहि पक्षमे वात प्रकोपक अधिक। पक्षक उत्तरार्धमे स्वल्प वृष्टिक योग, शीतलहरी, समय सुखद नहि।

मं.	के.	शु.
		श.
बृ. च.	रा.	र. बु.

माघशुक्लपक्षः ।

संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १४०० साल, ई० जनवरी-फरवरी १९९३ ई० ।
"व्रतयज्ञविवाहेषु श्राद्धे होमार्चने जपे । प्रारब्धे सूतकं न स्यादनारब्धे तु सूतकम् ॥"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न.	दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः म. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	म. स. घं. मि.	मे. गते	अं. ता.	माघशुक्लपक्षः ।
१	श.	४४।१०	रा. १२।२२	श्र.	५१।१५	रा. ३।१२	सि. ५१।१०	कि. १२।१०	मकर	६।५२। ५	२६।३२	६।४२	५।१८	८।१०	१०	२३	श्रवणायां रविः ५०।३० । पञ्चकारम्भः (भदवा) ५१।१५ उ. । दक्षिणदिशि यात्रा ।
२	र.	४८।५४	„ २।१५	ध.	५७।१८	„ ५।३६	व्य. ५२। ४	वा. १६।३१	म. २४।१६	१०।५३।१६	२६।३५	६।४१	५।१६	८। ५	११	२४	चन्द्रदर्शनम् । पारस्करमतेन नि. विवाहः ।
३	चं.	५४।११	„ ४।२०	श.	६०।००	अहोरात्र	व. ५३।२३	तै. २१।३२	कुम्भ	११।५४।३२	२६।३८	६।४०	५।२०	८।००	१२	२५	वृक्षलतौषधीनाम् रोपणम् । उपनयनम् ।
४	मं.	५६।३०	„ ६।२८	श.	३।४७	दि. ८।११	व. ५४।५३	व. २६।५०	कु. ५३।४२	१२।५५।४५	२६।४१	६।४०	५।२०	७।५५	१३	२६	भ २६।५० उ. ५६।३० या. । वरद-४ । कुन्दकुसुमैः पार्वतीपूजनम् । *पश्चिमादिनो बुधः ४०।३६ ।
५	बु.	६०।००	अहोरात्र	पू.	१०।२०	„ १०।४७	शि. ५५।५३	व. ३२। ८	मीन	१३।५६।५८	२६।४४	६।३६	५।२१	७।५०	१४	२७	सौर पञ्चमी-५ । श्रीसरस्वतीपूजनम् । पश्चिममुखे हलप्रवहणम् । चूडाकरणमुपनयनम् । नि. विवाहः ।*
५	बृ.	४।४६	दि. ८।३४	उ.	१६।२६	„ १।१४	सि. ५६।४४	वा. ४।४०	मीन	१४।५८। ४	२६।४८	६।३८	५।२२	७।४५	१५	२८	नि. विवाहः ।
६	शु.	६।१३	„ १०।१६	रे.	२१।५६	„ ३।२६	सा. ५६।३४	तै. ६।१३	मी. २१।५६	१५।५६।१०	२६।५१	६।३८	५।२२	७।४०	१६	२९	पञ्चकान्तः (भदवा) २१।५६ उ. । नि. विवाहः । भ. ६।५६ उ. २४।५६ या. ।
७	श.	१२।३६	„ ११।४०	अ.	२६।२६	„ ५।११	शु. ५५।३८	व. १२।३६	मेष	१७।००।१६	२६।५४	६।३७	५।२३	७।३५	१७	३०	भ. १५।३६ उ. ४४।४६ या. । माघी सप्तमी (अचला सप्तमी) मन्वादिः । गृहप्रवेशः ।
८	र.	१५।००	„ १२।३७	भ.	२९।४६	रा. ६।३१	शु. ५३।४७	व. १५।००	मे. ४५।१७	१८। १।२२	२६।५७	६।३७	५।२३	७।३०	१८	३१	भीष्माष्टमी । भीष्मतर्पणम् । चुल्लिकाम्यापनम् । सूतीस्नानम् ।
९	चं.	१६।००	„ १।००	कृ.	३१।४८	„ ७।२०	ब्र. ५०।५६	कौ. १६।००	वृष	१९। २।२७	२७।००	६।३६	५।२४	७।२५	१९	१	कुम्भे बुधः ४३।४४ । वक्री गुरुः ५६।११ । अगुदारम्भः ५६।११ उ. । फरवरी-२ ।
१०	मं.	१५।३८	„ १२।५०	रो.	३२।३७	„ ७।३८	ऐ. ४७। ५	ग. १५।३८	वृष	२०। ३।३२	२७। ३	६।३५	५।२५	७।२०	२०	२	भ. ४४।५१ । पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा ।
११	बु.	१४। ३	„ १२।११	मृ.	३२। ४	„ ७।२३	वै. ४२।१६	वि. १४। ३	वृ. २।२६	२१। ४।३७	२७। ६	६।३४	५।२६	७।१५	२१	३	भ. १४।३ या. भैमी-११ व्रतम् सर्वेषाम् । द. ति. १४।३ उ. । पूर्वदिशि यात्रा ।
१२	बृ.	११।२१	„ ११। ६	आ.	३०।४३	„ ६।५१	वि. ३६।४१	वा. ११।२१	मिथुन	२२। ५।३८	२७।१०	६।३४	५।२६	७।१०	२२	४	श्रीमाधव-१२ । गोदुग्धेन पारणा । प्रदोष १३ व्रतम् । द. ति. ११।२१ या. ।
१३	शु.	७।४०	„ ९।३७	पु.	२८।२८	सं. ५।५६	प्री. २६।२३	तै. ७।४०	मि. ४५। ६	२३। ६।३०	२७।१४	६।३३	५।२७	७। ५	२३	५	चतुर्दशी-१४ व्रतम् । धनिष्ठायां रविः ३७।१ ।
१४	श.	३।१०	„ ७।४८	पु.	२५।२०	दि. ४।४०	आ. २२।३५	ब. ३।१०	कर्क	२४। ७।२५	२७।१८	६।३२	५।२८	७।००	२४	६	पूर्णिमाक्षयः द. ५५।४६ । माघी पूर्णिमा-१५ । ३।१० उ. । क्षेत्रस्नानम् ।

मा. शु. ५ बृ. मि. मा. ४३।२३

र.	९।१३।५६।५८	६१।१०
मं.	२।१७।२६।२६	१६।५८
बु.	९।२१।४३।३८	१०७। ७
बृ.	५।२२।४४।३७	००। २
शु.	११।००। ५।५६	५४। ७
श.	९।२२।५३।३०	७।३७
के.	१।२७।२४।४७	३।११
रा.	७।२७।२४।४७	३।११
प.	२२।२४।२३	—

मा. शु. ११ बु. मि. मा. ४३।३४

र.	९।२१। ४।३७	६१। २
मं.	२।१५।४५।१६	१५।३७
बु.	१०। २।५८।५०	८९।२३
बृ.	५।२२।४१।५५	००।४२
शु.	११। ६।००।५२	४८। ७
श.	९।२३।४६। ८	७।३७
के.	१।२७। २।२५	३।११
रा.	७।२७। २।२५	३।११
प.	२२।२४।२४	—

विशेष कथन—अचलासप्तमीमे स्नानमन्त्र (सातटा अकौन तथा सातटा बैरक पात माथपर राखि)—यद्यज्जन्मकृतं पापं मया सप्तसु जन्मसु । तन्मेरोगं च शोकञ्च माकरी हन्तु सप्तमी ॥ एतज्जन्मकृतं पापं यच्च जन्मान्तरार्जितम् । मनोवाक्कायजं यच्च ज्ञाताज्ञातञ्च यत्पुनः ॥ इति सप्तविधं पापं स्नानान्मे सप्तसप्तिके । सर्वव्याधिसमायुक्तं हर माकरि, सप्तमि !" एहि सप्तमीमे अरुणोदय कालमे स्नान कएलासँ सूर्यग्रहण स्नान तुल्य फल होइछ । यदि गंगामे स्नान कयल जाय तऽ कोटि सूर्यग्रहण स्नान तुल्य फल होइछ । पञ्च पञ्च उषः कालः सप्तपञ्चारुणोदयः । अष्ट पञ्च भवेत् प्रातः शेषः सूर्योदयो मतः (देवीभागवते) । **वसन्त**—मधु (चैत) आ माधव (वैशाख) मे वसन्त होइछ । मधु एवं माधव, दूहू शब्द मधुसँ बनल अछि । मधुक अर्थ एक-प्रकारक रस मानल जाइछ जे वृक्ष, लता तथा प्राणी सभकेँ उन्मत्त कऽ दैत अछि, एहि रसक प्राप्ति जाहि ऋतुमे होइछ, ओकरा वसन्त ऋतु कहल जाइछ । **वसन्तपंचमी**—पूर्ण वसन्तमे तऽ नहि पड़ैछ, मुदा वसन्तक प्रभावमे अवश्य पड़ैछ, कारण जे एहि पंचमीक आसन्न वसन्तक कुसुमाकरत्व प्रत्यक्ष दृष्टिगोचर होबय लगैछ—आम्रमे मंजरी आबि जाइछ, गुलाब, मालती आदि पुष्पित होबय लगैछ, इत्यादिसँ वसन्तपंचमी नाम कल्पना समुचिते थीक ।

आकाशक बात— **(काल—पूर्वमे)**

सौम्यायन- याम्यगोल, शिशिर-ऋतु । शुद्ध · अशुद्ध समय, मं. वक्री, शेष ग्रह मार्गी । शुक्र पश्चिमोदित, श. पश्चिमास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. १ के बृ. वक्री ।

मौसम—एहि पक्षमे साधारण वात प्रकोप, साधारण वर्षाक योग अछि । शीतप्रकोप, समय दुःसह ।

के.		शु.
मं.		र. बु. श.
बृ.		रा.

फाल्गुनकृष्णपक्षः ।

संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १४०० साल, सं० फरवरी १९९३ ई० ।
"भद्रायां द्वे न कर्तव्ये श्रावणी फाल्गुनी तथा । श्रावणी नृपति हन्ति ग्रामं दहति फाल्गुनी ॥"

ति.	वा.	तिथयः द. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घ. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः म.-कु. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	म. म. घं. मि.	ने. गते	प्र. ता.	फाल्गुनकृष्णपक्षः
१	र.	५२।२२	रा. ३।२६	श्ले. २१।४२	दि. ३।१३	सौ. १६।२३	बा. २३।३५	क. २१।४२	२५। ८।२१	२७।२१	६।३२	५।२८	६।५५	२५	७	मघ-निर्माणदिनम् ।
२	सो.	४६।३३	,, ९। ८	म. १३।४०	,, ९।३५	शो. ८।२१	तै. १६।२८	सिंह	२६। ६।१८	२७।२४	६।३१	५।२९	६।५०	२६	८	मघ-कर्मदिनम् ।
३	मं.	४०।३६	,, १०।४५	पू. १३।३०	,, ११।५५	म. ०७।३१	व. १३।३४	सि. २७।२६	२७।१०।१४	२७।२७	६।३१	५।२९	६।४५	२७	९	द. ति. ४०।३६ उ. । सुकर्माक्षयः दं० ५१।५६ । भ. १३।३४ उ. ४०।३६ या. । पूर्वदिशि यात्रा मध्यमा ।
४	बु.	३४।५०	,, ८।२६	उ. ६।२६	,, १०।१६	सु. ४४।५७	व. ७।४३	कन्या	२८।११।१०	२७।३०	६।३०	५।३०	६।४०	२८	१०	मार्गी कुजः १६।६ । द. ति. ३४।५० या. । †सं. पु. दं. १३।४६ ।
५	बृ.	२६।२८	,, ६।१८	ह. ५।३५	,, ८।४३	म. २७।२४	कौ. २। ६	क. २३।५४	२९। ३।२८	२७।३४	६।२९	५।३१	६।३५	२९	११	मासान्तः । सूतोस्नानम् । शिशोस्ताम्बूलभक्षणम् । भैषज्यसेवनम् । नामकरणम् । नौकावाहनम् ।
६	शु.	२४।३८	दि. ६।१९	चि. २।११	प्रा. ७।२०	गं. ३०।३६	व. २४।३८	तुला	२९।५५।३४	२७।३८	६।२८	५।३२	६।३०	३०	१२	स्वातीक्षयः द. ५७।१७ । भ. २४।३८ उ. ५२।३६ गा. । कुम्भे रविः ३१।५ । म. १५ फलं महर्घम् । विष्णुपदी †
७	श.	२०।३३	,, २।४१	वि. ५७।३६	रा. ५।३१	वृ. २४।२५	व. २०।३३	तु. ४३। ७	०।४७।३६	२७।४२	६।२८	५।३२	कु. ८। ९	१	१३	मासादिः ।
८	र.	१७।१६	,, १।२३	अ. ५६।४०	,, ५। ७	ध्रु. १८।५२	कौ. १७। १	वृश्चिक	१।३८।५८	२७।४५	६।२७	५।३३	८। ३	२	१४	उत्तरदिशि यात्रा ।
९	सो.	१५।१०	,, १२।३०	ज्ये. ५६।५८	,, ५।१८	व्या. १४। ६	ग. १५।२०	वृ. ५६।५४	२।३०।१०	२७।४८	६।२६	५।३४	७।५८	३	१५	भ. ४४।४७ उ. । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा दि. घं: १२ मि. ३० उ. ।
१०	मं.	१४।१४	,, १२। ८	मू. ५८।२२	,, ५।४७	ह. १०। ३	वि. १४।१४	धन	३।२४।२२	२७।५१	६।२६	५।३४	७।५३	४	१६	भ. १४।१४ या. । पूर्वदिशि यात्रा । चुल्हिकास्थापनम् ।
११	बु.	१४।३०	,, १२।१३	पू. ६०।००	अहोरात्र	व. ७।३८	बा. १४।३०	धन	४।१६।३४	२७।५४	६।२५	५।३५	७।४८	५	१७	विजया-११ व्रत सर्वेषाम् । पूर्वदिशि यात्रा मध्यमा ।
१२	बृ.	१६। ८	,, १२।५२	पू. [illegible]	प्रा. ६।५०	सि. ५।५२	तै. १६। ८	ध. ५६।४४	५।२५।५१	२७।५८	६।२४	५।३६	७।४३	६	१८	प्रदोष-१३ व्रतम् । पूर्वदिशि यात्रा मध्यमा । ‡विवाहोत्सवः । पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा श्रवणायां ।
१३	शु.	१८।५५	,, १।५८	उ. ४।००	दि. ८।००	व्य. ५। ३	व. १८।५५	मकर	६।३५। ८	२८। १	६।२४	५।३६	७।३८	७	१९	भ. १८।५५ उ. ५१।२५ या. । चतुर्दशी-१४ व्रतम् । शतभिषायां रविः ६।१७ । शिवरात्रिव्रतम् । गौरी- ‡
१४	श.	२२।५४	,, ३।३३	श्र. १०।००	,, १०।२३	व. ५। ६	श. २२।५४	म. ४२।५६	७।४४।२५	२८। ६	६।२३	५।३७	७।३३	८	२०	शिवदर्शनम । पञ्चकारम्भः (भदवा) १०।०० उ. । दक्षिणदिशि यात्रा ।
३०	र.	२७।३७	,, ५।१५	ध. १५।५३	,, १२।४३	प. ५।५३	ना. २७।३७	कुम्भ	८।५३।४२	२८।१०	६।२२	५।३८	७।२८	९	२१	फाल्गुनी अमा-३० पार्वणम ।

फा. कृ. ४ बृ. मि.मा. ४३।४५

र.	९।२८।११।१०	६०।५१
मं.	२।१४।४३। ९	८।१८
बु.	१०।१२।५३।१९	७७।४६
बृ.	५।२२।२६।३६	१।४७
शु.	११।११।३२।१०	४२।४३
श.	९।२४।३७।३६	७।३५
के.	१।२६।४०।१०	३।११
रा.	७।२६।४०।१०	३।११
प्र.	२२।२४।२५	—

फा. कृ. ११ बु. मि.मा. ४३।५७

र.	१०। ५।१६।३४	६०।३८
मं.	२।१५।१७।२७	४। ७
बु.	१०।२०।४१।३८	५३।५७
बृ.	५।२२। ६।१२	४।३६
शु.	११।१५।५८।५८	३६। ६
श.	९।२५।२८।२६	७।३५
के.	१।२६।१७।५४	३।११
रा.	७।२६।१७।५४	३।११
प्र.	२२।२४।२६	

विशेष कथन—शिवरात्रि— ई सर्वविदिते अछि जे संसारक उत्पत्ति, स्थिति आओर संहार तीनू विभूतिमे क्रमशः ब्रह्मा, विष्णु तथा महेश छथि। तदनुसार परब्रह्मक जे प्रलयंकारी वा संहारकारी स्वरूप छैन्हि, उएह विकाह रुद्र अथवा शिव, जो रुदन करबाक कारण रुद्र आ संसारक हित करबाक कारणें शिव; परस्पर विरोधी नामसँ प्रविष्ट भेला पर उपर्युक्त सन्देह भ्रमपूर्ण सिद्ध होइछ। कारण जे बिना विनाश वा प्रलय भेने शिव वा शुभक सृष्टि नहि भय सकैछ, कोनो अन्नक, यावत् ओकर कण पृथ्वीमे भऽ विनष्ट नहि भऽ जाइछ, तावत् अनेक कारणक सृष्टि नहि भऽसकैछ। 'बीजकेँ' माटिमे मिलि जायब ईश्वरक रुद्र रूप आ पुनः अनेक रूपमे प्रकट भेनाइ शिव रूप थिक। तेँ एकहि शक्तिकेँ रुद्र आ शिव रूपं मानल जाइछ, से यथार्थ थिक। एही रुद्र किम्बा शिवक महोत्सवक दिन थिक-शिवरात्रि। शिवपुराणमे कहल गेल अछि जे— हवनक आगि मुहेसँ फूकी—हाथ, पंखा, आदिसँ नहि। होम एकहि हाथसँ करी, आ तर्पण दुहु हाथसँ। द्वार अथवा आचार्यक भेदसँ दू सहोदरक उपनयन एकहु मण्डपपर भए सकैछ। आचार्य एवं ब्रह्माकेँ क्षौरादि करएबाक चाही। (ब्रह्मवैवर्त)

प्राकाशक बात— (काल—पूर्व-दक्षिणमें)

सौम्यायन—याम्यगोल, शिशिर-ऋतु। प्रगुढ समय म. बृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी। शु. पश्चिमोदित, श. पश्चिमास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित। ता. १० के म. मार्गी।

मौसम— एहि पक्षमे साधारण वर्षाक योग अछि, समय साधारण रहत।

के. शु. मं. बु. र. श. बृ. चं. रा.

फाल्गुनशुक्लपक्षः । संवत् २०४९, शकः १९१४, सन् १४०० साल, अं० फरवरी–मार्च १९९३ ई० ।
"स्वर्गलोके चिरंवासो येषां मनसि वर्तते । यत्र क्वापि जले तैस्तु स्नातव्यं मृगभास्करे ॥"–पद्मपुराणे ।

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः कु. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	कु. ल. घं. मि.	मे. गते	अं. ता.	
१	सो.	३२।५६	रा. ७।३१	श. २२।२०	दि. ३।१७	शि. ७। ७	कि. ११।१७	कुम्भ	१०। २१।५७	२८।१४	६।२१	५।३६	७।२३	१०	२२	वृक्षलतौषधीनां रोपणम् । भैषज्यसेवनम् । नौकाघटनम् ।
२	मं.	३८।२०	,, ६।४१	पू. २८।५३	,, ५।५०	सि. ८।३४	बा. ५।३८	कु. १२।१५	११।११।१६	२८।१७	६।२१	५।३६	७।१८	११	२३	चन्द्रदर्शनम् मु. ४५ फलं समर्घम् । शस्त्रनिर्माणदिनम् ।
३	बु.	४३।२१	,, ११।४७	उ. ३५।१०	,, ८।२४	सा. ६।५३	तै. १०।५०	मीन	१२।२०।३२	२८।२०	६।२०	५।४०	७।१३	१२	२४	द. ति. ४३।२१ उ. । ‡ ४०।४६ उ. ।
४	बृ.	४७।४१	,, १।२३	रे. ४०।४६	,, १०।३६	शु. ६।४८	व. १५।३१	मी. ४०।४६	१३।२०।५३	२८।२४	६।१६	५।४१	७। ८	१३	२५	भ. १५।३१ उ. ४७।४१ या. । द. ति. ५७।४१ या. । गं. २८।४६ उ. ४३।४६ या. । पञ्चकान्तः (भदवा) ‡
५	शु.	५०।५६	,, २।४२	अ. ४५।३४	,, १२।३२	शु. ११। ७	व. १६।२०	मेष	१४।२१।१४	२८।२८	६।१८	५।४२	७। ३	१४	२६	वक्री बुधः ४८।११ । पूर्वोत्तरयोर्वा । सूतीनखच्छेदनम् ।
६	श.	५३।१२	,, ३।३५	भ. ४६।१०	,, १।५८	ब्र. १०।३२	का. २२। ५	मेष	१५।२१।३५	२८।३२	६।१८	५।४२	७। २	१५	२७	शस्त्रनिर्माण-दिनम् । मद्यनिर्माणदिनम् ।
७	र.	५४। ३	,, ३।५४	कृ. ५१।३३	,, २।५४	ऐ. ६। ६	ग. २३।३७	मे. ४।४६	१६।२१।५५	२८।३६	६।१७	५।४३	६।५८	१६	२८	भ. ५४।३ उ. । चुल्हिकास्थापनम् ।
८	सो.	५३।३२	,, ३।४१	रो. ५२।२५	,, ३।१४	वै. ६।३७	वि. २३।४७	वृष	१७।२२।१७	२८।४०	६।१६	५।४४	६।५४	१७	१	भ. २३।४७ या । गुरुवक्रशुद्धिः ५६।११. युद्धारम्भश्च । मार्च–३ ।
९	मं.	५१।१०	,, २।४३	मृ. ५२।२७	,, ३।१४	वि. ३। ८	बा. २२।२१	वृ. २२।२६	१८।२२।३६	२८।४४	६।१५	५।४५	६।५४	१८	२	प्रीतिक्षयः दं. ५५।३२, पश्चिमास्तो बुधः २६।२४ । पूर्वोदितः शनिः ६।२४ ।
१०	बु.	४६। ३	,, १।५१	आ. ५१।१७	,, २।५५	ध्रु. ५८।२३	तै. २०। ६	मिथुन	१९।२२।५९	२८।४८	६।१४	५।४६	६।४६	१९	३	उपनयनम् । *नि. विवाहः । द्विरागमनम् । गृहप्रवेशो वास्तुश्च ।=
११	बृ.	४५।१६	,, १२।२०	पु. ४९। ६	,, १।५४	सौ. ४७।१९	व. १९। ६	मि. ३४।४१	२०।२३। ६	२८।५२	६।१४	५।४६	६।४५	२०	४	भ. १७।६ उ. ४५।१६ या. । पूर्वभाद्रे रविः २०।४१ । आमलकी–११ व्रतम् सर्वेषाम् । क्षत्रादीनाम् उपनयनम् ।*
१२	शु.	४०।३७	,, १०।२८	पु. ४६।१३	,, १२।४२	शो. ४०।३९	ब. १२।५६	कर्क	२१।२३।१३	२८।५६	६।१३	५।४७	६।३८	२१	५	गोविन्द १२ गवांदना पारणा । द्विरागमनम् । गृहप्रवेशो वास्तुश्च ।
१३	श.	३५।२०	,, ८।२०	श्ले. ४२।३९	,, ११।१६	अ. ३३।२३	कौ. ७।५८	क. ४२।३६	२२।२३।२१	२९।००	६।१२	५।४८	६।३४	२२	६	वक्री भृगुः ३५।२६ । प्रदोष–१३ व्रतम् । भं. १३।३६ उ. ४६।३६ या. । †धनिष्ठायां शनिः २८।४१ ।
१४	र.	२९।३९	सं. ६। ३	म. ३८।४१	,, ९।३८	सु. २५।४८	ग. २।२९	सिंह	२३।२३।२७	२९। ४	६।११	५।४९	६।३०	२३	७	भ. ३१।२९ उ. ५६।३३ या. । होलिकादाहः रात्रौ घं. ४ मि. ४८ उ. । चतुर्दशी–१४ व्रतम् ।=
१५	सो.	२३।४२	वि. ३।४६	पू. ३४।३६	,, ८।००	धृ. १८। ४	व. २३।४२	सि. ४८।३५	२४।२३।३४	२९। ८	६।१०	५।५०	६।२६	२४	८	फाल्गुनी–पूर्णिमा–१५ । क्षेत्रस्नानम् । श्रीचैतन्यजयन्ती महोत्सवः । सम्वत् २०५० प्रारम्भः २३।४२ उ. । †

फाल्गुनशुक्लपक्षः

विशेष कथन—होलिकादहनोत्सवक हेतु पंचमीसँ दस दिन पहिनहिसँ इन्धन (लकड़ी) एकत्र करबाक विधान अछि । पूर्णिमाक रात्रिमे चाण्डाल वा प्रसूतिकाक घरसँ बच्चाक द्वारा आगि मँगबाय गामक बाहर खूब बाजा बजबैत गीत आदि गबैत होलिका जराबक चाही । एहिसँ राक्षसी (होलिका) तृप्त होइछ, आ बालग्रह शान्त होइछ । रात्रिमे ई कार्य कैलाक बाद निर्धारित दिन होलिकोत्सवमे सभ वर्गक लोक सम्मिलित भऽ परस्पर आमोद-प्रमोद, क्रीड़ा-विनोद आदिसँ उत्सवक शोभा बढ़बैत छथि । प्राचीने कालसँ अबीर उड़ायब, पिचकारी द्वारा जलक्षेपण आदि एहि उत्सवक प्रधान कर्म आबि रहल अछि, जे वसन्तोत्सवक अंग मानल जाइछ । आब तऽ 'होरी खेलब' शब्द एहि अर्थमे प्रयुक्त भऽ जाइत अछि, वस्तुतः ई उत्सव हँसी-खुशीक संग आमोद-प्रमोदक हेतु अछि । भद्रामे होलिकाक दहन निषेध—"भद्रायां दीपिता होली राष्ट्रभङ्गं करोति वै" तथा च—प्रतिपद्भूतभद्रासु याऽर्चिता होलिका दिवा । संवत्सरं च तद्राष्ट्रं पुरं दहति साद्भुतम् ॥—प्रतिपत्पल्मेकं चेद्धोलिदाहो विधीयते । हाहाभूतं जगत्सर्वं रुण्डमुण्डं च जायते ॥ होलिकादाहे वायुफलम्—पूर्वे वायुः होलिकायाः प्रजाभूपालयोः सुखम् । पलायनं च दुर्भिक्षं दक्षिणे जायते ध्रुवम् ॥ पश्चिमे तृणसम्पत्तिरुत्तरे धान्यसम्भवः । यदीशानेऽप्यनावृष्टिरर्ध्यं राजा समाश्रयेत् ॥

आकाशक बात— (काल—दक्षिणमे)

सौम्यायन–याम्यगोल शिशिर-ऋतु, शुद्ध-अशुद्ध समय । बृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, ता. २६ कें बु. वक्री, शुक्र पश्चिमोदित, शनि पश्चिमास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित । ता. २ के बु. पश्चिमास्त । श. पूर्वोदित ।↓

मौसम— एहि पक्षमे वात-प्रकोप साधारण । साधारण वर्षाक योग मेघाडम्बर, समय सुखद । ↓ता. ६ कें शु. वक्री ।

के. | शु. चं. | मं. | र. बु. | श. | बृ. | रा.

फा. शु. ३ बु. मि. मा. ४४।१०

र.	१०।१२।२०।३२	६०।२४
मं.	२।१५।४४।११	४।४६
बु.	१०।२४।४७।२१	१९।५८
बृ.	५।२९।३७।५५	५।३१
शु.	११।१८।५४।२५	१९।४०
श.	९।२६।१२।२३	७।३५
के.	१।२५।५५।३८	३।११
रा.	७।२५।५५।३८	३।११
प्र.	२२।२४।२७	

फा. शु. १० बु. मि. मा. ४४।२४

र.	१०।१९।२२।५९	६०।१२
मं.	२।१५।२८।१५	९।११
बु.	१०।२४।२६।११	२६।२१
बृ.	५।२०।५५। ६	५।३१
शु.	११।२९। २।३४	६। ६
श.	९।२७।१९।२९	७।३५
के.	१।२५।३३।२३	३।११
रा.	७।२५।३६।२३	३।११
प्र.	२२।२४।२८	—

"सर्वत्र वसुधा पूता यत्र लेपो न विद्यते । यत्र लेपो भवेत्तत्र पुनर्लेपेन शुध्यति ॥"

ति.	वा.	तिथयः द. प.	घं. मि.	न.	नक्षत्राणि द. प.	घं. मि.	यो.	योगाः द. प.	क.	करणानि द. प.	रा.	राशयः द. प.	सूर्यांशाः कु-मी.राशौ	दि. मा. द. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	कु. स. घं. मि.	ने. गते	अं. ता.
१	मं.	१७।४५	दि. ११।१६	उ.	३०।३०	मं. ६।२२	शू.	१०।१२	कौ.	१७।४५	कन्या		२५।२३।३६	२६।१२	६।१०	५।५०	६।२२	२५	९
२	बु.	११।५७	,, १०।५६	ह.	२६।३२	दि. ४।४६	गं.	२।३०	ग.	११।५७	क.	५४।४७	२६।२३।४७	२६।१६	६। ९	५।५१	६।१८	२६	१०
३	बृ.	६।३२	,, ८।४५	चि.	२३। ३	,, ३।२१	ध्रु.	४८।७	वि.	६।३२	तुला		२७।२३।३८	२६।२०	६। ८	५।५२	६।१४	२७	११
४	शु.	१।३७	प्रा. ६।४६	स्वा.	२०। ६	,, २।११	व्या.	४१।४३	बा.	१।३७	तुला		२८।२३।२९	२६।२४	६। ७	५।५३	६।१०	२८	१२
६	श.	५४।१७	रा. ३।४६	वि.	१८। ६	,, १।२२	ह.	३६। १	ग.	२५। ५	तु.	३।३६	२९।२३।२०	२६।२८	६। ६	५।५४	६। ६	२९	१३
७	र.	५१। ७	,, २।५७	अ.	१६।५८	,, १। ३	व.	३१। ६	वि.	२३।१२	बृश्चिक		००।२३।११	२६।३२	६। ६	५।५४	मी. ६।३३	१	१४
८	च.	५१।११	,, २।३३	ज्ये.	१६।५६	,, १२।५१	सि.	२७। ७	बा.	२१।३६	बृ.	१६।५६	१।२३।००	२६।३६	६। ५	५।५५	७।२६	२	१५
९	म.	५१।३२	,, २।४१	मू.	१८। ४	,, १।१८	व्य.	२४। ८	तै.	२१।२१	धनु		२।२२।५०	२६।४०	६। ४	५।५६	७।२५	३	१६
१०	बु.	५३।१८	,, ३।२९	पू.	२०।३१	,, २।१५	व.	२२। ५	व.	२२।२३	ध.	३६।२६	३।२२।५०	२६।४४	६। ३	५।५७	७।२१	४	१७
११	बृ.	५५।१६	,, ४।१०	उ.	२४।१३	,, ३।६३	प.	२१। ८	व.	२४।५६	मकर		४।२२।२०	२६।४८	६। २	५।५८	७।१७	५	१८
१२	शु.	५६।५८	,, ५।५६	श्र.	२८।००	,, ५।१८	शि.	२१।००	कौ.	२६।३६	मकर		५।२१।५८	२६।५२	६। २	५।५८	७।१३	६	१९
१३	श.	६०।००	अहोरात्र	ध.	३४।५५	रा. ७।५५	सि.	२१।६०	ग.	६२।००	म.	१।२२	६।२१।३६	२६।५६	६। १	५।५९	७। ९	७	२०
१३	र.	४। ६	प्रा. ७।३८	श.	४१। ४	,, १०।२५	सा.	२२।५०	च.	४। ६	कुम्भ		७।२१।१४	३०।०	६।००	६।००	७। ४	८	२१
१४	च.	६।५१	दि. ६।५५	पू.	४७।५०	,, १। ३	शु.	२४।२१	श.	६।५१	कु.	३१। १	८।२०।५२	३०। ४	५।५९	६। १	७। १	९	२२
३०	म.	१५।१०	,, १२।२	उ.	५४। ५	,, ३।३६	शु.	२५।४६	ना.	१५।१०	मीन		९।२०।३१	३०। ८	५।५८	६। २	६।५८	१०	२३

अं. ता.
९ होलिकोत्सवः (होली) सा च प्रतिपदोदयिकी ग्राह्या । सप्ताङ्गोरकबन्धनम्, चन्दनाम्रकुसुमपानम् ।‡
१० सिद्धियोगक्षयः द. ५२।३६ । भ. ३९।१५ उ. नि. विवाहः । द्विरागमनम्, उपनयनम् । गृहारम्भदिनम् भू०
११ भ. ६।३२ या. द. ति. ६।३२ उ. । गृहारम्भदिनम् ‡होलिका भस्मधारणम् । चाण्डालस्पर्शः । सूतीस्नानम् ।
१२ पञ्चमोक्षयः द. ५५।५६ । द. ति. १।३७ या. । द्विरागमनम् । दक्षिणदिशि यात्रा । वि० भू०
१३ भ. ५४।१७ उ. । मासान्तः ।
१४ भ. २३।१२ या. । मीने रविः २१।४८ मु. १५ फलं महर्घम् । षडशीति सं. पुण्यकालः ।*
१५ मासादिः । गं १०।५६ उ. २५।५६ या. । *(२१।४८ उ. ३६।४८ या.
१६ पूर्वदिशि यात्रा ।
१७ भ. २२।२ उ. ५३।१४ या. । उत्तरभाद्रे रविः ४१।५६ । पूर्वदिशि यात्रा मध्यमा ।
१८ पूर्वोदितो बुधः ३१।५२ । क्षीणः शुक्रः १९।५९ । यशद्वारम्भश्च । पापमोचनी–११ व्रतम् सर्वेषाम् ।*
१९ गोघृतेन पारणा । पञ्चकारम्भः (भदवा) २८।०० उ. । *सूतीस्नानम् ।
२० प्रदोष–१३ व्रतम् । मार्गी बुधः ३८।६ ।
२१ भ. ४।६ उ. ३६।५९ या. । चतुर्दशी–१४ व्रतम् । वारुणी योगः ४।६ या. ।
२२ शस्त्रनिर्माणदिनम् । विषनिर्माणदिनम् ।
२३ चैत्री अमा--३० । पार्वणम् । पश्चिमास्तः शुक्रः १९।५९ ।

चै. कृ. २ बु. मि. मा. ४४।३८

र.	१०।२६।२३।४७	५९।५७
मं.	२।१६।४९। ५	१३।२६
बु.	१०।१९।३१।१४	५१। ३
बृ.	५।२०।१४।४५	७।२०
शु.	११।२०।४९। ५	८।१९
श.	९।२७।५८।४२	६।४०
के.	१।२५।११। ८	३।११
रा	७।२५।११। ८	३।११
ल.	२२।२४।२९	—

चै. कृ. १० बु. मि. मा. ४४।५२

र.	११। ३।२२।५०	५९।४५
मं.	२।१८।३०।४१	१७।१०
बु.	१०।४४।४९।२२	२९।२१
बृ.	५।१९।२५।००	८।१९
शु.	११।१८।४३।२९	२९।३५
श.	९।२८।४५।३९	६।४०
के.	१।२४।४८।५३	३।११
रा.	७।२४।४८।४८	३।११
ल.	२२।२४।३०	

आकाशक बात— **(काल–दक्षिणमे)**

सौम्यायन–याम्यगोल, शिशिर ऋतु, शुद्ध–अशुद्ध समय । बु. बृ. शु. वक्री, शेष ग्रह मार्गी । शु. पश्चिमोदित, बु. पश्चिमास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. १८ के बु.पूर्वोदित, शु.क्षीण, ता.२० के बु.मार्गी. ता.२३ के शु.पश्चिमास्त ।

मौसम—एहि पक्षमे मेघाडम्बर रहत, वात-प्रकोप साधारण रहत, समय साधारण ।

के. | शु. | मं. | र. बु. | श. | वृ. चं. | रा.

विशेष कथन—दकार्गलस्थे सूर्यभाद् गणना—स्थान-नक्षत्रफलानि क्रमशः—पूर्व २ जलशोष, अग्नि. ३ बहुजल, दक्षिण २ जलनाश, नै. २ अमृतजल, पश्चिम ३ जल, वा. २ जलशोष, उत्तर ३ स्थिर जल, ई० ३ जलशोष, मध्य ५ पूर्ण जल, बाह्य ३ अमृतजल । कूपारम्भ रोहिणीभात्—प्रत्येक ३-३ मे क्रमशः—स्वादु जल, निर्जल, आम्र जल, निर्जल, अमृतजल, निर्मल जल, जलहानि, मधुरजल, क्षारजल । कूपखनन दिक् फलम्—कूपे वास्तोर्मध्यदेशेऽर्थनाशस्त्वैशान्यादी पुष्टिरैश्वर्यवृद्धिः । सुनोर्नाशः स्त्रीविनाशो मृतिश्च सम्पत्पीड़ा शत्रुतःस्याच्च सौख्यम् ॥ दिशाक वास शुभाशुभ वृक्ष—पूर्वमे अश्वत्थ (पीपर), दक्षिणमे प्लक्ष (पाकड़ि), पश्चिममे वट (बड़) तथा उत्तरमे उदुम्बर (गूलर) अशुभ । ई वृक्ष सभ क्रमशः—पश्चिम, उत्तर, पूर्व तथा दक्षिणमे शुभ कहल गेल अछि । गृहसमीप अशुभ वृक्ष—काँट बला, दूध बला तथा फल बला वृक्ष वृहत् संहिताक अनुसार अशुभ । पुन्नाग, अशोक, अरिष्ट, बकुल, कटहर, शमी, आ साल शुभ मानल गेल अछि । लिंगपुराणानुसार—केराक वन गृह समीप निषेध अछि । संहितानुसार—जलाशय वास्तुसँ केवल उत्तर आ ईशान दिशामे शुभप्रद होइछ ।

चैत्रशुक्लपक्षः । संवत् २०५०, शकः १९१४, सन् १४०० साल, ई० मार्च–अप्रील १९९३ ई०।
रतौ सुप्तोत्थिते स्नाते भुक्ते वान्ते च सङ्गरे । समायां विदुषां राज्ञां कुर्यात्ताम्बूलचर्वणम् । प्रायः क्षयभयाद्विद्वन्नाप्ति मेवेत कामिनीम् ।

ति.	वा.	तिथयः दं प.	घं. मि.	न.	नक्षत्राणि दं प.	घं. मि.	यो.	योगाः दं प.	क.	करणानि दं प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः मां. राशौ	दि. मा दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं.मि.	मी. ल. घं. मि.	अं. गते	अं. ता.	
१	बु.	२०।२	दि. १।५६	रे.	५६।५५	रा. ५।५६	ब.	२६।५४	ब.	२०।२	मी. ५६।५५	१०।२०।६	३०।१२	५।५८	६।२	६।५५	११	२४	चन्द्रदर्शनम् । वासन्ती नवरात्रारम्भः दुर्गोत्सवः, कलशस्थापनम् । पञ्चकान्तः (भदवा), ५६।५५ उ. ।*
२	बृ.	२४।१४	,, ३।३६	अ.	६०।००	अहोरात्र	ऐ.	२७।२६	को.	२४।१४	मेष	११।१९।२९	३०।१६	५।५७	६।३	६।५१	१२	२५	पूर्वोत्तरयोर्यात्रा, प्रसूतिस्नानम् । नखच्छेदनम् । शिशोस्ताम्बलभक्षणनम् । नृपदर्शनम् । वृक्षलतौषधीनाम् रोपणम् ।†
३	शु.	२७।२४	,, ४।५४	अ.	४।५३	दि. ७।५४	वै.	२७।१५	ग.	२७।२४	मेष	१२।१८।५०	३०।२०	५।५६	६।४	६।४७	१३	२६	भ. ५८।२६ उ. । पूर्वोत्तरयोर्यात्रा अश्विन्यां : *पश्चिमदिशि यात्रा । द. ति. २०।२ उ. ।
४	श.	२९।२८	,, ५।१२	भ.	८।४६	,, ६।२५	वि.	२९।६	वि.	२९।२८	मे. २४।२६	१३।१८।११	३०।२४	५।५५	६।५	६।४६	१४	२७	भ. २९।२८ या. । चुल्लिकास्थापनम् । † द. ति. २४।१४ वा. ।
५	र.	३०।६	सं. ५।५८	कृ.	११।२५	,, १०।२८	प्री.	२४।२	वा.	३०।६	वृष	१४।१७।३२	३०।२८	५।५४	६।६	६।४३	१५	२८	पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा रोहिण्यामेव । सूर्यषष्ठीव्रतस्य पूर्वदिनकृत्यम् (खरना) ।
६	चं.	२९।३१	,, ५।४२	रो.	१२।४६	,, ११।०७	आ.	२०।५२	तं.	२९।३१	वृ. ४२।५०	१५।१६।५२	३०।३२	५।५४	६।६	६।३९	१६	२९	वासन्तीय सूर्यषष्ठीव्रतम् । सायंकालीन अर्घदानम् । बिल्वाभिमन्त्रणम् । ‡अप्रील–४
७	मं.	२७।४०	दि. ४।५७	मृ.	१२।५४	,, ११।३	सौ.	१६।४३	व.	२७।४०	मिथुन	१६।१६।१४	३०।३५	५।५३	६।७	६।३५	१७	३०	सूर्यषष्ठीव्रतस्य प्रातःकालीनार्घदानं पारणं च । भ. २७।४० उ. ५६।१३ या. । पत्रिकाप्रवेशः ।
८	बु.	२४।४६	,, ३।४६	आ.	११।५३	,, १०।३०	शो.	११।४५	ब.	२४।४६	मि. ५५।२६	१७।१५।३५	३०।३८	५।५२	६।८	६।३१	१८	३१	अशोकाष्टमी–८ । अशोककलिकापानम् । ब्रह्मपुत्रस्नानम् । महाष्टमी–८ व्रतम् । स्वात्यां रविः ९।१५ ।
९	बृ.	२०।५४	,, २।१४	पु.	९।५८	,, ९।५१	अ.	५।५६	को.	२०।५४	कर्क	१८।१४।४८	३०।४२	५।५२	६।८	६।२७	१९	१	सुकर्माक्षयः द. ५३।३२ । श्रीरामनवमीव्रतम् । हनुमत्ध्वजारोपणम् । महानवमीव्रतम् । पूर्वोदितः शुक्रः ३८।२१ । ‡
१०	शु.	१६।११	,, १२।१९	पु.	७।१२	,, ८।४४	धृ.	५२।२५	ग.	१६।११	कर्क	१९।१३।४७	३०।४६	५।५१	६।९	६।२३	२०	२	पश्चिमां बिना यात्रा ।
११	श.	१०।५०	,, १०।१०	श्ले.	३।४७	,, ७।२१	शू.	४४।५८	वि.	१०।५०	क. ३।४७	२०।१२।५२	३०।५०	५।५०	६।१०	६।१९	२१	३	मघाक्षयः द. ५६।८ । कामदा–११ व्रतम् सर्वेषाम् । **३८।२१ उ. ।
१२	र.	५।२	,, ७।५४	पू.	५५।४८	रा. ४।८	गं.	३७।२१	वा.	५।२	सिंह	२१।११।२७	३०।५४	५।४९	६।११	६।१५	२२	४	त्रयोदशीक्षयः द. ५३।५८ । प्रदोष–१३ व्रतम् ।श्रीविष्णु १२। गोघृतेन पारणा । पुष्टः शुक्रः । शुद्धारम्भः **
१३	चं.	५२।५६	रा. ३।००	उ.	५१।३६	,, २।२७	वृ.	२६।३३	को.	२३।२६	मि. ८।४६	२२।११।२	३०।५८	५।४८	६।१२	६।११	२३	५	भ. ५२।५८ उ. । चतुर्दशी–१४ व्रतम् । श्रीमहावीरजयन्ती ।
१४	मं.	४६।५६	,, १२।३४	ह.	४७।४०	,, १२।५२	ध्रु.	२१।५५	वि.	१९।५८	कन्या	२३।१०।६	३१।२	५।४८	६।१२	६।७	२४	६	भ. १९।५८ या. । चैत्री पूर्णिमा–१५ । क्षेत्रस्नानम् । मन्वादिः । गोष्ठानये: सतसया: (गोष्ठालये सत्संगश्च) ।

चै. शु. १ बु. मि.·आ. ४५।६

र.	११।२०।२०।८	५९।३०
मं.	२।२७।४५।११	२०।१४
बु.	१०।१४।४२।१६	२२।४१
बृ.	५।१८।३१।४६	९।३
शु.	११।१५।१५।४५	५३।२०
श.	९।२९।३१।००	५।४३
के.	१।२४।२६।३८	३।११
रा.	७।२४।२६।३८	३।११
ल.	२२।२४।३१	—

चै. शु. ८ बु. मि.आ. ४५।१९

र.	११।१७।१५।३५	५९।१४
मं.	२।२३।१४।२८	२२।२१
बु.	१०।१९।२६। ७	५८। २
बृ.	५।१७।३९।५९	• ९। ३
शु.	११।१०।१९।३७	३६।२७
श.	१०।००।१४।१५	५।२१
के.	१।२४। ४।२३	३।११
रा.	७।२४। ४।२३	३।११
ल.	२२।२४।३१	—

विशेष कथन—प्रत्येक प्राणीक हृदयकेँ प्रफुल्लित कैनिहार ओ प्रकृतिक नूतन साज-शृंगारक रचयिता वसन्तक शुक्लपक्ष तथा प्रकाशमय मध्याह्नक समय प्रकट होयब वास्तवमे मर्यादा पुरुषोत्तम भगवान रामक अनुरूप अछि । हुनक प्राकट्य हेतु एहिसँ अधिक उपयुक्त अन्य कोन समय भऽ सकैत छल ? रामनवमीक दिन—उपवास, जागरण आदि कार्य तप मानल गेल अछि आ पंचामृत स्नान, प्रतिमार्चन तथा हवन आदि यज्ञ आओर प्रतिमा दान, ब्राह्मण-भोजनादि दऽ दान मानल गेल (यज्ञोदानं तपश्चैव पावनानि मनीषिणाम्—गीता)—असकृज्जलपानाच्च सकृत्ताम्बूलभक्षणात् । उपवासः प्रणश्येत दिवास्वापाच्च मैथुनात् ॥"अशोककलिका ह्यष्टौ ये पिबन्ति पुनर्वसौ । चैत्रे मासि सिताष्टम्यां न ते शोकमवाप्नुयुः ।—लिंगपुराण । अशोककलिकापान-मन्त्रः—त्वमशोककराभीष्ट मधुमाससमुद्भव । पिबामि शोकसन्तप्तो मामशोकं सदा कुरु। नन्दिपुराण—यो वापीमथवा कूपं देशे तोयविवर्जिते । खानयेत् स दिवं याति बिन्दौ बिन्दौ शतं समाः ॥ उच्छिष्टे घृतं न भक्षणीयं तदुक्तं स्मृतिसारे—ताम्रपात्रे पयः पानमुच्छिष्टे घृतभोजनम् । दुग्धे च लवणं दद्यात्सद्यो गोमांसभक्षणम् ॥

आकाशक बात—	(काल—दक्षिणमे)

सौम्यायन—याम्यगोल, वसन्त ऋतु । अशुद्ध-शुद्ध समय, बृ. शु. वक्री, शेष ग्रह मार्गी । शु. पश्चिमास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित । ता. १ के शु. पूर्वोदित, ता. ४ के शु. पुष्ट ।

मौसम—एहि पक्षमे मेघाऽडम्बर, साधारण वर्षाक योग, सर्दी साधारण ।

वैशाखकृष्णपक्षः। संवत् २०५०, शकः १९१४-१५, सन् १४०० साल, ई. अप्रील-१९९३ ई०।
"पूर्वं पश्येदृतुस्नाता यादृशं नरमङ्गना। तादृशं जनयेत् पुत्रं ततः पश्येत् पतिं प्रियम् ।"

ति.	वा.	तिथयः द. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. द. प.	घं. मि.	योगाः यो. द. प.	करणानि क. द. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः मी.-मे. राशौ	दि.मा. द. प.	सू.उ. घं. मि.	सू.अ. घं. मि.	मी. ल. घं. मि.	मे. गते	अं. ता.	वैशाखकृष्णपक्षः
१	बृ.	४१।३६	रा. १०।२५	चि. ४४। ५	रा. ११।२५	व्या.१४।२७	बा. १४।१७	क. १५।५२	२४। ६।११	३१। ६	५।४७	६।१३	६। ३	२५	७	द. ति. ४१।३६ उ.।
२	बृ.	३६।४०	,, ८।२६	स्वा. ४१। २	,, १०।११	ह. ७।२३	तै. ६। ८	तुला	२५। ८। ३	३१।१०	५।४६	६।१४	५।५६	२६	८	द. ति. ३६।४० या.। पश्चिमदिशि यात्रा। प्रसूतीस्नानम्।
३	शु.	३२।३७	सं. ६।४८	वि. ३८।५०	,, ६।१७	व. ००।५३	व. ४।३८	तु. २४।२३	२६। ६।५२	३१।१४	५।४५	६।१५	५।५५	२७	९	सिद्धियोगक्षयः द. ५४।१० । भ. ४।३८ उ. ३२।३७ या.। मीने बुधः २०।३३।
४	श.	२६।१४	,, ५।२६	अ. ३७।२६	,, ८।४२	व्य. ४६।५६	व. ००।५६	वृष	२७। ५।४२	३१।१८	५।४४	६।१६	५।५१	२८	१०	पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा।
५	र.	२३। २	दि. ४।३२	ज्ये. २३। ८	,, ८।३५	व. ४५।४७	तै. २७। २	वृ. ३७। ८	२८। ८।३२	३१।२२	५।४४	६।१६	५।४७	२९	११	गं. ३१।८ उ. ४६।८ या.। उत्तरदिशि यात्रा।
६	च	२६। ६	,, ४।१०	म. ३८। ३	,, ८।५६	प. ४२।३६	ब. २६। ६	धनु	२९। ३।२१	३१।२६	५।४३	६।१७	५।४३	३०	१२	भ. २६।६ उ. ५६।१६ या.। मासान्तः। *उ.।शकः १९१५ प्रारम्भः।
७	मं.	२६।२३	,, ४।१४	पू. ४०।१२	,, ६।४७	शि. ४०।२४	व. २६।२३	ध. ५६। ४	०० ३।१०	३१।३०	५।४२	६।१८	मे.७। ६	१	१३	अश्विन्यां मेषे रविः ४३।२७ मु. ४५ फलं समर्घम्। यवविषुव सं.पु. दं.१५।४५*
८	बु.	२८।००	,, ४।५३	उ. ४३।३६	,, ११। ६	सि. ३६।१८	कौ. २८।००	मकर	१।००।५६	३१।३४	५।४१	६।१९	७। ५	२	१४	मासादिः।
९	बृ.	३०।४१	. ५।५६	श्र. ४८।१३	,, १२।५७	मा. ३८।५६	ग. ३०।४१	मकर	१।५६।३६	३१।३८	५।४०	६।२०	७। १	३	१५	पञ्चकारम्भः (भदवा) ४८।१३ उ.। पूर्वदिशि यात्रा दशम्याम्। वि॰
१०	शु.	३४।३२	रा. ७।२६	ध. ५३।४७	,, ३।११	शु. ३६।३५	व. २।३६	म. २१।००	२।५८।११	३१।४२	५।४०	६।२०	६।५७	४	१६	भ. २।३६ उ. ३४।३२ या.। वि॰
११	श.	३६।१८	,, ६।२०	श. ५६।५६	अहोरात्र	शु. ४०।४३	व. ६।५२	कुम्भ	३।५६।४७	३१।४६	५।३९	६।२१	५।५३	५	१७	कर्क कुजः १५।४७। मार्गी शुक्रः ५३।४७। वरूथिनी ११ व्रतं सर्वेषाम्।
१२	र.	४७।१३	,, १२।३३	पू. ६०।००	अहोरात्र	ब्र. ४२।१४	कौ. ११।४४	कु. ४६।५६	४।५५।२३	३१।५०	५।३८	६।२२	६।४६	६	१८	०।
१३	च.	४६।३१	,, ५।२५	पू. ६।३५	दि. ८।१५	ऐ. ४३।४६	ग. १६।५५	मीन	५।५३।५६	३१।५४	५।३७	६।२३	६।४५	७	१९	म. ४६।३१ उ.। प्रदोष १३ व्रतम्। वि॰
१४	म	५४।१८	,, ३।२०	उ १३। ५	, १०।५१	वं. ४५।१०	वि. २१।५४	मीन	६।५२।३५	३१।५७	५।३७	६।२३	६।४८	८	२०	भ. २१।५४ या.। चतुर्दशी १४ व्रतम्। †उ. २२।२ या.।
३०	बु.	५८।३५	,, ५। २	रे. १६। २	. ११।१३	वि. ४५।५३	च. २६।२७	मी. १६।२	७।५१।११	३२।००	५।३६	६।२४	६।३७	९	२१	वैशाखी-अमा ३०। पार्वणम्। पूर्वास्तो बुधः ४३।५। गं. ७।२ †

वै. कृ. १ बृ. मि. मा. ४५।३३

र.	११।२४। ६।१२	५८।५८
मं.	२।२५।५७। ६	२५। ६
बु.	१०।२७।४८।१९	८२।३७
बृ.	५।१६।४०।३३	८। ९
शु.	११। ६।३८।१६	२६।३५
श.	१०।००।५६। ६	६।३८
के.	१।२३।४२। ८	३।११
रा.	७।२३।४२। ८	३।११
ने.	२२।२४।३३	—

वै. कृ. ८ बु. मि. मा. ४५।४७

र.	००। १।००।५६	५८।४२
मं.	२।२८।५४।३०	२६।१२
बु.	११। ८। ३। ४	९६।३२
बृ.	५।१५।४७। २	८।९
शु.	११। ४।५२।१२	६।५६
श.	१०। १।३१।५१	४।४४
के.	१।२३।१९।५३	३।११
रा.	७।२३।१९।५३	३।११
ने.	२२।२४।३४	—

वै. कृ. ३० बु. मि. मा. ४६।००

र.	००। ७।५१।११	५८।२५
मं.	३। २। २।१७	२७।५१
बु.	११।१९।५५।१३	१०२। ३
बृ.	५।१४।५५। ६	८।९
शु.	११। ४।४८।४८	९।४८
श.	१०। २। ६।४३	४।४४
के.	१।२३।१९।३५	३।११
रा.	७।२३।१९।३५	३।११
ने.	२२।२४।३५	—

के. | र. शु. | मं. | बु. श. | चं. | बृ. | रा.

विशेष कथन—देवालय, जलाशय, गृहारम्भमे राहुमुख-ज्ञान—देवालयमे मीनक सूर्यसँ ३-३ मास मी. मे. वृ. मे ईशान, मि. क. सिं. मे वायव्य, क. तु. वृ. मे नैऋत्य, ध. म. कु. मे आग्नेय। जलाशयारम्भमे मकरक सूर्यसँ ३-३ मास तथा गृहारम्भमे सिंहक सूर्यसँ ३-३ मास उपर्युक्त दिशामे राहुक मुह रहैत छैक। यत्र राहुमुखं तत्पृष्ठकोणे खातं शुभं भवति। पृष्ठदिशा—ई. वा. नै. आ. कोण मुहक क्रमशः—अ. ई. वा. नै. मानठ जाइक। इष्टिकाऽऽरम्भः—उत्तराशिवशिवे पुष्ये ज्येष्ठान्ते रोहिणीकरे। स्थिरऽऽर्केऽर्के गुरौ मन्दे इष्टिकारम्भणं चरेत्॥ तथा गेहे सुधालेपः इष्टिकारम्भणादिषु॥ **वारिपूर्णघटदानविधिः**—वारिपूर्णघटाय नमः ३। कुशोपरि ब्राह्मणाय नमः ३। घटं सिक्त्वा ओमद्येत्यादि मेषार्कसंक्रमणप्रयुक्तपुण्याहे पुण्यकाले वा अमुकगोत्रस्यामुकशर्मणो मम स्वर्गकामो मेषार्कं व्याप्य प्रत्यहं घटपरिमितजलं वरुणदैवतं यथानामगोत्राय ब्राह्मणायाहं ददे। ततो दक्षिणां दत्वा पठेत्—"एष धर्मघटो नित्यं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः। अस्य प्रसादात् सफला मम सन्तु मनोरथाः। ददाति यो हि मेषार्के सक्तूनम्बुघटान्वितान्। पितॄनुद्दिश्य विप्रेभ्यः सर्वपापैर्विमुच्यते॥ "प्रपा कार्या च वैशाखे देवे देया गलन्तिका।"

धाकाशक वात— **(काल—दक्षिणमे)**

सौम्यायन-याम्य- सौम्यगोल, वसन्त ऋतु, शुद्ध समय, सब ग्रह पूर्वोदित, बृ. श. वक्री, शेष ग्रह मार्गी। सब ग्रह पूर्वोदित, ता. १७ के शु. मार्गी ता. २१ के श. बु. पूर्वास्त।

मौसम—एहि पक्षमे मेघाऽडम्बर साधारण रहत। वात प्रकोप मेहो रहत। खण्ड वृष्टिक योग अछि।

वैशाखशुक्लपक्षः ।

संवत् २०५०, शक: १९१५, सन् १४०० साल, अं० अप्रील-मई १९९३ ई० ।

"करे कर्पटके चैव पाषाणे ताम्रभाजने । अश्वत्थवटपत्रेषु हस्तदत्तं न भक्षयेत् ।"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः मे. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	मे. ल. घं. मि.	मे. गते	अं. ता.	वैशाखशुक्लपक्षः
१	बृ.	६०।००	अहोरात्र	भ. २८।१५	दि. ३।१७	प्री. ४६। ४	कि. ३०।००	मेष	८।४६।२२	३२। ४	५।३५	६।२५	६।३३	१०	२२	पूर्वोत्तरयोर्यात्रा । इन्धनस्थापनम् (गोरहा) ।
१	शु.	१।२७	प्रा. ६।१०	भ. २८।२०	प्रा. ४।५५	आ. ४५।१२	ब. १।२७	मे. ४८। ४	९।४७।३५	३२। ७	५।३५	६।२५	६।२९	११	२३	चन्द्रदर्शनम् । मु. ३० फलं समर्धम् । इन्धनस्थापनम् ।
२	श.	३।२७	,, ६।५७	कृ. ३१।१७	सं. ६। ५	सौ. ४३।२४	कौ. ३।२७	वृष	१०।४५।४७	३२।१०	५।३४	६।२६	६।२५	१२	२४	चुल्हिकास्थापनम् । इन्धनस्थापनम् ।
३	र.	४। ४	,, ७।११	रो. ३२।५५	,, ६।४३	शो. ४०।३३	ग. ४। ४	वृष	११।४३।५६	३२।१३	५।३३	६।२७	६।२१	१३	२५	भ. ३३।४२ उ. । अक्षयतृतीया । सत्ययुगादिः । पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा । इन्धनस्थापनम् ।
४	चं.	३।२१	,, ६।५३	मृ. ३३।२०	,, ६।५३	अ. ३६।४२	वि. ३।२१	वृ. ३। ७	१२।४२।११	३२।१६	५।३३	६।२७	६।१७	१४	२६	भ. ३।२१ या. । दक्षिणदिशि यात्रा । नि. विवाहः । उपनयनम् । इन्धनस्थापनम् । द्विरागमनम् ।
५	मं.	१।२५	,, ६। ६	आ. ३२।३५	,, ६।३५	सु. ३१।५८	बा. १।२५	मिथुन	१३।४०।२२	३२।१९	५।३२	६।२८	६।१३	१५	२७	षष्ठीक्षयः द. ५७।२१ । भरण्यां रविः २५।६ । द. ति. १।२५ उ. ५८।२७ या. । इन्धनस्थापनम् ।
७	बु.	५४।५६	रा. ३।३०	पु. ३०।५०	दि. ५।५२	धृ. २६।२४	ग. २५।४३	मि. १६।१६	१४।३८।३३	३२।२२	५।३२	६।२८	६। ९	१६	२८	भ. ५४।२६ उ. । पश्चिमदिशि यात्रा । गृहप्रवेशः । इन्धनस्थापनम् । द्विरागमनम् ।
८	बृ.	४६।३७	,, १।२२	पु. २८।१५	,, ४।४६	शू. २०।१०	वि. २२। २	कर्क	१५।३६।४२	३२।२६	५।३१	६।२९	६। ५	१७	२९	भ. २२।१ या. । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा । द्विरागमनम् ।
९	शु.	४८। ८	,, ११। ६	श्ले. २४।५८	,, ३।२६	ग. १३।१८	बा. १६।५३	क. २४।५८	१६।३४।५१	३२।२९	५।३०	६।३०	६। १	१८	३०	श्रीजानकीनवमीव्रतम् । गं. १३।५८ उ. २८।५८ या. । नि. विवाहः । *उपनयनम् ।
१०	श.	३८।१८	,, ८।४६	म. २१।१२	,, १।५६	वृ. ५।५६	तै. ११।१३	सिंह	१७।३३।००	३२।३२	५।३०	६।३०	५।५९	१९	१	ध्रुवक्षयः दं. ५२।२९ । मई–५ ।
११	र.	३२।१३	स. ६।२६	पू. १७।१०	,, ११।५१	ध्या. ५०।४२	व. ५।१६	सि. ३१। ७	१८।३१। ६	३२।३५	५।२९	६।३१	५।५६	२०	२	भ. ५।१६ उ. ३२।१३ या. । मोहिनी ११ व्रतम् सर्वेषाम् । षाण्मासिकरविव्रतसमाप्तिः । नि. विवाहः । *
१२	चं.	२६। ७	दि. ३।५५	उ. १३।००	,, १०।४०	ह. ४३। ४	बा. २६। ७	कन्या	१९।२९।१८	३२।३८	५।२८	६।३२	५।५३	२१	३	श्रीमधुसूदन १२ । कुशोदकेन पारणा । प्रदोष १३ व्रतम् । नि. विवाहः । द्विरागमनम् । उपनयनम् । गृहप्रवेशो वास्तुश्च ।
१३	मं.	२०।११	,, १।३२	ह. ८।५५	,, ९। २	व. ३५।३६	तै. २०।११	क. ३०। ५	२०।२७।२७	३२।४१	५।२८	६।३२	५।५०	२२	४	चतुर्दशी १४ व्रतम् । सूतीस्नानम् । शिशोस्ताम्बूलभक्षणम् । इन्धनस्थापनम् । गृहारम्भदिनम् । बुद्धपूर्णिमा ।
१४	बु.	१४।३६	,, ११।१६	चि. ५।१५	,, ७।३३	सि. २८।२८	ब. १४।३६	तुला	२१।२५।३५	३२।४४	५।२७	६।३३	५।४७	२३	५	भं. ७।३३ उ. ४१।५६ या. । पश्चिमदिशि यात्रा पूर्णिमास्याम् । नि: विवाहः । इन्धनस्थापनम् । नरसिंहचतुर्दशी ।
१५	बृ.	६।३८	,, १०।१७	स्वा. १। ६	प्रा. ६।१६	व्य. २१।५०	ब. ६।३८	तु. ४५। ६	२२।२३।२७	३२।४८	५।२६	६।३४	५।४४	२४	६	विशाखाक्षयः द. ५७।२३ । वैशाखी–पूर्णिमा–१५ । व्रतस्नानम् । पश्चिमदिशि यात्रा । द्विरागमनम्, इन्धनस्थापनम् ।

वै. शु. ७ बु. मि. मा. ४६।११

र.	००।१४।३८।३३	५८। ६
मं.	३। ५।२२।००	२६।३०
बु.	०। २।३३।१७	१११।४४
बृ.	५।१४। ६।४५	७।१४
शु.	११। ६।३१।३८	१६।३५
श.	१०। २।३६। ७	३।४०
के.	१।२२।३५।२२	३।११
रा.	७।२२।३५।२२	३।११
प्र.	२२।२४।३६	—

वै. शु. १४ बु. मि. मा. ४६।२२

र.	०।२१।२५।३५	५७।५६
मं.	३। ८।४६।१७	३०। ८
बु.	०।१५।४१।५१	११८।२७
बृ.	५।१३।२४।२२	६।१९
शु.	११।१०। ७।४०	३४।२८
श.	१०। ३। २।१५	३।४८
के.	१।२२।१३। ६	३।११
रा.	७।२२।१३। ६	३।११
प्र.	२२।२४।३७	—

विशेष कथन—अक्षय तृतीया वसन्तमे होइछ । भारतीय धार्मिक प्रथाक अनुसार पहिने दान आओर पश्चात् भोजनेक नियम अछि तदनुसार कृषिप्रधान देशक हेतु ई ऋतु दानकरबाक केर प्रशस्ततर अछि । एहि तृतीयामे गंगादि तीर्थस्नान, तर्पण, श्राद्ध तथा अनेक प्रकारक दान अनन्तफलद होइछ । नृसिंहावतार—भगवानक १० अथवा २४ अवतारमे चारिटा मुख्यतया अनुग्रहावतार छैक—राम, कृष्ण, नृसिंह, तथा वामन । एही हेतु वैष्णवक ओतय चारिटा जयन्ती महोत्सव विशेष मान्य अछि । भगवान् नृसिंह भक्त प्रह्लादक रक्षा और दुष्ट दैत्य हिरण्यकशिपुक वधक हेतु अवतीर्ण भेल छलाह । प्रह्लादक कथासँ सब परिचित छथि । श्रीनृसिंह भगवानक कथनानुसार, प्रह्लाद पूर्व कल्पमे ब्राह्मण छलाह, पढ़ल-लिखल नहि छलाह, नाम छलन्हि—वासुदेव; आ' दुश्चरित्र छलाह । मुदा पूर्व जन्मे भगवानक व्रती छलाह । व्रतक प्रभावसँ हुनकामे भक्ति भेलैन्हि आ हुनक अत्यन्त प्रिय भेलाह । एहि पक्षमे श्रीजगज्जननी जानकीजीक जन्म मिथिलामें भेल छैन्हि । वर्षाक शकुन-श्रेष्ठ परीक्षा—पूर्णकुम्भाद्घटस्थाप्यं मृत्पिण्डानां चतुष्टयम् । आषाढादिचतुर्मासनामांकितं पृथक कृतम् ॥ कुम्भेनवज्जलेनार्द्रा यावन्तः पिण्डिका मृदः । वृष्टिस्तावत्सु मासेषु शुष्के पिण्डे न वर्षणम् ॥"

आकाशक बात— (काल— दक्षिणमे)

सौम्यायन–सौम्यगोल, वसन्त-ऋतु, शुद्ध समय । बृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, बु. पूर्वास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित ।

मौसम— एहिपक्षमे कदाचित् मेघाडम्बर, साधारण वर्षाक योग । मौसम समान ।

के. शु. बु. र. श. चं. मं. बृ. रा.

ज्येष्ठकृष्णपक्ष। संवत् २०५०, शकः १९१५, सन् १४०० साल, ई० मई १९९३ ई० ।

"लवणं खदिर तोय गोरसं वह्निव्यञ्जनम् । हस्ताद्धस्तेन दातव्यं हन्ति पुण्यं पुराकृतम् ।"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्यांशाः मे.-वृ. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं.मि.	सू. अ. घं. मि.	मे. ल. घं. मि.	मे. गते	अं. ता.	
१	शु.	५।२८	दि. ७।३७	ध. ५८। ३	रा. ४।३६	व. १५।५५	कौ. ५।५८	वृश्चिक	२३।२१।२०	३२।५१	५।२६	६।३४	५।४१	२५	७	उत्तरदिशि यात्रा । शिशुविलोकनम् । वृक्षलतौषधीनां रोपणम् । द्विरागमनम् ।- गृहारम्भदिनम् । इन्धनस्थापनम् ।
२	श.	२। ३	प्रा. ६।१४	ज्ये. ५७।२७	,, ४।२४	प. १०।४३	ग. २। ३	वृ. ५७।२७	२४।१६।१२	३२।५४	५।२५	६।३५	५।३८	२६	८	तृतीयाक्षयः द. ५७।४३ । भ. ३०।५४ उ. ५७।४३ या. । गं. ५१।२७ उ. । उत्तरदिशि यात्रा ।
४	र.	५८।४१	रा. ४।४३	मू. ५८। ७	स. ४।४०	शि. ६।२७	व. २८।१२	धनु	२५।१७। ४	३२।५७	५।२५	६।३५	५।३५	२७	९	ग. ६।२७ या. । पूर्वदिशि यात्रा ।
५	चं.	५८।५३	,, ४।५७	पू. ५६।५८	रा. ५।२३	सि. ३। १	कौ. २८।४७	धनु	२६।१४।५६	३३।००	५।२४	६।३६	५।३२	२८	१०	उत्तरदिशि यात्रा । द. ति. ५८।५३ उ. । उपनयनम् ।
६	मं.	६०।००	अहोरात्र	उ. ६०।००	अहोरात्र	सा. ००।४१	ग. २६।३८	ध. १५।४६	२७।१२।४८	३३। ३	५।२३	६।३७	५।२९	२९	११	शुभयोगक्षयः द ५८।४२ । कृत्तिकायां रविः १५।४५ ।
६	बु.	००।२५	प्रा. ५।३३	उ. ३।११	प्रा. ६।३६	शु. ५८।५८	व. ००।२५	मकर	२८।१०।४०	३३। ६	५।२३	६।३७	५।२६	३०	१२	भ. ०।२५ उ. ३१।४२ या. । पूर्वदक्षिणयोर्यात्रा । द. ति. ०।२५ या. । पारस्करमतेन नि. विवाहः । द्विरागमनम् ।
७	बृ.	३।००	,, ६।३४	श्र. ७।२७	दि. ८।२१	ब्र. ५६।२६	व. ३।००	म. ४०। ८	२९। ८।१८	३३।१०	५।२२	६।३८	५।२३	३१	१३	मासान्तः । वृषे बुधः १५।३३ । पञ्चकारम्भः (भदवा) ६।२७ उ. ।
८	शु.	६।४५	दि. ८। ३	ध. १२।४६	,, १०।२६	ऐं. ६०।००	कौ. ६।४५	कुम्भ	००। ५।५६	३३।१३	५।२१	६।३९	वृ.६। १	१	१४	वृषे रविः ४०।१५ मु. १५ फलं महर्घम् , विष्णुपदी सं पु. द. ३६।३७ उ. ।
९	श.	११।१६	,, ९।५१	श. १८।५६	,, १२।५५	ऐं. ००। ४	ग. ११।१६	कुम्भ	१। ३।३४	३३।१६	५।२१	६।३९	६।५७	२	१५	भ. ४३।४८ उ. । मासादिः ।
१०	र.	१६।२०	,, ११।५२	पू. २५।२६	,, ३।३२	वै. २। ४	वि. १६।२०	कु. ८।५१	२। १।१२	३३।१९	५।२०	६।४०	६।५३	३	१६	भ. १६।२० या. । दक्षिणदिशि यात्रा । नि. विवाहः ।
११	चं.	२१।२५	,, १।५४	उ. ३२।००	,, ६। ८	वि. ३।४७	बा. २१।२५	मीन	२।५८।५०	३३।२२	५।२०	६।४०	६।४९	४	१७	अपरा ११ व्रतं सर्वेषाम् । नि: विवाहः ।
१२	मं.	२६।१२	,, ३।४८	रे. ३८। ६	रा. ८।३५	प्री. ५।१३	तै. २६।१२	मी. ३८। ६	३।५६।२७	३३।२५	५।१९	६।४१	६।४५	५	१८	प्रदोष १३ व्रतम् । पञ्चकान्तः (भदवा) ३८।६ उ. । गं. २६।६ उ. ४१।६ या. । पश्चिमदिशि यात्रा ।
१३	बु.	३०।१३	,, ५।२३	अ. ४३।३२	,, १०।४३	आ. ६।१३	व. ३०।१३	मेष	४।५४। ४	३३।२८	५।१८	६।४२	६।४१	६	१९	भ. ३०।१३ उ. । चतुर्दशी–१४ व्रतम् । इन्धनस्थापनम् । त्रि०
१४	बृ.	३३।१२	स. ६।३५	भ. ४७।५१	,, १२।२६	सौ. १।३४	वि. १।४२	मेष	५।५१।२१	३३।३०	५।१८	६।४२	६।३७	७	२०	भ. १।४२ या. । इन्धनस्थापनम् ।
३०	शु.	३५। ७	,, ७।२१	कृ. ५१। ५	,, १।४४	शो. ५।५७	च. ४।१०	मे. ३।३६	६।४८।५८	३३।३२	५।१८	६।४२	६।३३	८	२१	ज्येष्ठी–अमा ३० । पार्वणम् । वटसावित्री व्रतम । इन्धनस्थापनम । द्वि०

ऋतुमिवाक दोषनाश (कालिका पुराणे)—ऋतुस्नातः पुमान् यस्तु रागादेकां भजेत् स्त्रियम् । स पापभाक् स्त्रीजितश्च तस्याशौच सनातनम् ॥ यद्दुःखं जायते स्त्रीणां स्वाम्यसंपोषकं विधो । न तस्य सदृशं दुःखं किञ्चिदन्यत्र विद्यते ॥ असमयसंयोग निषेधः—सर्वदा यो दिवारात्री सन्ध्यायां वनितारतः । सेवते सुरतं तस्मिन् राजयक्ष्मा वसिष्यति । अतएव असमय, दिनमे, प्रातः वा सन्ध्या समय स्त्री-संयोग सर्वथा निषेध कएल गेल अछि । उक्त समयमे स्त्री संयोगसँ राजयक्ष्मा रोगक संग-संग आयु ओ स्वास्थ्यक हानि होइछ। ऋतुमती स्त्रीक संग पहिल, दोसर ओ तेसर दिन संस्पर्श त्याग करी । चारिम दिन स्वामीक संस्पर्शमे ऋतुमती स्त्री आबथि । पाँचम दिनमे देवता पितरक कार्य योग्य ऋतुमती स्त्री होइत छथि । कारण, भावमिश्रककथन अछि—"प्रथमेऽहनि चाण्डाली द्वितीये ब्रह्मघातिनी । तृतीये रजकी प्रोक्ता चतुर्थेऽहनि शुध्यति ।" व्यासदेवक वाक्य—"भर्तृ स्पृश्या चतुर्थेऽह्नि स्नानेन स्त्री रजस्वला । पञ्चमेऽहनि योग्या स्याद्दैवे पित्र्ये च कर्मणि ॥"

आकाशक बात– (काल– दक्षिण-पश्चिममे)

सौम्यायन–सौम्यगोल, वसन्त ग्रीष्म ऋतु । शुद्ध समय, वृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, बु. पूर्वास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित ।

मौसम– एहि पक्षमे मेघाडम्बर, वात-प्रकोप अधिक । समय समान ।

के.	शु.
र. बु.	श.
मं.	
बृ.	रा. चं.

ज्ये. कृ. ६ बु. मि. मा. ४६।३२

र.	००।२८।१०।४०	५७।४२
मं.	३।१२।२२।२५	३१।१५
बु.	००।२६।००।३६	११।२७
बृ.	५।१२।५०।००	४। ३
शु.	११।१४।३२।४६	४१। ४
श.	१०। ३।२२।१२	२।५१
के.	१।२१।५०।५१	३।११
रा.	७।२१।५०।५१	३।११
प.	२२।२४।३=	—

ज्ये. कृ. १३ बु. मि. मा. ४६।४४

र.	१। ४।५४।५६	५७।३२
मं.	३।१६। २।५६	३२।२२
बु.	१।१२। ६।४२	१०६।२६
बृ.	५।१२।२३।२५	३।३६
शु.	११।१६।५७।११	४७।२३
श.	१०। ३।३७।५६	१।५४
के.	१।२१।२८।३६	३।११
रा.	७।२१।२८।३६	३।११
प.	२२।२४।३६	—

"तिलोद्वर्ती तिलस्नायी तिलहोमी तिलोदकी । तिलभुक् तिलदाता च षट्तिला पापनाशिनी ॥"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. द. प.	सूर्यांशाः वृष राशौ	दि. मा. द. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	बृ. ल. घं. मि.	ने. गते	प. ता.	
																चन्द्रग्रहण फल—मेष–सुख, वृष–स्त्रीसँ द्वेष, मिथुन–मरण, कर्क–प्रतिष्ठा-हानि, सिंह–सुख, कन्या–लाभ.卐
१	श.	३५।४१	रा ७।३३	रो. ५२।४०	रा. २।२१	धृ. ४।२५	कि. ५।२६	वृष	७।४६।२५	३३।३४	५।१७	६।४३	६।२९	९	२२	दक्षिणदिशि यात्रा । इन्धनस्थापनम् ।
२	र.	३४।५५	सं. ७।१५	मृ. ५३।४०	,, २।४५	सु. १।५५	बा. ५।१८	वृ. २३।१०	८।४३।५२	३३।३६	५।१७	६।४३	६।२५	१०	२३	घृतिक्षयः दं. ५६।२६ चन्द्रदर्शनम् । सूतीस्नानम् । नि. विवाहः । इन्धनस्थापनम् ।
३	चं.	३२।५७	दि. ६।२८	आ. ५३। ६	,, २।३३	शू. ५३।५०	तै. ३।५६	मिथुन	९।४१।१९	३३।३८	५।१७	६।४३	६।२१	११	२४	द. ति. ३२।५७ उ. । इन्धनस्थापनम् ।
४	मं.	२६।२३	,, ५। १	पु. ५१।३४	,, १।५४	ग. ४८।२८	व. १।१३	मि. ३६।५८	१०।३८।४५	३३।४०	५।१७	६।४४	३।१७	१२	२५	भ. १।१३ उ. २६।२३ या. । रोहिण्यां रविः ४।३७ । पश्चिमोदितो बुधः ४।५१ । द. ति. २६।२३ या. ।
५	बु.	२५।४६	,, ३।३४	पु ४६।१२	,, १२।५७	वृ. ४२।२८	बा. २५।४६	कर्क	११।३६।११	३३।४२	५।१६	६।४४	६।१३	१३	२६	पश्चिमदिशि यात्रा । उपनयनम् । मुण्डनम् ।
६	बृ.	२१।२७	,, १।५०	श्ले. ४६। ४	,, ११।२१	ध्रु. ३५।४७	तै. २१।२७	क. ४६।१४	१२।३३।२७	३३।४४	५।१५	६।४५	६। ९	१४	२७	गं. ३५।४ उ. । ५०।४ या. । नि. विवाहः ।
७	शु.	१५।३७	,, ११।३०	म. ४२।२३	, १०।१२	व्या. २८।३६	व. १५।३७	सिंह	१३।३०।४३	३३।४५	५।१५	६।४५	६। ५	१५	२८	भ. १५।३७ उ. ४२।४० या. । नि. विवाहः ।
८	श.	६।४२	,, ९। ८	पू. ३८।२०	,, ८।३५	ह. २१।७	व. ६।४२	सि. ५२।१७	१४।२७।५९	३३।४६	५।१५	६।४५	६। १	१६	२९	उत्तरदिशि यात्रा मध्यमा । *एकादशी व्रतम् सर्वेषाम् । मुण्डनं उपनयनम्. विवाहश्च ।
९	र.	३।३५	प्रा. ६।४१	उ. ३४।१०	सं ६।५५	व. १३।३१	कौ. ३।३५	कन्या	१५।२५।१५	३३।४७	५।१५	६।४५	५।५७	१७	३०	दशमीक्षयः दं. ५३।४९ । श्रीगंगा दशहरा । विवाहो मध्यमः ।
११	चं.	५१।२२	रा. १।४७	ह. ३०। ७	दि. ५।१७	मि. ५।५३	व. २८।३५	क. ५८।१३	१६।२२।३०	३३।४८	५।१४	६।४६	५।५४	१८	३१	व्यतीपातक्षयः द. ५२।२३ । भ. २२।३५ उ. ५१।२२ या. । पश्चिन्यां मेषे शुक्रः २३।५१ । विजया–११*
१२	मं.	४५।४३	,, ११।३१	चि. २६।२०	,, ३।४६	व.. ५१।१६	व. १८।३२	तुला	१७।१९।४५	३३।४९	५।१४	६।४६	५।५१	१९	१	पश्चिमदिशि यात्रा । जून–६ ।
१३	बु.	४०।३५	,, ९।२८	स्वा. २२।५६	,, २।२६	प. ४४।३६	कौ. १३।१६	तुला.	१८।१७।००	३३।५०	५।१४	६।४६	५।४८	२०	२	प्रदोष १३ व्रतम् । मार्गी गुरुः ५९।४७ । विवाहः ।
१४	बृ.	३६।१७	,, ७।४५	वि. २०।२१	,, १।२२	शि. ३८।३५	गं. ८।३६	तु. ६। १	१९।१४। ८	३३।५२	५।१४	६।४६	५।४५	२१	३	भ. ३६।१७ उ. । चतुर्दशी १४ व्रतम् । नि. विवाहः । †मोक्षः घं. ८ मि. २४ रात्रौ ।
१५	शु.	३२।४५	,, ६।१९	अ. १८।३६	,, १२।३६	सि. ३३।१६	वि. ४।४१	वृश्चिक	२०।११।१५	३३।५४	५।१३	६।४७	५।४२	२२	४	भ. ४।४१ या. । ज्येष्ठी पूर्णिमा–१५ । क्षौरस्नानम् । ग्रस्तोदितश्चन्द्रग्रहण स्पर्शः दिवा घं. ४ मि. ४५† 卐तुला–धनव्यय, वृश्चिक–घात, धनु–क्षति, कुम्भ–व्यथा, मीन–चिन्ता ।

ज्यं. शु. ५ बु. मि. घा. ४६।५१		
र.	१।११।३६।११	५६।२१
मं.	३।१९।४९। १	३३। ५
बु.	१।२४।५०।५३	१०३।२८
बृ.	५।१२। ६। २	२।४१
शु.	११।२५।२५।१९	५३।२९
श.	१०। ३।४८।२४	००।५७
के.	१।२१। ६।२१	३।११
रा.	८।२१। ६।२१	३।११
ध.	२२।२४।४०	—

ज्यं. शु. १३ बु. मि. घा. ४६।५५		
र.	१।१८।१७।०४	५७।१२
म.	३।२३।३८। ४	३४। २
बु.	२। ६।३७।४४	९३।२९
बृ.	५।११।५८।३६	००।५२
शु.	००। २।१६। ३	५७।३१
श.	१०। ३।५५। ९	००। ६
के.	१।२०।४४। ६	३।११
रा.	७।२०।४४। ६	३।११
ध.	२२।२४।४१	—

विशेष कथन—दशहरामे गंगा स्नान—ग्रीष्म ऋतु जकर प्रचण्ड गर्मीसँ युक्त ज्येष्ठ मास—शीतल जलमे साधारण स्नानक हेतु स्वभावतः उपयुक्त अछि, आ गंगाजलमे स्नान त आओरो उत्तम होइछ । गंगाजल वस्तुतः स्वाभाविक रूपमे ग्रीष्ममे प्राप्त होइछ, किएक तऽ श्रेष्ठ गंगोत्तरीसँ पिघलल हिमक जल एही ऋतुमे अबैछ । अन्य ऋतुमे हिम पिघलिकऽ गंगाजीक पावनमात्र जलमे मीलि सकए एकर सम्भावना कम रहैछ । एहि हेतु ज्येष्ठ मासक अभिवर्धमान चन्द्रमासँ युक्त पक्ष एकर उत्पत्तिक समय अछि । भागवतमे लिखल अछि जे गंगा स्नान करनिहार व्यक्तिकेँ डेग-डेग पर अश्वमेध, राजसूय आदि यज्ञक फल सुलभ रहैत छैन्हि । अन्य महापुराण, महाभारत, रामायण आदिमे गंगाक माहात्म्य भरल पड़ल अछि । आधुनिको विद्वान् गंगाजलक महिमाकेँ पूर्णतः स्वीकार करैत छथि । गंगाक माहात्म्यमे एतेक कहल गेल अछि जे—"तव तटनिकटे यस्य निवासः खलु वैकुण्ठे तस्य निवासः ।" अर्थात् गंगाक तीरक निकट जनिक निवास हो, हुनक निवास वैकुण्ठ अर्थात् स्वर्ग मानल जाइछ ।

आकाशक बात— (काल—पश्चिममे)

सौम्यायन–सौम्यगोल, ग्रीष्म ऋतु, शुद्ध समय, बृ. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, बु. पूर्वास्त, शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. २५ के बु. पश्चिमोदित, ता. २ के बृ. मार्गी ।

मौसम—एहि पक्षमे मेघाडम्बर, तापमान, समय समान ।

र. के. बु. | शु. | श. | मं. च. | बृ. | रा.

आषाढकृष्णपक्षः।

संवत् २०५०, शकः १९१५, सन् १४०० साल, अं॰ सन १९९३ ई॰।

"पुष्पहस्ते पयोहस्ते तैलाभ्यंगे च यो नरः । धार्मी: कुर्वन्नमस्कुर्वन्नुभौ नरकगामिनी ॥"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः दं. प.	सूर्यांशाः अं.-मि. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	वृ. ल. घ. मि.	ने. गते	अं. ता.	आषाढकृष्णपक्षः।
१	श.	३०।२०	दि. ५।२१	ज्ये. १७।४५	दि. १२।१६	सा. २८।४५	बा. १।३५	वृ. १७।४५	२१। ८।२५	३३।५६	५।१३	६।४७	५।३६	२३	५	ग. ११।४५ उ. २६।४५ या. । उत्तरदिशि यात्रा । सौराठसभायां जनकपुरेऽपि च वैवाहिकसभा प्रारम्भः ।
२	र.	२६। ६	,, ४।५३	मू. १८।१३	,, १२।३७	शु. ५५।१६	ग. २६। ६	धनु	२२। ५।३२	३३।५७	५।१३	६।४७	५।३६	२४	६	म. ५६।११ उ. । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा । नि. विवाहः । उपनयनम् ।
३	चं.	२६।११	,, ४।५२	पू. १६।४७	,, ११। ७	शु. २२।४६	वि. २६।११	ध. ३५।२०	२३। २।४०	३३।५८	५।१२	६।४८	५।३३	२५	७	म. २६।११ या. । द. ति. २६।११ उ. । ब्रि॰
४	मं.	३०।३५	,, ५।२६	उ. २२।३६	,, २।१६	ब्र. २१।१८	बा. ३०।३५	मकर	२३।५६।४६	३३।५६	५।१२	६।४८	५।३०	२६	८	मृगशिरसि रविः ५।१३ । वक्री शनिः ५७।१ । द. ति. ३०।३५ या. ।
५	बु.	३३। ५	सं. ६।२६	श्र. २६।४०	,, ३।५२	ऐं. २०।४३	कौ. १।२०	म. ५६।१४	२४।५६।५५	३४।००	५।१२	६।४८	५।२७	२७	९	पञ्चकारम्भः (भदवा) २६।४० उ. । पा. नि. विवाहः । उपनयनम् । भू॰
६	बृ.	३६।४६	रा. ७।५४	ध. ३१।४६	,, ४।१६	वै. २१। ८	ग. ५।५६	कुम्भ	२५।५३।५६	३४। २	५।१२	६।४८	५।२४	२८	१०	म. ३६।४६ उ. । पा. नि. विवाहः ।
७	शु.	४१।१३	,, ६।४०	श. ३७।४७	रा. ८।१८	वि. २२। ८	वि. ६।००	कुम्भ	२६।५०।५७	३४। ३	५।११	६।४९	५।२१	२९	११	म. ६।०० या. ।
८	श.	४४।४८	,, ११। ६	पू. ४४।१४	,, १०।५८	प्री. २३।३६	बा. १३।००	कु. २७।३७	२७।४७।५७	३४। ४	५।११	६।४९	५।१८	३०	१२	मद्यनिर्माणदिनम् ।
९	र.	५१।१३	,, ११।४०	उ. ५०।४८	,, ११।३०	आ. २५।१६	तै. १८। १	मीन	२८।४४।५७	३४। ५	५।११	६।४९	५।१५	३१	१३	नि. विवाहः । वैवाहिकसभा समाप्तिः ।
१०	चं	५५।५६	,, ३।३३	रे. ५७। ३	,, ४।००	सौ. २६।५३	व. १३।२४	मी. ५७। ३	२९।४१।५७	३४। ६	५।११	६।४९	५।१२	३२	१४	मासान्तः । मघायां सिंहे कुजः ४।५ । भ. २३।२४ उ. ५५।५६ या. । पञ्चकान्तः (भदवा) ५३।३ उ. *
११	मं.	५६।५८	,, ५।१०	अ. ६०।००	अहोरात्र	शो. २७।५६	ब. २८।५८	मेष	००।३८।५७	३४। ७	५।११	६।४९	मि. ७।१२	१	१५	मिथुने रविः ६।१ मु. ३० फलं साम्यम् । षडशीति सं. पु. का. दं. ६।४ उ. । योगिनी ११ व्रतं (स्मार्त्तानाम्)**
१२	बु.	६०।००	अहोरात्र	अ. २।३५	प्रां. ६।१२	अ. २८।२७	कौ. ३१।२८	मेष	१।३५।५७	३४। ८	५।१०	६।५०	७। ८	२	१६	मासादिः । वैष्णवानां ११ व्रतम् ।
१२	बृ.	२।५७	प्रा. ६।२६	भ. ७। ६	दि. ८। २	सु. २८। ३	तै. २।५७	मे. २३। १	२।३२।५३	३४।१०	५।१०	६।५०	७। ४	३	१७	प्रदोष १३ व्रतम् ।
१३	शु.	४।५३	दि. ७। ७	कृ. १०।३८	,, ६।२५	धृ. २६।४६	व. ४।५३	वृष	३।२६।४८	३४।११	५।१०	६।५०	७।००	४	१८	म. ४।५३ उ. ३५।१० या. । चतुर्दशी १४ व्रतम् । इन्धनस्थापनम् ।
१४	श.	५।२७	,, ७।२१	रो. १२।४८	,, १०।१७	शू. २५।२५	श. ५।२७	वृ. ४३।१४	४।२६।४३	३४।१२	५।१०	६।५०	६।५६	५	१९	दक्षिणदिशि यात्रा । चुल्हिकास्थापनम् । इन्धनस्थापनम् ।
३०	र.	४।३६	,, ७। १	मृ. १३।४०	,, १०।३७	गं. २१। ५	ना. ४।३६	मिथुन	५।२३।३८	३४।१३	५। ९	६।५१	६।५२	६	२०	आषाढी-अमा-३० । पार्वणम् । इन्धनस्थापनम् ।

**ग ०।३ या. ।

*गं. ४३।३ उ. ।

आ. कृ. ५ बु. मि. आ. ४७।००		
र.	१।२४।५६।५५	५७। ३
मं.	३।२७।३४। १	३४। २
बु.	२।१६।५५।१४	४८।५७
बृ.	५।१२।०० ।७	००।५७
शु.	०।१ ६। ३।४४	५५।३७
श.	१०। ३।५३।४०	००।५८
के.	१।२०।२१।५१	३।११
रा.	७।२०।२१।५१	३।११
ल.	२२।२४।४२	—

आ. कृ. १२. बु. मि. आ. ४७।४		
र.	२। १।३५।५७	५६।५८
मं.	४। १।३४। ४	३४।३५
बु.	२।२४।४६।३१	५३।५८
बृ.	५।१२।११।००	१।४६
शु.	००।१६।१०।३३	५२।३७
श.	१०। ३।४६।२२	००।५८
के.	१।१६।५६।३६	३।११
रा.	७।१६।५६।३६	३।११
ल.	२२।२४।४३	—

विशेष कथन—आर्द्रासँ १० नक्षत्रक स्त्री संज्ञा छैन्हि । यथा आ. पु. पु. श्ले. म. पू. उ. ह. चि. स्वा. । विशाखा, अनुराधा, ज्येष्ठा नपुंसक संज्ञक, शेष १४ नक्षत्र—मू. पू. उ. श्र. ध. श. पू. उ. रे. अ. भ. कृ. रो. मृ. पुरुष संज्ञक छथि । स्त्री-पुरुष योगमे वर्षा, स्त्री-नपुंसक योगमे अनावृष्टि तथा स्त्री-स्त्रीक योगमे कदाचित् खण्डवृष्टि होइछ । शकुन—आषाढकृष्ण अष्टमीकऽ चन्द्रोदय समयमे मेघक दृश्य भेलासँ सुभीक्ष, साफ चन्द्रोदय भेलापर अकाल होइछ । आषाढकृष्ण नवमीमे बिजुली भेलासँ नीक वृष्टि होइछ । पञ्चोपचार—गन्धः पुष्पं च धूपश्च दीपो नैवेद्यमेव च । पञ्चोपचाराः कथिताः देवानां प्रीतिहेतवे ॥ सप्तमृत्तिका—[illegible] । राजद्वारप्रवेशाच्च मृदमानीय निक्षिपेत् ॥ सर्वौषधि—मुरा मांसी वचा कुष्ठं शैलेयं रजनीद्वयम् । शुण्ठी चम्पकमुस्तं च सर्वौषधिगणः स्मृतः । सप्तधान्य—यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंकुस्तथैव च । श्यामाकं चणकं चेति सप्तधान्यमुदाहृतम् ॥ पञ्चपल्लव—अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षचूतन्यग्रोधपल्लवाः । पञ्चभङ्ग इति प्रोक्ताः सर्वकर्मसु शोभनाः । पञ्चरत्न—व. मौ. वै. पु. इन्द्रनील ।

आकाशक बात— (काल—पश्चिममे) ।

सौम्यायन-सौम्यगोल, ग्रीष्म ऋतु, शुद्ध समय, सब ग्रह मार्गी, बु. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित, ता. ८ के श. वक्री ।

मौसम—एहि पक्षमे मेघ संचार अधिक तापमान अधिक, समय अप्रिय ।

र. के.		
बु.	शु.	श.
मं.		च
बृ.		रा.

आषाढशुक्लपक्षः

संवत् २०५०, शकः १९१५, सन् १४०० साल, ई० जून– जुलाई १९९३ ई० ।

"पलाण्डुं विड्वराहंच छत्राकं ग्राम्यकुक्कुटम् । लशुनं गृञ्जनं चैव जग्ध्वा चान्द्रायणं चरेत् ॥"

ति.	वा.	तिथयः दं. प.	घं. मि.	नक्षत्राणि न. दं. प.	घं. मि.	योगाः यो. दं. प.	करणानि क. दं. प.	राशयः रा. दं. प.	सूर्योदयाः मि. राशौ	दि. मा. दं. प.	सू. उ. घं. मि.	सू. अ. घं. मि.	मि. ल. घं. मि.	ने. गते	घं. ता.	आषाढशुक्लपक्षः
१	चं.	२।४५	दि. ६।१६	पा. १३।२४	दि. १०।३२	वृ. १६।४५	व. २।४५	मि. ५८।१	६।२०।३५	३४।१४	५।१०	६।५०	६।४८	७	२१	द्वितीयाक्षयः दं. ५६।५८ । ग्रन्थारम्भः । ग्रैष्मीयनवरात्रारम्भः । दुर्गोत्सवः । कलशस्थापनम् । इन्धनस्थापनम् ।
३	मं.	५५।४०	रा. ३।२५	पु. १२।५६	,, १०।२१	ध्रु. ११।३५	तै. २७।१६	कर्क	७।१७।२८	३४।१५	५। ६	६।५१	६।४४	८	२२	आर्द्रायां रविः ७।३३ स्त्रियोर्योगः । पश्चिमदिशि यात्रा । इन्धनस्थापनम् । श्रीजगन्नाथरथयात्रा ।
४	बु.	५०।५०	,, १।२६	पु. ६।४८	,, ६। ४	व्या. ५।४१	व. २३।१५	कर्क	८।१४।२३	३४।१६	५। ६	६।५१	६।४०	९	२३	हर्षणयोगक्षयः दं. ५३।२६ । भ. २३।१५ उ. ५०।५० या. । गं. ५५।४४ उ. । इन्धनस्थापनम् ।
५	बृ.	४५।२६	,, ११।१६	श्ले. ६।४४	,, ७।५१	ह. ५२। ४	व. १८। ८	क. ६।४४	९।११।१५	३४।१४	५। ६	६।५१	६।३६	१०	२४	गं. १०।४४ या. । इन्धनस्थापनम् ।
६	शु.	३९।३०	,, ८।५८	म. ३। ८	प्रा. ६।२५	सि. ४४।३६	कौ. १०। २	सिंह	१०। ८। ७	३४।१२	५।१०	६।५०	६।३२	११	२५	पूर्वफल्गुनीक्षयः दं. ५६।१ । वक्री बुधः ७।८ । पूर्वोत्तरयोर्यात्रा-मध्यमा पूर्वफल्गुन्याम् । इन्धनस्थापनं मघायामेव ।
७	श.	३३।२२	दि. ६।३१	उ. ५४।५७	रा. ३। ६	व्य. ३७। ५	ग. ५।२६	सि. १३। ६	११। ४।५६	३४।१०	५।१०	६।५०	६।२८	१२	२६	भ. ३३।२२ उ. । द. ति. ३३।२२ उ. ।
८	र.	२७। ४	,, ४।००	ह. ५०।४८	,, १।२६	व. २६।२६	बि. ००।१३	कन्या	१२। १।४१	३४। ९	५।१०	६।५०	६।२४	१३	२७	भ. ०।१३ या. द. ति. २७।४ या. ।
९	चं.	२०।५६	,, १।३४	चि. ४६।५५	,, ११।५६	प. २१।५७	कौ. २०।५६	क. १८।५२	१२।५८।४३	३४। ८	५।१०	६।५०	६।२०	१४	२८	पश्चिमदिशि यात्रा दशम्यामेव ।
१०	मं.	१५।१३	,, ११।१८	स्वा. ४३।२७	,, २२।३४	शि. १४।४५	ग. १५।१०	तुला	१३।५५।३४	३४। ७	५।११	६।४९	६।१६	१५	२९	भ. ४२।४० उ. । बुधे शुक्रः ४०।३ । पश्चिमदिशि यात्रा।
११	बु.	१०। ५	,, ९।१३	वि. ४०।३७	,, ९।२६	सि. ७।५७	वि. १०। ५	तु. २६।२८	१४।५२।२५	३४। ६	५।११	६।४९	६।१२	१६	३०	भ. १०।५ या. । हरिशयनी ११ व्रतम् सर्वेषाम् । पश्चिमदिशि यात्राऽनुराधायाम् ।
१२	बृ.	५।३७	,, ७।२६	अ. ३८।४१	,, ८।३६	सा. १।४८	बा. ५।३७	वृश्चिक	१५।४९।१६	३४। ४	५।११	६।४९	६। ८	१७	१	शुभयोगक्षयः दं. ५५।३३ । श्रीवामन १२ यवचूर्णेन पारणा । प्रदोष १३ व्रतम् । पश्चिमोत्तरयोर्यात्रा । जुलाई–७ ।
१३	शु.	२। ३	प्रा. ६।००	ज्ये. ३७।३४	,, ८।१३	शु. ५२।४१	तै. २। ३	वृ. १७।३४	१६।४६। ७	३४। ३	५।११	६।४९	६। ४	१८	२	चतुर्दशीक्षयः द. ५७।२७ । भ. ५६।३० उ. । चतुर्दशी १४ व्रतम् । गं. ३१।३४ उ. ४६।३४ या. ।†
१५	श.	५८।१३	रा. ४।२६	मू. ३७।४१	,, ८।१६	ब्र. ४७।५८	बि. २८।५१	धनु	१७।४३।५८	३४। २	५।१२	६।४८	६।१०	१९	३	भ. २८।५१ या. । आषाढी–पूर्णिमा-१५ (गुरु पूर्णिमा) गुरुपूजनम् । क्षेत्रस्नानम् ।

†उत्तरदिशि यात्रा ।

आ. शु. ४ बु. मि. प्रा. ४७।८		
र.	२। ८।१४।२३	५६।५२
मं.	४। ५।३६।२२	३५।५५
बु.	२।२८।५४।४८	२०।३१
बृ.	५।१२।३१।४०	२।४१
शु.	००।२३।३१।४६	४२।२७
श.	१०। ३।३७।१७	१।५५
के.	१।१९।३७।२१	३।११
रा.	७।१९।३७।२१	३।११
ल.	२२।२४।४५	—

आ. शु. ११ बु. मि. प्रा. ४७।३		
र.	२।१४।५२।२५	५६।५०
मं.	४। ९।४३।५०	३५।४२
बु.	२।२७।८५। ७	२७।५८
बृ.	५।१३। १।१६	३।४०
शु.	१। १। ५।४४	४६।२३
श.	१०। ३।२१।४८	२।५२
के.	१।१९।१५। ६	३।११
रा.	७।१९।१५। ६	३।११
ल.	२३।२४।४६	—

आषाढशुक्लपक्ष

विशेष कथन—हरिशयनी एकादशीसँ देवोत्थान धरि यज्ञादि (हवन सम्बन्धी) कार्य स्थगित रहैत अछि, कारण जे उक्त समयमे श्रीविष्णु (अग्नि) शयनावस्थामे रहैत छथि तथा 'समिद्धतमेऽग्नौ जुहुयात्' अर्थात् धधकैत आगिमे हवन करी—एहन श्रुति प्रमाण छैक । पुष्किनूकन्धन मन्त्र—"शुचिसितदिनकरवारे करमूले बद्धपुष्किमूलस्य । नागारिव नागाः प्रयान्ति किम् दूरतस्तस्य ॥" अकृत्वा पुष्किकर्बन्धं प्रायश्चित्तीयते नरः । चातुर्मास्ये व्यतीते तु मुक्तिस्तस्य कराद् भवेत् ॥ सर्पक भयसँ बचबाक हेतु पुष्किमूल (हसरगदक जड़ि) अवश्य बान्हक चाही । आषाढ़ी पूर्णिमामे पुराणक रचयिता भगवान् श्री वेदव्यासजीक जन्म भेलन्हि, तेँ एहि दिनमे श्री वेदव्यासजीक पूजा कर्तव्य तथा श्रीगुरुदेवक पूजा करब सेहो आवश्यक । श्रीगुरुदेवक पूजा होएबाक कारणे एहि पूर्णिमाक नाम गुरुपूर्णिमा प्रसिद्ध भेल ॥ शकुन—आषाढ़शुक्ल नवमीमे यदि बिजुली तथा मेघ नहि होइक त दुर्भिक्ष । पूर्णिमामे वर्षा हो त अन्नक भाव तेज हो । सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः । सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखमाप्नुयात् ॥

आकाशक बात— (काल—पश्चिममे)

सौम्यायन–सौम्यगोल, ग्रीष्म ऋतु, धशुद्ध समय, श. वक्री, शेष ग्रह मार्गी, बु. पश्चिमोदित, शेष ग्रह पूर्वोदित । ता. २५ के बु. वक्री ।

मौसम– एहि पक्षमे वात संचार अधिक, वर्षाक योग साधारण, मौसम अप्रिय ।

के. र. बु. शु. श. चं. मं. बृ. रा.